EDIȚIA SOCIETĂȚII PSIHOLOGICE DE LA MOSCOVA ASISTENȚA SOCIETĂȚII FILOZOFICE S PETERSBURG, * ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE II Și PSIHOLOGII JURNAL, fondat de prof N Ya Grotom și A A Abrikosov AN XIL Sub redactia cărții S N Trubetskoy și L M Lopatin, cu participarea strânsă a lui V A Goltsev, V N Ivanovsky, N A Ivantsov, A A Tokarsky, N A Umov Cartea a III-a ( ) acesta este Deja ceva mai mult decât principiul suveranității, deoarece chiar și simplele argumente despre putere sunt respinse ca raționament fără scop și periculoase Sunt cunoscute condițiile practice ale vremii care l-au forțat pe Kant să sublinieze autoritatea puterii: și-a finalizat Doctrina dreptului în jurul anului Ç , supraviețuind erei convenției și terorii Nu este sarcina noastră să analizăm aceste influențe istorice Dar este important pentru noi să remarcăm legătura logică a acestor idei despre puterea supremă cu ideea apariției vieții civile, despre care am vorbit mai sus de atunci începe cultura și odată cu ea tot ceea ce înfrumusețează viața omului Este necesar, așadar, să prețuim autoritatea și legea și să le păstrăm temeiurile de nezdruncinat Acest rezultat nu era pe deplin de acord cu acea altă cerință, care venea din adâncurile conștiinței morale Era nevoie de libertate, autonomie de voință; domeniul persoanelor ca obiective; acum ni se vorbește despre supunerea necondiționată și despre caracterul sacru al puterii Dar așa era deja această doctrină, combinând în sine cele mai diverse motive, k-etice și practice, liberale și conservatoare Nu fără motiv, îl compară cu capul lui Janus, privind în direcții diferite Noi, însă, nu am terminat încă de enumerat toate nuanțele această doctrină cu multiple faţete Ultimul cuvânt din doctrina suveranității a fost, parcă, principiul suveranității Hobbes a ecranizat Rousseau; chiar și vechea formulă despre originea divină a puterii a fost reamintită: discuțiile despre aceasta au fost numite speculații inutile Dar aceste Formule, chiar dacă sunt repetate de mai multe ori, nu ar trebui să închidă pentru noi adevăratul sens și limitele reale ale apropierii lui Kant de Hobbes Putem vorbi despre aceste limite cu atât mai mult) Ibid Il Theil Allg Anmerkung A S S - Biblioteca "Runivers" DOCTRINA LUI KANT DESPRE DREPTURI ȘI STATE certitudinea că avem propriile instrucțiuni ale lui Kant în acest sens Același articol (despre relația dintre teorie și practică), în care, de altfel, este dezvoltată ideea de suveranitate a statului, poartă inscripția: "împotriva lui Hobbes" Kant trasează aici o linie clară a diferenței sale față de politicianul englez Propunerea pe care i se opune se referă la drepturile inalienabile ale poporului Puterea statului este inviolabilă, susține Kant, dar și oamenii au drepturile lor, seine unverlierbaren Rechte Aceste drepturi nu sunt coercitive; dar ele încă există Hobbes era de altă părere Conform învățăturii sale, șeful statului în relația cu poporul nu este legat de nimic: nu poate greși în privința cetățenilor, indiferent cum poruncește Acest lucru ar fi adevărat, notează Kant, la rândul său, dacă această afirmație ar nega posibilitatea rezistenței de drept a cetățenilor față de șeful statului; dar exprimată într-un mod atât de general, această poziție este teribilă [Dacă subiectul trebuie să presupună că suveranul nu dorește nedreptate, atunci în orice caz își păstrează drepturile inalienabile, pe care nu le poate refuza, chiar dacă a vrut Puterea supremă poate cădea în nedreptate prin eroare sau prin ignorarea consecințelor cunoscute ale legilor; în aceste cazuri, cetățeanul trebuie să aibă autoritatea de a-și declara public votul și, mai mult, cu permisiunea autorităților înseși A admite că puterea nici nu poate greși, nici nu poate ignora anumite chestiuni, ar însemna să ne imaginăm că este înzestrată cu inspirație cerească și înălțată mai

presus de umanitate Libertatea de exprimare, în limitele pasiunii și dragostei pentru propriul dispozitiv, este simbolul drepturilor oamenilor Principiul general pe baza căruia aceste drepturi aparţin poporului poate fi exprimat astfel: ceea ce poporul nu poate decide despre el însuși, că legiuitorul nu poate decide despre asta Drepturi Biblioteca "Runivers" P NOVGOROTSEV acestea sunt mai degrabă negative, în sensul că apar doar în critica la adresa guvernului; dar mai trebuie recunoscute Iată diferența dintre Kant și Hobbes - o diferență foarte importantă, desigur În apărarea absolutismului puterii, Hobbes a avut tendința, în fraza lui Pollock, de a îneca toată moralitatea în dreptul pozitiv S-a răzvrătit împotriva părerii că subiecții pot avea propriile lor idei despre bine și rău; el dorea ca toate conceptele morale să fie determinate de prescripţiile puterii Aici Kant a trebuit să spună: această situație este teribilă! Și a trebuit să adauge că subiecții au drepturile lor inalienabile, chiar dacă sunt pur morale Astfel, această asemănare, pe care a trebuit să o remarcăm, se îmbină cu o diferență foarte profundă În cele din urmă, această diferență provine din filosofia morală a lui Kant, care l-a făcut să acorde o mare valoare demnității umane Uneori, considerentele politice îl atrag către reconcilierea cu orice ordine pozitivă; dar apoi își amintește din nou ideea sa principală și își modifică și limitează doctrina În cele din urmă, dacă luăm această doctrină ca un întreg, tendința predominantă în ea va fi totuși efortul pentru idealul moral Și nu acesta este motivul pentru care Kant oferă indicații atât de slabe pentru politica practică? Acesta nu este doar rezultatul naturii controversate a problemelor politice - la care s-a referit în prefață -, ci și consecința unui anumit punct de vedere FILOZOFIC Cert este că multe dintre întrebările care sunt de cea mai mare importanță pentru practică sunt departe de a se prezenta lui cu toată forța urgenței lor Adevărat, el nu este contrariu să discute uneori unele dintre detaliile vieții statului) Dar, pe de altă parte, el rămâne *) Vezi articolul: "Das mag in der Théorie richtig sein" II, Volgerung Vezi caracteristicile Aligera Anmerkung S urm ■ Biblioteca "Runivers" DOCTRINA LUI KANT DESPRE DREPTURI ȘI STAT ne face să fim complet neclari cu privire la un asemenea important alte puncte, ca, de exemplu, chestiunea anumitor Forme politice Să ne oprim puțin asupra acestei întrebări, pentru a urmări din nou ideea principală a filozofilor folosind un exemplu foarte frapant Că a cerut supunere necondiționată la fiecare structură de stat, știm deja Cunoaștem și principiul ideal general pe care l-a stabilit pentru fiecare dispozitiv, sub forma unei cerințe de a fi în concordanță cu ideea unei voințe unite a priori a oamenilor Aceste două principii determină poziția puterii în stat, indiferent de forma de organizare a acestuia Dar atunci trebuie să se ridice involuntar întrebarea dacă este posibil să se facă o evaluare a formelor individuale de stat și să se determine relația lor cu principiile ideale prak- politica politică a acordat întotdeauna o mare importanță acestei probleme și a văzut într-o soluție fericită a ei cea mai bună modalitate de a elimina toate dificultățile politice O astfel de viziune izvorăște de obicei dintr-o idee mai generală a importanței formelor și instituțiilor juridice pentru viața publică Și invers, ideea că forța principală aparține calităților morale ale oamenilor, diminuează importanța chestiunii structurii statului și face pe cineva indiferent față de politică în general Cum consideră Kant această întrebare esențială? La sfârşitul secolului al XVIII-lea era greu de menţinut punctul de vedere al moralismului abstract Gloria zgomotoasă a lui Montesquieu și Rousseau, succesul strălucit al construcțiilor lor

politice, marile evenimente ale Revoluției Franceze - toate acestea au îndreptat cu insistență gândirea filozofică către probleme politice Kant nu putea rămâne străin de curgerea generală a timpului și și-a adus un omagiu entuziasmului pentru acele idei care în epoca sa erau pe buzele tuturor Teorii despre suveranitatea populară și separarea puterilor și pentru el esența axiomei politice | Prima cunoaștere cu el Biblioteca "Runivers" P NOVGOROTSEV doctrina sistemului statal face să se gândească ca și cum în acest caz el doar unește ideile publiciștilor francezi, urmându-le, printre altele, și într-o înaltă evaluare a principiilor pe care le apără Și totuși, privind cu atenție în esența gândirii sale, recunoaștem din nou în aceste împrumuturi filosofia noastră Kant rămâne Kant și în felul în care expune și comentează marii francezi, simțim propriul său punct de vedere Ideea imperativului categoric este încă o presupunere ascunsă a concluziilor politice Am văzut deja ce a devenit teoria suveranității populare a lui Kant În cele din urmă, ea a primit caracterul de "o normă morală, pe care Kant o exprima uneori în felul următor:" ceea ce voința unită a poporului nu poate decide despre sine, că domnitorul nu poate decide Este posibil să fii fidel acestei norme în orice sistem de stat; ceea ce contează este recunoașterea ei De aceea a considerat posibil ca un domnitor să domnească autocratic și totuși în spiritul republicanismului*) Ideea lui Rousseau a primit aici o interpretare cu totul deosebită Dar principiul separarii puterilor? Aici, se pare, este locul în care, pentru Kant, este ascuns atributul cel mai esențial al unui sistem corect de stat Nu pe această bază a împărțit formele de stat în despotice și republicane, definind despotismul ca o combinație a legislației cu executarea Dar se dovedește că tocmai acest principiu îl face pe Kant să slăbească sensul distincției obișnuite dintre Formele de stat Constatând importanța separării puterilor și având în vedere acest lucru) См Litigiu între facultăți Al doilea Secțiunea § Notă: "Să guverneze în mod autocratic și în același timp să guverneze într-o manieră republicană, adică în spiritul republicanismului și după o analogie cu acesta, este ceea ce face un popor mulțumit de constituția sa" £ Biblioteca "Runivers" УЧЕНIЕ КАНТА О ПРАВѢ И ГОСУДАРСТВѢ semn ca bază pentru împărțirea metodelor de control oameni (Regierungsarten), el consideră că, în comparație cu aceasta, împărțirea în forme de organizare (Staatsformen) are o importanță secundară Este posibil să conduci în spiritul republicanismului atât într-o monarhie, cât și într-o aristocrație Într-o democrație directă, acest lucru este și mai dificil, pentru că aici toată lumea vrea să fie stăpâni, iar drept urmare, are loc o fuziune completă a legislației cu executarea d) Aceste gânduri, exprimate inițial în articolul "Despre lumea eternă", au fost apoi reproduse în "Doctrina dreptului" sub forma unui CBoeópasHoñJ și mai mult din ideea de stat Și parcă pentru a confirma sensul abstract al acestui principiu, Kant îl compară cu membrii silogismului Pentru Locke, pentru Montesquieu, puterile despre care vorbesc sunt esența unei forțe vii care s-a manifestat în istorie Pentru Kant, aceștia sunt membri ai silogismului sau, așa cum spune el, aceștia sunt grade de stat (Staats-würden), care decurg în mod necesar din ideea de stat pentru organizarea sa) Nu pentru că spune în Doctrina Dreptului că Forma Statului este o literă, mecanismul exterior al vieții politice și că spiritul corespunzător ideii de contract inițial constă în conformarea acestei idei a metodei de guvernare? , apropiindu-l de republici pure ^ Dar nu trebuie dedus din aceasta că Kant s-a limitat în acest caz la o stabilire a unui laţ moral general, considerând forma sistemului statal ca fiind complet indiferentă Deși

în treacăt, el explică totuși că Formele politice au propria lor valoare, în funcție de gradul de corespondență cu prețul ideal) Zum ewigeii Freiden, Zweit Abschnitt, Erster Definitivarticel) Rechtslehre §) Ibid , S Întrebări de filosofie, KH , Biblioteca "Runivers" P NOVGOROTSEV li!) Dar acest scop este atât de înalt încât înaintea lui toate Formele istorice par imperfecte Toate instituţiile reale, care, sub condeiul publiciştilor entuziaşti, s-au transformat adesea în fenomene ideale ale vieţii, nu îl mulţumesc pe Kant El respinge republicile antice); asupra parlamentarismului englez pronunta condamnation); monarhiile reprezentative sunt în general considerate a fi o simplă acoperire pentru arbitrar și despotism *) El merită o recenzie simpatică doar pentru principiul moral al lui Frederic al II-lea, care dorea să fie "primul slujitor al statului său") și entuziasmul politic al francezilor, care a izvorât din admirația pentru ideea de lege) "Leneș, în spiritul guvernării decât în orice instituție definită Ezitând să spună că instituțiile nu au nicio semnificație și chiar avertizând în mod expres împotriva unui astfel de gând, Kant, totuși, nu își dezvoltă mai detaliat punctul de vedere asupra acestui subiect Și, majoritatea important, el dă clarificarea cea mai nedefinită cu privire la acea formă ideală la care trebuie să aspire orice stat real Învățăm doar că această formă trebuie să realizeze libertatea și egalitatea tuturor cetățenilor și că trebuie să fie un sistem reprezentativ al poporului ce formă de reprezentare poate fi organizată în ea, aceasta rămâne neclară Aparent, Kant nici măcar nu s-a gândit să se exprime mai hotărât în acest caz: detaliile practice nu l-au interesat atât de mult cu cât scopul ideal era fără îndoială Când își stabilește acest obiectiv, el este cu atât mai puțin !) Zum ewigen Freieden, op loc Vezi în special sfârșitul și ultima notă cu referire la Malle du Panne mier Rechtslehre, §) Zum ewigen Freieden , op loc) Streit der Fakultaten, Zweit Abschnitt, §) Rechtslehre, S) Zum ewigen Freieden, ibid e) Streit der Fakultaten, ibid § Biblioteca "Runivers" DOCTRINA LUI KANT DESPRE DREPT ȘI STAT putea da definiţii concrete, ceea ce i-a făcut mai clar caracterul formal *)J Am putea formula pe scurt atitudinea lui Kantak față de problema luată în considerare în așa fel încât să ocupe o poziție de mijloc între moralismul abstract și contemplația politică, care insista pe forța instituțiilor De aici incertitudinea și ezitarea lui |Practic, el este încă mai mult un moralist decât un politician Ridicându-se la înălțimea sarcinii morale a omenirii, el nu se retrage înaintea faptului că în toată politica, și mai ales în însăși esența puterii politice, el dezvăluie o profundă contradicție internă Este nevoie de putere; este de netăgăduit Dar organizarea ei este o problemă de cea mai mare dificultate Această dificultate constă în faptul că puterea trebuie să fie dreaptă și, totuși, trebuie să aparțină omului Începem cu faptul că o persoană trebuie să aibă un stăpân peste el și terminăm cu ceea ce facem cu acest stăpân al unei persoane De unde altundeva il poti lua? Poți să faci orice vrei și totuși nu poți înțelege cum să înființezi un astfel de șef al justiției sociale, care ar fi drept în sine Aceasta este sarcina cea mai grea dintre toate; se poate spune chiar că rezoluția sa completă este de neconceput: din acel copac strâmb din care a fost făcut omul, nu se poate face nimic drept Natura ne-a impus doar o aproximare a) Vezi mai multe despre asta mai jos, în paragraful următor - Principalele locuri în care Kant stabilește ideea unei republici reprezentative sunt în articolele sale: "Zum ewigen Freieden" (Erster Definitivartikel), "Das mag in der Théorie richtig" sein" (II) şi în Rechtslehre (în special §) Referitor la toate aceste locuri,

trebuie spus că ele nu conţin nicio indicaţie precisă Uneori Kant dă motive să creadă că prin reprezentare el înțelege un simplu acord cu ideea unei voințe unite a priori a poporului, în virtutea principiului contractului primitiv Dar, pe de altă parte, el sugerează și reprezentarea reală a cetățenilor prin reprezentanții lor, vermittelst ihrer Abgeordneten (Deputirten) ihre Rechte zu besorgen * Biblioteca "Runivers" P NOVGOROTSEV această problemă *) Și aici din nou rezultatul este același ca în morală: înaintea umanității există perspective infinite, în comparație cu care practica rămâne imperfectă Puterea și legea sunt condițiile necesare ale culturii umane, dar numai condiții și, mai mult, exterioare Scopul nu este în ei, iar Kant este chiar gata să spună că adevărata cultură, care ar trebui să educe o persoană și un cetățean, poate să nu fi început încă așa cum ar trebui Aici, în sfârșit, am abordat acea problemă, care prezintă un interes atât de esențial pentru filosofia dreptului, problema relației dintre legea naturală și cea pozitivă! pe care o putem desprinde de la Kant pentru a clarifica eternul contrast dintre legea pozitivă și legea naturală Acest contrast rezultă din însăși esența problemei: legea, în teorie, trebuie să fie justă și nu poate deveni justă; trebuie pentru totdeauna luptă spre îmbunătățire și nu poate atinge niciodată perfecțiunea completă Idealul constă în distanța infinită; nu putem decât să ne apropiem de el O asemenea viziune a dat imediat întregii probleme a dreptului natural un cadru complet nou Să încercăm acum să clarificăm meritele lui Kant în raport cu această problemă III Ideea dreptului natural Conceptul de drept natural în rândul predecesorilor lui Kant a fost marcat de o mare incertitudine Filo-ul necesar *) Ideea ZU einer allg Geschichte Sechster Satz În articolul "Zum ewigen Frieden", în conformitate cu direcția sa generală, Kant subliniază asistența pe care natura o oferă omului în realizarea acestei sarcini) Muthmaassl Anfang der Menschengeschichte, Anmerkung Biblioteca "Runivers" DOCTRINA LUI KANT DESPRE DREPT ȘI STAT Sofisticarea perspicacității lui Kant pentru a pune întrebarea pe terenul ferm pe care trebuie pusă singură Acest nou cadru a rezultat direct din distincția clasică dintre teorie și morală, dintre legile naturii și normele libertății În Doctrina dreptului găsim o definiție simplă și clară de felul următor: "Dreptul natural se bazează pe principii a priori, dreptul pozitiv decurge din voința legiuitorului" Aceeași idee este exprimată în Kant mai detaliat Legile dreptului sunt, în general, legi externe, explică el; dar printre aceștia pot fi și cei cărora li se recunoaște obligația de rațiune a priori, în afară de orice legislație externă; acestea sunt legi naturale Acele legi, care nu pot fi obligatorii fără o legislație externă efectivă, se numesc pozitive Prin urmare, el vede sarcina predării dreptului pozitiv în expunerea legilor care sunt în vigoare într-un anumit loc și la un moment dat Dar pe această cale este imposibil să derivăm un criteriu universal prin care binele să fie distins de rău (justum et injustum) Pentru a-l găsi, este necesar să părăsim începutul empiric și să apelăm la rațiune; legile pozitive nu pot servi aici decât ca fir călăuzitor Ceea ce Kant înțelege prin principii a priori, care ar trebui discutate în dreptul natural, reiese clar din primele pagini ale cărții sale Acestea sunt principii care se aplică omului în măsura în care se bucură de libertate și are o conștiință morală - sofem er frei ist und praktische Vernunft hat Cu alte cuvinte, acestea sunt legile datoriei morale Tocmai pe acest teren este afirmată întreaga Doctrină a Legii Dacă am dori să completăm aceste definiții cu datele care pot fi culese din filosofia generală a lui Kant, atunci ar trebui în primul rând să ne amintim dualismul

moralității și teoriei inerente acestei filosofii Ideea dreptului natural pentru Kant este una categorică Biblioteca "Runivers" P NOVGOROTSEV imperativ și, prin urmare, norma rațiunii practice Este un criteriu de evaluare a dreptului, principiul suprem al oricărei legislații, un concept ideal și moral Dimpotrivă, doctrina dreptului pozitiv are de-a face cu legi recunoscute și valabile care au luat naștere în anumite condiții de loc și timp Relația dintre legea naturală și pozitivul, aceasta este relația dintre cerințele morale și instituțiile actuale În lumina opiniilor generale ale lui Kant, însăși posibilitatea de a folosi ideea dreptului natural devine deosebit de clară Căci, în opinia sa, dreptul natural este un criteriu moral de evaluare, existent indiferent de condiţiile reale de formare a dreptului Originalitatea și meritul lui Kant în doctrina dreptului natural constă tocmai în faptul că el a pus această doctrină complet independent de aceste sau de alte puncte de vedere asupra originii dreptului Când mai târziu școala istorică a atacat doctrina dreptului natural, a scos în prim-plan vechile învățături despre originea dreptului din întâmplare și arbitrar, și în aceasta a văzut eroarea de bază a doctrinei respinse În legătură cu aceasta, a existat un alt reproș îndreptat împotriva proiectelor de implementare imediată a legislației general aplicabile și perfecte Prin relație pentru Kant aceste reproşuri nu au nici un sens El nu are absolut nicio respingere nediscriminatorie a normelor pozitive, nici gândul la posibilitatea schimbării lor instantanee în legi ideale Dimpotrivă, el admite că și printre legile pozitive se numără și cele aprobate de rațiune, iar reformele în drept trebuie făcute cu prudență În învățătura lui, centrul dreptului natural era deloc nu în acele reprezentări, pe În acest sens este definită ideea de stat: "Der Staat in der Idee, wie er nach reinen Rechtsprincipien sein sol), welche jeder wirklichen Vereinigung zu einem gemeinen Wesen (also im Inneren) zur Richt-schnur (norma) dient " Rechtslehre, § Biblioteca "Runivers" DOCTRINA LUI KANT DESPRE DREPT ȘI STAT care au fost atacate de avocații istorici, dar în afirmarea posibilității de a face o evaluare morală a dreptului Și această afirmație a fost stabilită complet independent de orice presupuneri istorice, pe baza datelor conștiinței morale Dualismul moralității și teoriei și diferența dintre metodele critice și cele genetice s-au dovedit a fi în acest caz principii neobișnuit de importante Pentru justificarea dreptului natural, ei au fost o temelie solidă Nu mai puțin important a fost faptul că, conform naturii pur formale a celui mai înalt criteriu moral, Kant trebuia să respingă posibilitatea unui conținut moral necondiționat care ar putea pretinde recunoaștere eternă Vechea idee a unui singur drept natural, neschimbată în definițiile sale, a fost astfel subminată la rădăcină Eternă rămâne doar cerința privind consimțământul minții cu sine și fidelitatea unei persoane față de natura sa rațională și morală În Critica rațiunii practice, Kant a exprimat însăși esența idealului său atunci când a spus: "starea morală a unei persoane, în care trebuie să fie întotdeauna, este virtutea, adică starea morală în luptă, și nu sfințenia , sub forma unei posesiuni imaginare deplina puritate a stării de spirit a voinței "Pentru a spune în limbajul modern, principiul său formal este recunoașterea ideii de dezvoltare și îmbunătățire eternă Acest principiu elimină în mod egal atât conservatorismul etic, cât și utopia etică a perfecțiunii pământești Condamnă atât încercările de a determina conținutul necondiționat și imobil al idealului moral, cât și ideea despre posibilitatea unei armonii universale a intereselor și forțelor realizate prin realizarea

acestui ideal în realitate Unul dintre cele moderne Kantienii, Natorp, argumentează într-un spirit pur kantian când vorbește Biblioteca "Runivers" P NOVGOROTSEV posibila atingere a scopului final al satisfacției universale Astfel de vise, la o examinare mai atentă, se dovedesc a fi aproape întotdeauna inspirate de sfera experienței accidentale și înguste și de dorințele empirice predominante, foarte limitate, ale creatorilor lor Unitatea ideii morale înseamnă, dimpotrivă, unitatea fundamentelor, a metodelor Sarcina practică la care se referă această idee va fi, desigur, întotdeauna empirică: ea prescrie să ne îndreptăm eforturile către cel mai înalt scop empiric posibil, cu rezerva admisibilității celui mai înalt scop, la care va trebui să ne întoarcem dacă privirea mai înaltă o dezvăluie Prin urmare, voința, tocmai pentru că se ghidează după un ideal moral, nu știe nimic despre ultima, nici ultima sarcină empirică Dar alegerea problemelor empirice numai astfel obține unitate și direcție și numai această unitate de direcție este ultimul lucru care determină voința Ideea acum populară a dreptului natural cu conținut în schimbare se întoarce astfel la Kant: este o consecință directă a formalismului său etic Ca expresie a nesfârșitelor aspirații morale, această idee nu este satisfăcută Natorp, Socialpadagogik Théorie der Willenserziehung auf der Grundlage der Gemeinschaft Stuttgart S - Este de la sine înțeles că loialitatea față de Kant poate fi văzută aici doar în formalismul strict al principiului moral Particularitatea lui Natorp, ca și alți neo-kantieni, este stabilirea unei legături între ideea morală și lumea scopurilor experimentale, pe care Kant nu a permis-o Stammler definește idealul moral final exact în același spirit Și crede că această definiție trebuie să fie pur formală "Es giebt, de asemenea, inhaltliches a priori ais Staatszweck Die Frage nach dem Endziele des socialen Lebens kann niemals nach irgend einem bestimmten empirischen Erfolge gelôst werden, der durch die rechtliche Regelung zu erreichen wăre " (Wirtschaft und Recht, S $) Am remarcat mai sus dorința lui Stammler de a compara considerația etică cu cea științifică; dar în raport cu înţelegerea scopului moral ultim, el rămâne fidel spiritului kantian) Vezi Stammler, Recht und Wirtschaft S : o Das Naturrecht mit wechselndem Inhalte Biblioteca "Runivers" DOCTRINA LUI KANT DESPRE DREPTURI ȘI STATE se grăbește fără un conținut dat, fără perfecțiune atinsă, dar luptă constant pentru mai mult și mai mult Cel care recunoaște sensul final și perfecțiunea eternă din spatele oricărui conținut concret, renunță la ideea morală în favoarea considerațiilor temporale Acest lucru nu exclude deloc o atitudine pozitivă față de obiectivele și aspirațiile empirice binecunoscute; Natorp a subliniat foarte bine - în citatul citat mai sus - în ce sens este posibil acest lucru Doctrina modernă este la fel de departe de conservatorismul etic, care declară eterne conținuturile temporale, și de formalismul abstract, care nu permite combinarea cu niciun conținut concret Dar esența ideii de drept natural constă, în primul rând, în spiritul ei critic Ea semnifică o judecată independentă și independentă a dreptului pozitiv Acesta este un apel la îmbunătățire și reformă în numele obiectivelor morale Construcțiile proprii ale dreptului natural pot fi insuficiente; dar însuși Faptul criticii, însăși ideea unei judecăți asupra unei ordini pozitive, este de mare importanță Respingându-le, transformăm societatea umană dintr-un "tărâm al scopurilor" într-un tărâm al mijloacelor de implementare a legilor externe datorie morală, iar a lua legea morală drept ceva înșelător, ar însemna să exprimăm o dorință de bază de a renunța la toate raționați și să vă socotiți - în principiile sale - alături de restul lumii animale, în unul și același

mecanism al naturii" *) Aceasta este porunca lui Kant, *) Rechtslehre, Beschluss S - Ideea morală pe care Kant o înțelege aici este stabilirea unei păci universale și, în consecință, a unui stat de drept universal, care este, în cuvintele sale, "scopul ultim al întregii doctrine a dreptului în limitele purului motiv " Biblioteca "Runivers" P NOVGOROTSEV Această poruncă provine din credința fundamentală a filozofului în existența unei zone morale independente, care are propriile sale norme speciale, independente de cursul natural al evenimentelor Pentru o teorie ghidată de ideea de regularitate, toată legea este "naturală în sensul că fiecare definiție separată a acesteia este formată, ca fenomen istoric, prin interacțiunea firească a condițiilor de formare a dreptului "*) Dar pentru conștiința morală nu poate fi totul natural Morala își stabilește o regularitate specială, care decurge din ideea de datorie; iar această idee se adresează omului, după cum spune Kant, sofern er freí ist und praktische Vernunft hat În ceea ce privește dezvoltarea pe care Kant o dă ideii sale morale în filosofia dreptului, "aceasta, din motivele explicate mai sus, nu ar putea fi pe deplin consecventă În primul rând, acest lucru ar trebui spus despre punctul principal: definirea idealului juridic final El pune însăși sarcina acestei definiții pe un teren destul de potrivit Într-adevăr, care este principiul politic pe care îl urmărește? Acesta este un principiu pur a priori care decurge din legile rațiunii - der Staat in der Idee, wie er nach reinen Rechtsprincipien sein soli) Sarcina este pusă în același mod ca și în etică; şi aici se cere să se găsească o expresie pură şi abstractă pentru scopurile ideale ale vieţii politice Idealul politic al lui Kant, ca și imperativul său etic, trebuie să fie aceeași formulă algebrică abstractă Dar dacă acesta este scopul acestui ideal, atunci trebuie spus că Kant s-a contrazis atunci când a introdus aici anumite trăsături concrete Principiul lui etic a fost într-adevăr definit doar într-un mod general și formal, și în acest sens !) Muromtsev, Eseuri despre teoria generală a dreptului civil M , p) Ibid Secțiunea Biblioteca "Runivers" DOCTRINA LUI KANT DESPRE PR ABU SI STATE părea destul de potrivit să servească drept formulă generală a moralității Dacă ar urma aceeași metodă în raport cu idealul politic, atunci și aici ar trebui să ne rezumam la Definiția Formală Acesta este exact ceea ce fac kantienii moderni când vorbesc despre principiul ultim și suprem al vieții sociale Așa face și Kant însuși când, în alte locuri ale scrierilor sale, nu merge mai departe decât definițiile formale și își stabilește principiul republican ca o cerință generală și abstractă H Dar în alte cazuri se abate spre ideile tradiționale ale vechii filosofii , iar atunci acest principiu este înzestrat cu astfel de trăsături, precum, de exemplu, separarea puterilor și reprezentarea populară De aceea aceste ultime începuturi devin astfel de abstracții de neînțeles, alăturându-se spiritului formal al criteriului ideal al dreptului Ele și-ar avea locul și aplicația reală dacă ar fi vorba de a descrie dispozitivul dorit pentru condiții empirice date Dar aceasta este deja o sarcină complet diferită, pe care Kant nu a avut-o în vedere, deși s-a înclinat involuntar spre ea De aceea, în construcția sa, dă atât prea mult, cât și prea puțin: prea mult, dacă ținem cont de scopul său - de a indica o idee a priori și pură a statului; prea puţin dacă priviţi idealul lui ca imagine concretă a unui sistem politic perfect Teoria ulterioară a subliniat pe bună dreptate un alt neajuns al acestei construcții În politică, ca și în etică, și tocmai prin prisma legăturii lor, este posibil să se stabilească cel mai înalt x) Este interesant de observat că în definiția formală a celui mai înalt principiu politic, kantienii

moderni coincid cu definiția corespunzătoare a lui Kant Gerlach a subliniat destul de corect acest lucru în articolul: "Kants Einfluss auf die Socialwissenschaft in ihrer neuesten Entwickelung" (Zeitschrift filr die gesammte Staatswissenssctjaft Bd LV ( ) SS -) Menschen" și "republica-nische Verfassung" a lui Kant sunt una și aceeași, așa cum se vede bine din comparația locurilor citate de Gerlach Biblioteca "Runivers" P NOVGORODTSEV principiul nostru, care are semnificație pentru conștiința morală, chiar dacă realitatea îl contrazice Dar întregul sens al acestui principiu constă tocmai în faptul că pe baza lui facem anumite pretenții asupra practicii, că o judecăm și condamnăm și ne străduim pentru îmbunătățirea lui Exact așa a înțeles Kant, spunând că ar trebui să servească drept normă pentru fiecare comunicare reală *) Dar în dezvoltarea ulterioară a gândurilor sale, așa cum am arătat mai sus, Kant ridică un zid gol între ideal și realitate Idealul se dovedește a fi un vis frumos, "strălucind de departe, ca o constelație de neatins"; realitatea este declarată sacră și inviolabilă Deja la începutul Doctrinei dreptului, citim, nu fără surprindere, următoarele cuvinte: drept natural, care fundamentează autoritatea legiuitorului și îi dă puterea de a lega prin propria sa voință, durch seine blosze Willkühr) a avut și o altă serie de gânduri, în urma cărora a declarat libertatea de exprimare paladiul drepturilor populare Astfel, a fost pus un anumit criteriu moral asupra puterii, iar ideea de drept natural a fost restabilită în sensul ei de morală autoritate asupra dreptului pozitiv este exact) Rechtslehre, §) Ibid S Accept acest pasaj în corectarea lui Fricker și Kirchmann (Erlâuterungen S) Textul tuturor edițiilor repetă o greșeală evidentă a lui Kant însuși: în loc de "legislație constând doar din legi pozitive", el spune: din numai "naturale" Biblioteca "Runivers" DOCTRINA LUI KANT DESPRE DREPTURI ȘI STATE În spirit, Kant spune că este datoria fiecărui guvern existent să lupte pentru un sistem statal ideal, iar orice organizație care se abate de la principiile ideale nu poate avea decât un preț temporar Sensul final aparține dispozitivului bazat pe principiile rațiunii *) Totuși, însăși posibilitatea acestor două direcții în gândirea lui Kant dezvăluie încă o dată trăsătura principală a contemplației sale politice Parcă îi era de ajuns să urce pe înălțimile muntoase ale lumii ideale pentru a privi cu calm de acolo toată realitatea, recunoscându-i atât neajunsurile, cât și necesitatea La urma urmei, toate exemplele de realitate sunt atât de înșelătoare și fragile, iar realitatea reală - die bewährteste obiectiv Realitât - aparține ideii a priori de rațiune, imperativul categoric *) În afirmarea sa de sine, el are un sens pe care nicio realitate nu îl poate submina sau distruge Dar uneori, de parcă ar fi făcut o concesie înclinațiilor umane obișnuite, Kant a apelat și la realitate cu dorința pozitivă de a găsi în ea un adevărat punct de sprijin pentru ideile sale În astfel de cazuri, el a subliniat temeiurile faptice pentru speranțele sale și exemplele specifice pentru punerea în aplicare a idealului moral Gândirea abstractă nu necesita aceste exemple; ea și-a stabilit propriile imperative, "deși nu era nimic potrivit pentru ei în realitate " Dar sentimentul activ le cerea și, răspunzându-i, Kant a revenit de mai multe ori la această întrebare - la ce ne putem aștepta în viitor și ce speranță are trecutul ne dă Etica categoricului imperativul a respins cu severitate asemenea întrebări: "datoria de dragul datoriei"!- acest motto al ei prescriea ascultare necondiționată, fără a face nicio promisiune !) Rechtslehre, §) Ibid Beschluss S Biblioteca "Runivers" P NOVGOROTSEV "Creanţă! un nume înalt și măreț, tu care nu conține nimic care să ne flateze sentimentele, ci

să ceri ascultare " Așa a vorbit Kant în etica sa și așa și-a încheiat "Doctrina dreptului" Dar uneori a încercat și să satisfacă această înclinație - să aibă un sprijin real pentru speranțele sale, să găsească efectiv exemple încurajatoare!) Astfel, în articolul "Zum ewigen Frieden", el răspunde la întrebarea posibilității păcii eterne și universale cu niste explicatii reale El indică condițiile naturale ale vieții oamenilor, care îi conduc la o întărire treptată a armoniei reciproce și a legăturilor comune El adaugă la acestea câteva considerații practice care pot facilita realizarea păcii În alt caz, încearcă să justifice credința în progresul moral al omenirii și să găsească sprijin pentru aceasta din nou în istorie, în exemplul Revoluției franceze În opinia sa, acest eveniment ar trebui privit nu ca o revoluție, ci ca o evoluție a statului de drept Entuziasmul pe care îl trezește în sufletul fiecărui observator, chiar și al celor care îi condamnă dezastrele și atrocitățile, nu poate fi explicat altfel decât prin prezența înclinațiilor morale într-o persoană Adevăratul entuziasm se extinde numai la ideal și, în plus, la pur moral, căruia îi aparține și ideea de drept Revoluția Franceză a fost revelația ideii juridice și aici constă semnificația ei De aici provine profeția lui Kant: "prin semnele și prevestirile zilelor noastre se poate prezice omenirii realizarea unei ordini de drept și, în același timp, imposibilitatea unei abateri perfecte în viitor de la progresul moral Căci astfel de fenomene din istoria omenirii nu mai sunt uitate" *) Ch "An irgend eine Erfahrung niuss doch die wahrsagende Geschichte des Men-schengeschlechts angekntipft werden", spune Kant în "Streit der Fakultã-ten", §) Streit der Fakultãten, §§ și Biblioteca "Runivers" DOCTRINA LUI KANT DESPRE DREPTURI ȘI STATE Aici avem întregul Kant în fața noastră Se pare că se mulțumește cu un exemplu al Revoluției Franceze pentru a-și confirma credința în progresul moral viitor Și asta înseamnă că suportul principal al acestei credințe nu a fost tras de el de aici Acolo unde trece pe terenul argumentării istorice, el dă doar definiții insuficiente Dar chiar în golurile acestui argument simțim convingerea sa morală fundamentală: credința în caracterul obligatoriu al perfecțiunii morale, chiar dacă realitatea nu a prezentat niciun exemplu în acest sens P Novgorodtsev Biblioteca "Runivers" Experiența doctrinei religioase și sociale științifico-filosofice IV Am văzut că principalul neajuns al Scrisorilor oricui de la Geneva constă în decalajul dintre punctele de plecare ale argumentului și conținutul său pozitiv: premisele aparțin domeniului științei, iar concluzia este o "viziune, fără îndoială, care conține ecourile vieții observate, dar în esență fără legătură cu clasificarea stabilită a științelor și conceptul caracterului lor pozitiv Abisul nu putea fi umplut decât printr-o încercare de sistematizare a datelor științifice și din această sistematizare de a extrage indicații ale unei organizări sociale oportune și naturale, iar Saint-Simon întreprinde o revizuire a Faptelor și concluziilor obținute de știința lumii și a societății umane În mintea lui este trasat un plan enorm - de a uni lumea corpurilor de fenomene neorganizate, organizate și, în sfârșit, morale și sociale cu un principiu dominant Acest principiu îi este sugerat de marea teorie astronomică, legea gravitației A dovedi puterea nelimitată a acestei legi asupra lumii materiei, rațiunii și simțirii este scopul ideal al lui Saint-Simon El numește aceasta "pentru a sistematiza filosofia lui Dumnezeu", pentru a trece succesiv de la univers la sistemul solar, la pământ și, în cele din urmă, după ce a studiat umanitatea, ca unul dintre "sublunarii" Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOCIAL DOCTRINE

fenomene noi "pentru a deriva legile organizării sociale Astfel Saint-Simon însuși i-a explicat lui Rodrigue sensul activității sale filosofice timpurii ') Știm că această sarcină este rodul ideilor științifice unificatoare de la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul Secolele Am văzut la Gall efortul persistent pentru politică și pentru a aduce legislația în legătură inseparabilă cu Fiziologia - și tocmai această aspirație a fost cea care a primit aprobarea necondiționată din partea lui Blainville, unul dintre profesorii lui Saint-Simon În căutarea iluminării, a cheltuit o mulțime de bani pentru încurajarea oamenilor de știință, pentru organizarea de prelegeri și întâlniri științifice) Dar toate aceste cheltuieli nu l-au condus pe Saint-Simon la nicio idee solidă despre organizarea socială esențială Fiecare om de știință a lucrat în domeniul său, s-a obținut un număr mare de Fapte și gânduri, dar nu a fost prevăzută o sistematizare generală cu scopuri morale practice Atunci Saint-Simon a decis să ia sarcina în propriile mâini Mintea Filosofului trebuia în primul rând să se elibereze de vis, să lege cosmogonia și fiziologia cu o singură idee științifică, apoi să rupă cu credință semnificația fiziologică și morală a legii gravitației și, în cele din urmă, să se concentreze exclusiv asupra fenomene umane în sens strict Această evoluție în trei etape are loc organic, parțial, chiar și fără cunoștințele Filosofului însuși La început, Saint-Simon este convins de lipsa de scop a excursiilor sale în domeniul astronomiei, de încercările zadarnice de a construi un sistem solar - de dragul opoziției cu Laplace și școala sa Cea mai sterilă parte a ei se îndepărtează de filosofia lui Saint-Simon Rămâne să aducem legea gravitației în fiziologie Și în acest domeniu, dincolo de o considerație pur abstractă, Saint-Simon nu a putut face nici unul *) Producător, aug , -) Până la ioo ooo ecu după Rodrik Ib - Întrebări de filosofie, carte Biblioteca "Runivers" IV IVANOV pas clar si ferm Generalizările fiziologice nu au depășit entuziasmul materialist al unor gânditori precum Lamettry și Helvetius Legea gravitației s-a dovedit a fi complet evazivă, ca principiu atotcuprinzător și, după toate eforturile filozofilor, a apărut doar ideea străină și veche a scării evoluției, care exprimă îmbunătățirea treptată a formelor anorganice și organice Omul a rămas în închisoare, nu ca fenomen mondial și fiziologic, ci ca forță culturală și socială În această etapă s-a concentrat gândul lui Saint-Simon, care a dus la rătăcirile sale timpurii ideea fructuoasă a unei evoluții psihologice și istorice regulate și convingerea călăuzitoare - în naturalețea și necesitatea principiului științific-filosofic care organizează și guvernează la toate nivelurile dezvoltării umane Primele semne ale unei răciri a exaltării științifice atotcuprinzătoare sunt conturate imediat după Scrisori către Biroul Longitudințelor, într-un pasaj autobiografic scris în Făcând o analogie între univers și om, lumea mare și mică, Saint-Simon recunoaște posibilitatea experimentelor doar pe lumea mică Prin urmare, de fapt, baza filozofiei nu poate fi decât studiul naturii umane - prin observarea unei persoane în diferitele sale condiții sociale Pentru a face acest lucru, este necesar să conectăm faptele istorice în ordinea consecințelor și să le unim cu o teorie care cuprinde nu orice istoria națională, ci istoria familiei În urma anchetei, ar trebui să apară o nouă doctrină Saint-Simon are nevoie de nu mai puțin de șapte ori pentru a prezenta istoria progresului - filozofic și faptic O imagine completă a acesteia nu poate fi făcută decât dintr-o comparație a tuturor planurilor schițate de Saint-Simon Ea a fost atrasă de el în dimensiuni imense, de la starea planetei la locuibilitatea și la starea acesteia după dispariția vieții; Biblioteca

"Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOCIAL DOCTRINE în intervalele istoriei rasei umane - Fizic, Fiziologic și Mental Începutul este o comparație a structurii corpurilor neorganizate și organizate, apoi o comparație a organismelor în raport cu gradul de organizare a acestora, adică dovada adevărului: omul este cel mai bun și mai organizat dintre toate organismele cunoscute; cu cât animalul este mai organizat, cu atât este mai inteligent În plus, o comparație a minții animalelor în diferite epoci ale existenței lor, ca urmare a concluziei: animalele sunt capabile de îmbunătățire proporțional cu gradul de organizare primară, iar omul singur s-a îmbunătățit, deoarece a împiedicat dezvoltarea mentală a alte animale În cele din urmă, o comparație a cunoștințelor rasei umane în diferite epoci - de la apariția ei până la Socrate Apariția lui Socrate este o mare piatră de hotar în istoria progresului, iar Saint-Simon pune în gura filozofului atenian povestea destinelor trecute și viitoare ale omenirii Această narațiune este opera originală a lui Saint-Simon - până la Socrate, el repetă exact filozofii secolului al XVIII-lea Știm că ele au determinat în mod decisiv dezvoltarea psihică a omului prin organizarea sa fizică: Diderot o consideră singura diferență între om și animale Lamettry a numit-o prima demnitate a unui om, plasând educația pe locul doi Și la Helvetius, încetarea dezvoltării mentale a animalelor este explicată în același mod ca și la Saint-Simon Aceleași ecouri ale secolului al XVIII-lea se aud și în împărțirea etapei preistorice în perioade La fel ca Rousseau, Saint-Simon folosește relatările populare din secolul al XVIII-lea despre sălbatici întâmplători sau, mai degrabă, membri sălbatici ai societăților civilizate Rousseau, pe baza acestor date, a susținut că natura umană primară a limbajului articulat și chiar poziția directă a lui J) nu era caracteristică naturii umane primare Saint-Simon numește unii dintre acești sălbatici și) Notes кь Discours sur Г origine de l'inegali tè, * Biblioteca "Runivers" G IV IVANOV stă în detaliu asupra istoriei sălbaticului din Aveyron, dovedind necesitatea limbajului pentru formarea și combinarea unor idei mai mult sau mai puțin complexe și doar dezvoltarea lui treptată Lamettry a atribuit invenția limbajului celor mai organizați oameni, iar inventatorii i-au învățat deja pe alții exact în același mod în care dresăm animalele Tocmai într-o astfel de poziție s-a aflat sălbaticul din Aveiro înainte de a fi crescut într-un mediu civilizat Ego-ul este prima linie Restul sunt atestați de navigatori, în principal Cook, care au descris diverse triburi sălbatice: unii sălbatici fără locuințe, fără conducători, fără foc; altele - cu locuințe, conducători, cu începuturi de limbă, cu număr de până la trei; încă alții, cu un limbaj destul de dezvoltat, o putere puternică a liderilor, adică cu o oarecare organizare politică, iar aceste triburi sunt canibali, deoarece numai după inventarea unei arme mai perfecte este posibil să ucizi o persoană de către alta; mai departe, dispariția aproape completă a canibalismului, apariția claselor, a unui cult religios și a unui cler organizat; în sfârşit, peruvenii şi mexicanii trebuie numiţi, cu un sistem politic, cu arte, meşteşuguri, metalurgie Dincolo de aceste granițe preistorice vin egiptenii, care au făcut unul dintre cei mai dificili pași în progresul uman: au inventat scrisul Un alt mare act de evoluție a avut loc și în rândul egiptenilor, al doilea, după apariția limbajului, punct de plecare al progresului: s-a stabilit o divizare între opiniile oamenilor de știință și ale maselor, între oamenii care investighează cauzele și legile fenomenelor , și un popor care întruchipează abstracțiuni, pe scurt, între gânditori și credincioși Acest Fap a stabilit pentru totdeauna un adevăr cultural:

puterea preoțească și capacitatea științifică sunt identice în esența lor Clerul, indiferent de religie, trebuie să fie cea mai educată corporație, altfel își pierde treptat autoritatea, este umilit și înlocuit de un grup din cei mai instruiți oameni Idee generală, de la Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOCIAL DOCTRINE Acoperit de preoţii egipteni - politeism, într-o perioadă în care poporul trăia în idolatrie, conform legii generale, orice idee generală se realizează abia în etapa următoare - grecii erau un popor politeist, adică pe fețele lor, conștiința maselor s-a ridicat la ideea de cauze invizibile, pasiuni, gusturi, tot felul de senzații, înțelese din punct de vedere uman Printre greci a apărut fondatorul următoarei "idei generale" - teismul, adică sistemul divinator, spre deosebire de acesta din urmă, cel mai perfect, pozitiv În ciuda faptului că Socrate a fost fondatorul numai al teismului, și nu al pozitivismului, Saint-Simon recunoaște metoda sa de organizare a ideii generale ca fiind nemuritoare Constă în faptul că sistemul este o scară întreagă de principii care curg unul din celălalt, iar organizatorul utilizând alternativ deducția și inducția Şcoala lui Socrate a fost împărţită în două ramuri - platoniciană şi aristotelică, adică a priori și a posteriori, iar aceste școli au dominat alternativ civilizația europeană, ^ cu unsprezece secole înaintea culturii arabe - platonic, unsprezece secole - aristotelică, introdusă de arabi după traducerea operelor lui Aristotel, și ambele au continuat ceea ce a început Socrate Teismul lui Socrate, după interpretare Saint-Simon - credința într-o singură cauză Dar această credință este supusă dezvoltării, îmbunătățirii Cauza unică poate fi înțeleasă în două moduri: prin intermediul predominant al imaginației, sau prin intermediul predominant al observației și al rațiunii Omenirea a început în mod natural în primul mod, deoarece imaginația se dezvoltă înaintea rațiunii, iar tendința platoniciană a organizat teismul religios și a precedat înțelegerea științifică și logică a unei singure cauze Poporul teist au fost romanii - după răspândirea creștinismului, iar Carol cel Mare a creat organizația politică pe baza teismului, a aprobat și autoritatea spirituală a papalității În același timp mental Biblioteca "Runivers" IV IVANOV o nouă mișcare, ostilă sistemului triumfător, științifică, analitică, instituind conceptul de drept în locul unei cauze animate Sensul civilizației arabe a fost tocmai în descoperirea legilor care guvernează fenomenele De atunci, această direcție a rămas neschimbată, legile particulare se înmulțesc, teismul este supus descompunerii, analiza științifică și logică subminează sinteza considerațiilor - dar aceasta este o etapă de tranziție, nu organică Se va încheia atunci când toate legile particulare vor fi reduse la una generală, când sistemul științific este organizat pe un singur principiu și aplicat, adică religia, politica, morala, legislația civilă vor fi aduse în armonie cu cunoștințele noastre *) Această Formă reprezintă filosofia istoriei, mai exact, evoluția naturală a omenirii, eliberată la Saint-Simon de toate retragerile și zborurile fantastice de "exaltare științifică" Rezultatul ei imediat este o critică filozofică a prezentului și definirea unui ideal pentru viitor Știm că prezentul nu poate fi înțeles și evaluat decât ca o legătură intermediară între trecut și viitor, iar o concluzie inconfundabilă se poate face despre prezent doar prin clarificarea cursului ideii generale de la primele verigi până la ultima Cu o astfel de metodă, critica nu va fi influențată de pasiunile și entuziasmele moderne mereu puternice și nu va întuneca concluzia logică a haosului impresiilor experimentate, a întunecarii sensului, a fenomenelor - ca relicvă a

trecutului și ca elemente organice ale viitor În filosofia istoriei, nu este necesară cronologia istorică, ci filozofică Pe baza studiului anterior, ne-a devenit clar că mintea umană este îndreptată de la un sistem divinatoriu la unul pozitiv, de la credința într-o rațiune creativă vie la o idee, mai întâi a mai multor legi, apoi a generalului) Oeuvres XL, - ; - ; - ; - : - ; Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOCIAL DOCTRINE unul Evident, tot ceea ce seamănă cu un sistem de ghicire este supus unei dispariții inevitabile - dimpotrivă, tot ceea ce aduce o persoană mai aproape de o explicație firească a lumii și de acoperirea legilor printr-un număr tot mai limitat de principii generale - toate acestea sunt semințele viitorului - prin urmare, sunt supuse unui studiu atent și îngrijirii din exterior voința umană Considerând prezentul din acest punct de vedere, vedem în procesul său cultural o combinație de elemente ale trecutului, i e reprezentări ipotetice cu elemente de viitor - cu idei pozitive Unele științe și-au asimilat deja un caracter pozitiv, altele sunt fie la jumătatea drumului - așa este fiziologia, fie mai puternic impregnate de metafizică - precum morala și politica În consecință, prezentul este o epocă critică, lipsită de o viziune sistematică integrală asupra lumii Poate fi comparat cu epoca tranziției politeismului la teism, adică odată cu epoca expansiunii păgânismului și apariției creștinismului Pentru Saint-Simon, absența unei "idei generale" explică războaiele care chinuie societatea europeană În fruntea ei nu există o autoritate ecleziastică organizată analogă cu papalitatea medievală J) ÎN Cu toată natura fantastică a unor sarcini științifice și filozofice și cu toată imperfecțiunea expunerii, Sfântul Simon a reușit să pună o bază solidă pentru o nouă știință a omului - chiar în prima perioadă a activității sale literare - să-i determine statica și dinamica Statica a constat în doctrina doctrinei ca forță organizatoare morală și politică, dinamica a fost exprimată în ideea evolutivă a procesului istoric Acest proces este împărțit în două etape intermitente - organice și critice și este cronometrat pentru un obiectiv realizat în mod regulat: treptat) b , , Biblioteca "Runivers" IV IVANOV eu o perspectivă ipotetică a lumii pozitivă În acest fel, se stabilește sensul interior al procesului și se prevede cea mai perfectă fațetă a acestuia Aceste concluzii ale gândirii lui Saint-Simon, pe de o parte, sunt atât de bine dotate cu Fapte și logică, încât nu au putut fi zdruncinate de niciuna dintre sarcinile publicistice ulterioare ale Filosofului, ci, pe de altă parte, de ideea de doctrină iar principiul evoluţiei în sine reprezintă doar Formule cu un număr mare de semne algebrice nedefinite, şi nu numai nedefinite, dar nici măcar indicate Până acum, filosoful a visat să acopere întreaga lume a fenomenelor cu o singură lege, descoperită de astronomie Desigur, de la o asemenea înălțime, a pierdut din vedere și chiar - am văzut, voit - destul de multe detalii, mai ales în seria istorică Stabilindu-si cursul progresiv in mod deductiv, pe baza unei legi obtinute din seria Fiziologica, filosoful a avut grija sa determine din punct de vedere al evolutiei doar termenii mai mari, i e chipuri Astfel, știm, ideea cerută a Evului Mediu și a civilizației arabe a fost realizată Iar această linie a fost caracterizată doar din acea latură, care lega seria istorică cu cea Fiziologică, adică din punct de vedere al dezvoltării mentale Întrucât, potrivit Legii fiziologice din secolul al XVIII-lea adoptată de Saint-Simon, aceasta se datorează exclusiv unei organizări mai complexe și mai perfecte, este evident că soluția unei întrebări filosofice este destul de suficientă pentru a ilustra principiul progresist De altfel, în virtutea legii generale cosmologice

şi sociologice adoptate în prealabil, se presupune că toate fenomenele procesului istoric sunt cuprinse în schemă, categoriile de Fapte se stabilesc continuu după planul de evoluţie Doar din aceste motive, gândirea timpurie a lui Saint-Simon ar putea dobândi, aparent, un caracter unilateral pur filosofic: conținutul doctrinei este epuizat Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOCIAL DOCTRINE o idee generală a unei persoane despre lume, o idee generală, conform terminologiei lui Saint- Simon; procesul istoric trece doar prin etapele acestei idei, i e se reduce la modificări ale teoriei Manifestarea practică a forței mentale umane, i e efectul său asupra lumii în diferitele etape ale dezvoltării ei este aproape complet ascuns de Fazele sale abstracte - aproape - pentru că Saint-Simon este conștient de cursul paralel al doctrinei și politicii Scrierile celei de-a doua perioade a activității filosofice a lui Saint-Simon se deosebesc izbitor de lucrările sale timpurii: gândirea sa este în mare parte clară, exprimată într-un limbaj corect, adesea puternic, în raționament se simte încrederea autorului și determinarea fermă a lui obiective Nu mai trebuie să facă rezerve cu privire la tulburarea vorbirii sale; se întrerupe numai în cazuri excepţionale: nu sunt mai mult de două, şi ambele sunt cauzate nu de zboruri fantastice ale gândirii pseudo-ştiinţifice, ci de caracterul arzător al situaţiilor politice moderne *) Dacă, într-un impuls jurnalistic, Saint-Simon trebuie să exprime simultan multe idei noi, cel puțin neacceptate în general, se grăbește să facă o rezervă: absența unei "metode persuasive" în raționamentul său este clară pentru el; deocamdată , scopul lui este doar să scoată cititorii din apatia politică Alteori, îi este frică de "prea multă acumulare de idei" și le oferă treptat *) Autorul se pare că are grijă de el însuși, matura lejer aristocratică a condeiului a dispărut complet; își amintește în mod repetat de patruzeci sau chiar patruzeci și cinci de ani de muncă: este o garanție a unei prezentări clare și accesibile a ideilor În Catehismul Industriașilor, Saint-Simon scrie: "Ei exprimă clar ceea ce înțeleg clar Primele pagini ale acestui catehism- !) Oeuvres XX,) L'Organizatorul XXIII, Du Systeme industriel) XXIII, - ; Biblioteca "Runivers" IV IVANOV Sis poate dovedi că, în cele din urmă, în urma a patruzeci și cinci de ani de muncă, suntem capabili să ne expunem ideile în mod clar și înțeles " ') În cele din urmă, filosoful este conștient de dificultatea sarcinii sale - de a crea un sistem cuprinzător de organizație, adică "aducerea în armonie a sistemului științific al educației, a unui sistem religios de arte și legi cu un sistem de industrii, pentru a găsi un mijloc de a-i convinge pe savanți, teologi, artiști, avocați, militari și pe cei mai talentați rentieri să contribuie la stabilirea unui sistem social cel mai avantajos pentru producţie şi cel mai satisfăcător pentru producători") Saint-Simon îndeplinește sarcina într-o manieră extrem de nesistematică - în numeroase scrisori, dialoguri, adrese către rege și către industriași, idei împrăștiate în spațiul de opt volume, cu adăugarea altor lucrări nepublicate în ediția Oeuvres - dar fiecare dintre ele separat este cu adevărat clar și accesibil Știm că întreaga filozofie a lui Saint-Simon a apărut dintr-un protest împotriva criticii filozofiei iluminatoare și a activității distructive a revoluției Ne-am convins și de unilateralitatea unei astfel de idei, care a fost confirmată chiar de filosofia lui Saint-Simon, fiind moștenitorul uneia dintre tendințele organizatorice ale secolului al XVIII-lea, precum și principalul generalizator al fenomenelor organizaționale a epocii revoluţionare Saint-Simon avea dreptate doar

în chestiunea predominării într-una sau alta epocă a criticii asupra sistematizării și invers Cu o asemenea rezervă, poziția sa, exprimată în al XVIII-lea, este corectă: "filozofia secolului al XVIII-lea a fost critică și revoluționară, filosofia secolului al XIX-lea va fi inventivă și organizatorică - inventive et organisatrice*) De ce cu siguranță organizatoric? !) XXXVII, , , O choisies II, Letters aux jures η XXXVII, - :l) XIII, Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOCIAL DOCTRINE Răspunsul este poziția inițială, primară a Saint-Simonismului, evidentă pentru simplul "bun simț", abilitate care ocupă locul cel mai onorabil în dovezile lui Saint-Simon: "nu există societate fără idei general recunoscute, fără idei- generalizări:-les idées communes, les idées générales, "fiecare simte cu plăcere legătura care îl leagă de ceilalți și servește drept garanție a unității reciproce Aceste idei generale, adevărate sau false, guvernează cât timp există; au cea mai puternică influență asupra activităților națiunii" d) Și pentru ca un astfel de sistem de idei să existe, el trebuie să existe pentru ceva, adică, societatea trebuie să aibă un scop, obiectul asocierii trebuie determinat, întrucât sistemul de organizare socială nu este altceva decât un act de asociere *) Toate instituțiile ar trebui să plece de la un principiu și să fie îndreptate către un singur scop: atunci societatea nu este guvernată de oameni, ci de principii) Există o legătură cauzală între principii și politică, iar a stabili un anumit regim înseamnă a reorganiza sistemul de idei*) Aceasta este statica socială generală a lui Saint-Simon - dinamica rezolvă întrebarea, în ce mod sunt descoperite principiile, scopul este determinat și sistemul organizat? În chiar felul în care adevărurile sunt stabilite în științele pozitive, adică coordonând Faptele observate și subordonându-le unei singure idei generale Principiul dezvoltării civilizației va sta în mod natural la baza coordonării O analiză a mișcării civilizației ar trebui să dea drept rezultat o viziune politică care ar trebui să guverneze oamenii Observarea profundă și filozofică a trecutului creează un criteriu pentru prezent și viitor XVIII, L'industrie) XXI, · A sistemului iua O selectat II, &· Continuare li Aici broşura "Des Bourboiis et des Stuarts") XXXVII, Catèti industriaşilor XX, , · Organizatorul) XIX, Industrie Note despre Statele Unite Hubbard Библиотека"Runivers" ■ ИВ ИВАНОВЪ și separă rămășițele unui sistem pe moarte de elementele unui sistem care trebuie să se stabilească, iar metoda non-filosofică de condamnare a unui sau acela fenomen este conform poziției sale moderne: judecata politică este judecata istoriei, cuprinzând trecutul , cunoscând esența prezentului *) În consecință, "principiul nu este creat, ci observat și indicat " Nu depinde de arbitrariul indivizilor mai mult" Noul sistem este stabilit "prin cursul unic al lucrurilor și conform legii dezvoltării minții umane" Într-o adresă către Ludovic al XVIII-lea, Saint-Simon spune: "O constituție reală nu poate fi inventată niciodată, ea poate doar să fie respectat Nici regele, nici colecția, ci doar un filosof care studiază cursul civilizației și își unește toate observațiile într-o lege generală - iar această lege devine un principiu constitutiv, după ce a fost certificată de o mulțime de oameni luminați Și în același sens, Saint-Simon își evaluează propriul sistem social: "Nu eu am întocmit planul constituției, ale cărui baze le-am pus, ci masa populației europene, care a lucrat la acest plan pentru ultimele opt secole Dacă nu toată lumea l-a recunoscut, atunci doar pentru că este ascuns de Fațada unei vechi clădiri sociale care mai există) În nicio epocă mișcarea civilizației nu a fost supusă unui plan întocmit anterior de

un erou și aprobat de mase "Cea mai înaltă lege a progresului minții umane captivează totul și domină totul, oamenii pentru !) XX, X , - L'org XXI, , - du syst vid XIX, L'Ind) XVIII, L'Ind XX, - , L'Org XXII, Du syst ind Biblioteca "Runivers" EXPERIENȚI PHILOS ȘTIINȚIFIC RELIG SI SOCIAL DOCTRINE dintre ele sunt doar arme Deși această putere vine de la noi, nu stă în puterea noastră să ne sustragem influenței sau să-i stăpânim acțiunea, la fel ca schimbarea la dorința noastră a impulsului primar care face ca planetele să se miște în jurul soarelui Această lege este adevărata noastră Providență Nu putem decât să-i ascultăm, cunoscând motivul, fiind conștienți de instrucțiunile lui, în loc să-i acceptăm orbește impulsurile Doar rezultatele secundare depind de noi * Aceasta este dinamica socială a lui Saint-Simon Nu este fatalismul, pentru că tocmai problema relației conștiente a omului cu procesul istoric este cea care joacă un rol esențial în el Dacă forțele umane active nu sunt capabile să direcționeze cursul civilizației pe calea stabilită teoretic, atunci cele pasive o pot încurca în cea mai mare măsură și o pot perturba pentru o lungă perioadă de timp Aceasta nu este în esență voință rea, ci ignoranță Saint-Simon citează zicala lui Franklin: "Ceternările politice sau de altă natură sunt întotdeauna doar neînțelegeri; acțiunile rele sunt doar acte de ignoranță " Iar Saint-Simon, de fiecare dată, subliniază această idee: "orice greșeală are întotdeauna un motiv și, de cele mai multe ori, nu constă în intenții rele, sau chiar în incapacitate, ci de obicei într-o necunoaștere a Faptelor, care ar trebui să servească ca bază pentru o concluzie sau într-o alegere proastă a acestor Fapte" Dacă clasele societății sunt în dușmănie, indivizii separati sunt în război între ei, este doar pentru că nu se pot înțelege) dimensiuni ale creației umane forțe Este deci necesar să explicăm mai întâi sensul) XX; - L'org ") XXIII, Du syst iii XXI, Id XX, L'Org Biblioteca "Runivers" IV IVANOV de a folosi concluziile obţinute ca criteriu de evaluare a prezentului şi de trasare a viitorului şi, în final, de a inspira aceste idei în forţele sociale moderne, de a le exalta - filozofic - în favoarea principiilor consacrate Îndeplinirea acestui program este subiectul filozofiei lui Saint-Simon Saint-Simon rămâne fidel schemei sale anterioare de progres, termenii rămân aceiași - Socrate, cultura arabă, secolul al XV-lea și Reforma Această schemă este expusă într-una dintre lucrările muribunde și neterminate ale lui Saint-Simon, Catehismul Industriașilor*) Dar cel industrial se alătură seriei științifice de lungă durată: fața sa inițială este eliberarea comunităților Este alături de cultura arabă, cel mai mare moment al evoluției noului sistem social pozitiv Acest mare act a fost realizat în decursul secolelor prin răscumpărarea drepturilor și libertăților comunale cu sprijinul puterii regale Acesta este sensul revoluției sociale medievale, potrivit lui Saint-Simon A fost încălcat de Ludovic al XIV-lea, care s-a înconjurat de nobilime și a transformat victoria comună în avantajul său personal, victoria asupra nobilimii, comună cu comunitățile Saint-Simon a rămas fidel acestui punct de vedere până la capăt, în ciuda filosofiei sale evolutive istorice Nu a văzut treptele vechi de secole prin care Ludovic al XIV-lea - moștenitorul strămoșilor săi - a ajuns la absolutism Filosoful, ca un interpret oficial al cartei lui Ludovic al XVIII-lea, a creat o legendă semi-istorică, semi-sensibilă, despre armonia inviolabilă a intereselor monarhilor francezi și a clasei productive franceze Ludovic al XIV-lea, fără îndoială, a dus în mod consecvent "mișcarea" Revoluției Franceze, așa cum i se părea filosofului, iar Ludovic al XVIII-lea cu greu și-a putut recunoaște numirea sa istorică în subordonare completă "industriei")

XXXIX, - Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOCIAL DOCTRINE alam", pe care filosoful nu a încetat să-i proclame ca o forță politică atotputernică și atotconsumătoare Dacă erau într-adevăr o astfel de forță, nu mai era loc pentru o monarhie activă lângă ea și, în consecință, cultura bielementală evoluția s-a transformat inevitabil într-una unielementală Aici, într-o combinație arbitrară regalitatea și dezvoltarea comunităților este o omisiune semnificativă a istoriei culturale a Franței - în filosofia lui Saint-Simon - și, firește, ar fi trebuit să se reflecte în organizarea sa a sistemului social Din momentul eliberării comunităților au apărut noi drepturi, nefeudale, economice și politice "Din răscumpărarea comunităților", spune Saint-Simon, "a fost creată o nouă proprietate", și anume, bunurile mobile, proprietatea fermierului, lângă proprietatea proprietarului, inventarul lângă pământ, bunurile mobile ale industriașul și artizanul, în general, orice posesie legată de industrie, ca muncă personală și productivitate personală Este pe deplin interesat de pacea în ordinea socială Războiul nu ia pământ, ci poate ruina complet cultivatorul și producătorul Este evident că prosperitatea țării este indisolubil legată de securitatea proprietății industriale, iar pe acest Fapt, în primul rând, se întemeiază drepturile acesteia) Odată cu apariția noii proprietăți, o revoluție în general a avut loc în mod firesc în poziția proprietății, adică a avut loc un transfer de avere Au început să fie obținute prin mijloace pașnice - prin influențarea naturii - prin urmare, războiul, ca sursă de producție, și-a pierdut semnificația Treptat, clasa militară și-a pierdut și însemnătatea privilegiată, întrucât invențiile ingineriei și ale armelor de foc, realizate tot de industriași, au desființat învățământul militar special în spirit feudal De fapt, în Franța această luptă *) Le politique, fragni, în Hubbard, - Biblioteca "Runivers" IV IVANOV forțe și abilități, industrie și feudalism - național, deoarece domnii feudali sunt franci, iar industriașii sunt galii Toate victoriile muncii productive asupra războiului și a proprietarilor de pământ privilegiate - triumful galilor asupra urmașilor cuceritorilor franci - drepturile proprietarilor de pământ se bazează pe cucerire, iar pământurile lor au fost cultivate de descendenții învinșilor În consecință, evoluția istorică nu numai că a schimbat poziția proprietății - l'état de la propriété, dar a trebuit să transforme și dreptul de proprietate - le droit de propriété Prin urmare, dreptul de proprietate ar trebui considerat un drept de modificare, în funcție de schimbările economice și culturale din societate *) Conturând istoria progresului material, Saint-Simon nu uită să-și lege momentele de evoluția mentală și morală a omenirii El extinde o nouă lărgime de vedere până la etapele incipiente și analizează lumea antică din punctul de vedere al industrialismului Anterior, a vorbit despre Socrate, fondatorul a două școli filozofice - sintetică și analitică - și despre politeismul popular, iar aceasta a fost singura caracterizare a lumii antice Acum, Saint-Simon simte nevoia să compenseze - social El acordă un avantaj decisiv Evului Mediu, sistemului lor feudal-teologic față de cel antic: nivelului social corespunde unei perspective religioase mai înalte La greci și romani, sclavul aparținea direct stăpânului; în Evul Mediu, el aparținea pământului În antichitate, puterea guvernamentală era în mâinile aristocrației, iar puterea spirituală era subordonată puterii seculare, în Evul Mediu, dimpotrivă, puterea spirituală predomina și era de obicei deținută de plebei Ei au fost marile motoare ale progresului până în secolul al XV-lea, în domeniul mental și material,

civilizarea sălbăticiei ") XXI, - Ou syst M XXXVII, ; - Pisică ind XIX, L'inâ Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOCIAL DOCTRINE țări și popoare, amenajarea căilor de comunicație și școli, curățarea pădurilor și câmpurilor și păstrarea continuității științelor și artelor, - în cele din urmă, insuflarea în oameni ideea unității frățești a neamului uman sub controlul unei idei moral-religioase Numai clerul, potrivit lui Saint-Simon, "a făcut pe europeni capabili de dezvoltare intelectuală" și, în consecință, ar trebui să li se atribuie onoarea unei mișcări științifice timpurii care a pregătit descompunerea sistemului teologic și triumful final al industrialismului ia asupra semnificației științifice a principiului moral general și asupra puterii sociale a industriei El considera ocupațiile industriale umilitoare și nu și-a imaginat că "morala generală" ar fi o știință care se presupune că ar guverna societatea Evul Mediu și-a concentrat toată atenția asupra sistemului moral și politic Saint-Simon, continuând să avanseze problema socială, evaluează activitatea teologiei ca forță organizatoare social Biserica trebuia să pună moraliştii mai presus de armată, oamenii lumii mai presus de oamenii de război şi să ofere săracilor o existenţă onorabilă, în funcţie de capacitatea lor de a fi de folos societăţii Desigur, toate acestea ar putea fi realizate doar printr-o organizație extrem de puternică și puternică, adică monarhie papală Drept urmare, clerul a devenit o instituție politică, papa infailibil, au apărut false decretale și "multe alte invenții minunate", spune Saint-Simon, "care au adunat societatea europeană - gloria și speranța rasei umane Toată puterea materială, toate bogățiile erau necesare pentru ca papii să subordoneze curentul militant pasiunilor științifice și violente abilităților mentale Dezvoltarea industrială și mentală ulterioară a fost o continuare a aceleiași lupte a forțelor organizatoare pașnice cu feudalismul Setul "Clasa plebeilor" despre Questions of Philosophy, cartea Biblioteca "Runivers" IV IVANOV & lucrează simultan în două direcţii, - "a adus în acţiune diverse ramuri ale industriei" Plebeii seculari s-au dedicat industriei, spiritualului - ştiinţelor fizice şi matematice Roger-Bacon - cel mai mare fizician al timpului său - era călugăr și acest Fapte este o nouă dovadă a cât de util a fost și cât de false au fost ideile filozofilor secolului al XVIII-lea asupra semnificației istorice a clerului Ca urmare, sistemul medieval a dus civilizația mult mai departe decât sistemul popoarelor antice, și a pregătit lucrările secolului al XV-lea, care au pus bazele unei noi organizări sociale și mai perfecte *) Această viziune asupra Evului Mediu este expusă de Saint-Simon într-una dintre ultimele sale scrieri și reprezintă cea mai completă caracterizare a etapei feudal-teologice Vedem că completitudinea caracteristicii se datorează analizei industriale Sistemul teologic, în esență ostil științei experimentale, s-a dovedit a fi extrem de util pentru industria ambelor categorii În plan social, este un mare avans în comparație cu viziunea antică asupra lumii, iar acest fapt își stabilește în sfârșit rolul progresiv alături de feudalism Teologia reprezenta pacea și capacitatea într-o perioadă în care feudalismul trăia din război și privilegii Iar Saint-Simon aduce destul de consecvent fenomenele sistemului teologic în contact succesiv cu începuturile industrialismului științific și industrial, deși studiul naturii și impactul asupra naturii erau în egală măsură străine de spiritul teologic Dar numai în adâncul muncii mentale pașnice, și nu în mijlocul unui sistem militar și nu într-un castel de cavaleri, s-a putut dezvolta o etapă culturală superioară și tocmai acest pământ a creat sistemul teologic În mod clar, dacă Kont nu s-ar

fi limitat la unilateral *) XXXIX, - Quelques opin filozofii Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOCIAL DOCTRINE Prin analiza sa filozofică a istoriei, el nu a irosit eforturi inutile de a coordona scopurile și esența feudalismului și teologiei Vedem că o schemă completă a evoluției istorice ar putea fi obținută numai cu condiția unui studiu paralel al mentalului al progresului natural şi al materialului - fără o idee preconcepută - să contopească cu orice preţ ambele curente într-unul prin subordonarea unui element celuilalt Această fuziune - ideologică și practică - apare într-o perioadă industrială pozitivă Biserica a contribuit doar indirect la dezvoltarea industriei, stabilirea păcii și dezvoltarea contactelor culturale internaționale Știința lucrează direct în beneficiul industriei, iar o doctrină bazată pe principiile cunoașterii empirice va fi industrială Determinarea relațiilor reciproce dintre știință și industrie în noul sistem social este sarcina centrală a filozofiei organizaționale a lui Saint-Simon NOI Sarcina filosofiei sociale a lui Saint-Simon a fost complet clară din acea analiză filozofică și istorică, prin care a ajuns la crearea unui nou sistem În virtutea legii recunoscute a evoluției, creația trebuie să se desfășoare pașnic, treptat, fără amestecul "activității violente" Întreaga întreprindere are caracterul "sfințeniei", singura ei armă este persuasiunea, predicarea Pentru Saint-Simon nu există fenomen mai urat decât dezordinea și revoluția') pentru a preveni pentru totdeauna calea revoluționară - a critica vechiul și a crea nou Este destul de realizabil) XXII, - : "Punctul esențial pentru succesul sfintei noastre întreprinderi, obiectul pe care nu trebuie să-l pierdem niciodată din vedere, este că mijlocul de persuasiune este singurul care ne este permis să folosim pentru a ne atinge scopul Chiar dacă am fost persecutaţi ca primii creştini, folosirea forţei fizice ne este cu totul interzis£\ Cp * Библиотека"Runivers" ИВ ИВАНОВЪ după însăși esența procesului istoric: fiecărui sistem social corespunde nivelului modern de civilizație, iar acest nivel este întruchipat în doctrina socio-filozofică, care se obține într-un mod pur științific, analitic, pe baza observațiilor istorice Faptele ca materiale O astfel de doctrină, și în același mod, trebuie să preceadă noua ordine socială Scopul său este cunoscut: în filosofie, stabilirea principiilor pozitive ale moralității, adică un cod moral bazat pe fapte analizate filozofic, în politică, crearea unei ordini cele mai favorabile dezvoltării muncii mintale și materiale productive Esența evoluției istorice este mobilizarea proprietății în funcție de abilitățile productive Franța se transformă treptat într-un vast atelier - în consecință, politica trebuie să meargă în această direcție, adică încurajează toate proprietățile care necesită utilizarea abilităților Saint-Simon chiar găsește posibil să ia un plug ca unitate de calificare în cazul în care pământul este cultivat de un plug, și bunuri mobile echivalente cu utilajul arabil într-un plug - pe terenurile unei alte culturi *) Întrucât progresul istoric s-a exprimat în victoria proprietății industriale asupra proprietății funciare, încurajarea proprietarilor mobiliar trebuie să marcheze o ruptură decisivă cu sistemul feudal Saint-Simon vede ecouri ale ordinii feudale engleze chiar și în sistemul american, întrucât legislația americană nu este încă animată de o singură idee - de a favoriza producția cât mai mult posibil - nu proprietarilor de pământ, ci "mobilului" *) sistem industrial, codul civil ar trebui să urmărească interesele *) Despre legea ¿lestiilor: "Fermierii care opereaza cu mobila la dețineau un plug în țările cultivatoare de cereale sau aveau proprietăți - de valoare egală cu mobilierul necesar exploatării unui plug de pământ

arabil în orice alt fel de cultură" Рукоп Арсен, библ) Note despre Statele Unite, Ed Rodrigues eu, i Hubbard Библиотека"Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOCIAL DOCTRINE bunurilor mobile, şi să promoveze mobilizarea bunurilor imobile Chiriașii nu ar trebui doar să fie admiși în drepturi politice pe picior de egalitate cu proprietarii de terenuri, dar proprietatea funciară în sine ar trebui echivalată cu proprietatea industrială, adică proprietatea funciară Fermierii ar trebui să beneficieze de aceleași drepturi civile asupra proprietății închiriate pe care le are un antreprenor în ceea ce privește capitalul În fruntea unei Firme comerciale sau industriale nu se află cel care a dat capitalul, ci cel care exploatează acest capital, i e de fapt nu un capitalist, ci un muncitor În ochii legii, el este reprezentantul întreprinderii, în timp ce în industria agricolă fermierul ocupă o funcție secundară, oficială față de proprietar - nu poate dispune de capitalul care i-a fost încredințat, trebuie să-și conformeze toate planurile și îmbunătățiri ale tipurilor de proprietar Această diferență, potrivit lui Saint-Simon, își are rădăcinile în sursa inițială a acestei sau acelea proprietăți: drepturile industriașilor decurg din răscumpărarea comunităților, drepturile proprietarilor se bazează pe cucerire, unii rezultatul unui contract liber, cealaltă legitimat cu forta Într-un sistem industrial, această ordine nu poate fi tolerată, întrucât întregul sistem este construit pe drepturile politice ale industriei și, în consecință, industriașii din domeniul agriculturii trebuie comparați și cu industriașii din alte ramuri, adică , Fermierii ar trebui să se bucure de aceleași drepturi în ceea ce privește proprietarii pe care le au șefii întreprinderilor comerciale și industriale față de capitaliștii lor Fermierii trebuie să dispună liber de pământ, fără a încălca, desigur, interesele proprietarului, adică, să-l lase în aceeaşi liberă circulaţie ca şi producătorii şi comercianţii cu capital Ca urmare, mobilizarea proprietății se va intensifica și industria agricolă se va dezvolta odată cu cea industrială Un astfel de aranjament ar zgudui fără îndoială legile de proprietate existente, dar Saint-Simon era doar moștenitorul aparent Biblioteca "Runivers" IV IVANOV kom de idei economice ale epocii revoluţionare, aprobând modificarea acestor legi în numele binelui public Legea supremă a progresului, spune el, dă putere rasei umane să-și modifice și să-și îmbunătățească toate instituțiile și "interzice generațiilor viitoare să fie legate de orice fel de instituție" Aceasta idee nu este altceva decat o varianta a pronuntarilor lui Mirabeau si a altor oratori moderati ai Adunarii Constituante x) Și întregul plan al lui Saint-Simon, în esență, nu a reprezentat noutăți: constituția celor a recunoscut Fermierii și chiriașii ca cetățeni activi pe bază de egalitate cu proprietarii *) Saint-Simon nu a făcut decât să ridice această idee la principiul dezvoltării economice a țării și al întregii politici sociale a statului și, în cele din urmă, a făcut din munca productivă singura sursă de drepturi - în detrimentul proprietății Alături de proprietatea funciară, ca drept al celor puternici, cealaltă putere a vechii organizații - jurisprudența profesională, adică, trebuie desființată legaliștii Legaliștii sunt în prezent un "dezastru social", ei încetinesc mișcarea civilizației, în locul lor ar trebui să apară tribunale industriale, adică tribunale de arbitraj Vor fi create logic, dacă nu va exista altă proprietate decât industrială avantajul instanțelor industriale față de cel pur juridic se poate observa dintr-o comparație a instanțelor comerciale cu cele civile, cunoscute pentru costul ridicat al procesului, birocrația, formalități complexe Într-o

instanță penală, instituția juriului a dovedit încă o dată avantajul a intermediarilor cu bun-simt simplu peste formalismul juridic profesional) bancile de terenuri de gat pot ajuta intr-o anumita masura: ar trebui sa joace in randul clasei agricole) XIX, -) T Ili, S II, art Helie) XIX, - né- ; u - Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOCIAL DOCTRINE acelaşi rol pe care îl învăţaseră printre Fabricanţi şi negustori Toate acestea sunt măsuri private care trebuie să deschidă calea unui nou sistem Saint-Simon este atât de convins de naturalețea lor încât "îndrăznește să răspundă cu capul" pentru succesul lor și forța dinastiei Bourbon, dacă regele intră pe calea indicată *) Și asta e foarte simplu, totul e vorba de ordonanța regală Lăsați regele să se îmbrace cu dictatura "singurul mijloc de a stabili dintr-o dată adevărata doctrină socială, altfel societatea va fi condusă mult timp de învățături false Toți industriașii ar trebui să ceară acest lucru regelui Ordonanța ar trebui să constea în punerea în funcțiune a cei mai importanți reprezentanți ai industriei să întocmească un buget Această măsură i se pare lui Saint-Simon în cel mai înalt grad, importantă, cu ea leagă în general triumful industrialismului asupra revoluției în curs Bugetul modern este imoral, deoarece impozitele nu sunt cheltuite pentru dezvoltarea fortelor productive ale tarii Numai industriasii vor putea directiona Finantele catre adevaratul scop Legea bugetului este la fel de importanta in administrarea statului ca si legile proprietatii in sistemul social in general Saint-Simon nu încetează să repete această idee în toate scrierile sale din perioada industrială: Finanța ar trebui să fie în mâinile celor care și-au dovedit capacitatea de a face capitalul productiv și de a gestiona munca productivă *) Dar înainte de a întocmi un buget, industriașii trebuie să se pună de acord asupra modului în care să folosească acest drept și să demonstreze clar că bugetul lor este "mai mare" decât oricare altul Și pentru aceasta trebuie să aibă o doctrină *) vine la un plan fundamental !) Lettres aux jures O ch II, : "j'ose responde sur ma tête") XXII, , ; XXIII, , XXXVII, - ; XXXIX, ") XXII, Biblioteca "Runivers" IV IVANOV aceste noi pot fi numărate în jur de zece, au caracteristici esențiale în comun, dar există și dezacorduri majore Cel mai devreme plan este propus în Organizator După ce parlamentul este compus din reprezentanți ai industriei, ar trebui să se desfășoare următoarea organizare: prima cameră este înființată sub denumirea de camera invențiilor - chambre d'inveniion, boabele sale sunt formate din de ingineri, - membri ai Academia Franceză, pictori, sculptori și muzicieni aparținând institutului; camera se completează și își creează propria carte; poate adăuga o sută de membri francezi și cincizeci de străini, cu drept de vot consultativ Camera este împărțită în trei secțiuni: prima a inginerilor, a doua a poeților, a treia a reprezentanților artelor La sfarsitul primului an de existenta trebuie sa depuna un proiect de lucrari publice necesare cresterii bogatiei nationale si imbunatatirii situatiei populatiei - relativ util si placut, anual trebuie completat si corectat planul primar În lucrările publice, de exemplu, în amenajarea modalităților de generalizare, trebuie respectată nu numai utilitatea lor, ci și posibila lor plăcere pentru călători Ar trebui amenajate grădini în diverse zone ale țării, muzee cu produse naturale și industriale ale zonei, case pentru artiști și muzicieni, pentru a inspira națiunea la momentele potrivite pentru binele comun În decursul timpului, toată Franța trebuie să devină un parc englezesc, împodobit cu toate frumusețile artei și ale naturii Luxul a locuit până acum exclusiv în palate și castele, societatea a fost împărțită în două

clase de civilizații diferite: la unele mintea s-a dezvoltat prin contemplarea constantă a operelor de artă, în altele imaginația a stagnat în mijlocul muncii exclusiv materiale care nu nu stimulează activitatea mentală Luxul trebuie să devină național și atunci va fi moral Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOCIAL DOCTRINE Camera Invențiilor se va ocupa de aranjarea festivităților naționale: speranțe, pentru a stârni râvna pentru muncă, amintiri, pentru a explica avantajele situației prezente față de trecut A doua cameră de studii - camera de examen - ar trebui să fie compusă din trei sute de membri, o sută de fizicieni care studiază fiecare corpuri organice și anorganice și o sută de matematicieni Ea ia în considerare propunerile primei camere, întocmește un proiect de învățământ public pentru trei grade de învățământ în conformitate cu statutul de proprietate al cetățenilor Deoarece credința religioasă este lăsată la latitudinea fiecăruia, nu se va pune problema religiei în planul educației Această cameră organizează și festivități publice pentru fiecare sex și vârstă, pentru tați și mame, pentru șefii de atelier și pentru muncitori La fiecare sărbătoare, vorbitorii selectați vor ține discursuri despre obligațiile sociale ale sărbătoriților Granul camerei va fi alcătuit din membrii clasei de Fizică și Matematică a Institutului Cea de-a treia cameră ia naștere din Camera Comunelor sub denumirea de executiv-chambre d'exécution Membrii primelor două camere primesc salariu, membrii celei de-a treia, principalii reprezentanți ai firmelor industriale; camera realizează toate proiectele, stabilește și percepe taxe Toate cele trei camere constituie împreună un parlament cu putere supremă, fiecare dintre camere având dreptul de a-l convoca Fiecare proiect este propus primul, considerat al doilea și, în final, aprobat de al treilea Parlamentul va face apel la toți francezii cu o propunere de elaborare a proiectelor unui nou cod civil și penal, protecție militară națională În concluzie, un împrumut de miliarde pentru a-i recompensa pe cei ale căror interese pecuniare ar avea de suferit în urma instituirii unui nou sistem*) La mai puțin de un an mai târziu, a apărut un nou plan, menit să i) XX, - o Biblioteca "Runivers" IV IVANOV aplicare mai usoara Pe primul loc se află ministrul Finanțelor, Industriaș de profesie de zece ani, alături de el Camera de Industrie din cei mai mari reprezentanți ai agriculturii, comerțului, producției și băncilor Camera analizează anual bugetul, miniștrii au vot consultativ în el Prima linie a bugetului ar trebui să prevadă existența proletarilor, oferind muncă pentru cei sănătoși și asistență pentru persoanele cu handicap Ministrul de Interne este și un industriaș care este de șase ani în ramura sa de industrie Cu el, sfaturi de la reprezentanți ai industriei și, în plus, fizică, chimie și fiziologie și inginerie Ministrul Mării este un industriaș care a locuit în orașul-port timp de douăzeci de ani și a stat cel puțin zece în fruntea întreprinderii de armatură Cu el, un consiliu de reprezentanți ai celor mai mari porturi ale Franței Acest sistem poate fi implementat printr-o simplă ordonanță, iar locul "amatorilor, artelor administrative" va fi luat de "capacitate", care este semnul distinctiv al sistemului industrial *) În aceeași lucrare, Saint-Simon a propus un alt proiect de ordonanțe regale Toate clasele institutului din adunarea generală vor întocmi catehism național; va încheia o învățătură elementară a principiilor care stau la baza organizării sociale și o expunere generală a principalelor legi care guvernează lumea materială Catehismul va fi studiat de toți copiii generației actuale și de milioane vor fi alocate pentru iluminarea poporului Institutul va supraveghea învățământul public și nimic nu va

fi predat în școli contrar principiilor catehismului național Aceeași supraveghere va fi instituită și pentru predicatorii diverselor culte și nici un singur cetățean nu se poate bucura de drepturi civile Ch XXI, iob- Du Sust ind "des amateurs en administration" XXXVII, Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOCIAL DOCTRINE fără a fi supus examenului naţional de catehism Pentru întocmirea bugetului se înființează un consiliu al industriașilor - din patru camere pentru ramuri de industrie, comerț, producție, bancar și agricultură Scopul principal al bugetului este de a îmbunătăți starea oamenilor prin dezvoltarea industriei, educația acesteia și asigurarea de muncă pentru toți pentru care este singurul mijloc de existență Nobilimea și titlurile noi și vechi în general sunt supuse desființării; se dizolvă curtea militară a regelui, locul acesteia este luat de garda națională, unde principiul electoral este aplicat cu strictețe; doar cetățenii care plătesc taxe de brevet pot fi ofițerii săi Saint-Simon îl obligă pe rege să determine în fața națiunii sarcinile politicii moderne: să crească cât mai curând posibil valoarea teritoriului Franței, să accelereze dezvoltarea științelor experimentale, să ofere copiilor poporului o viață mai pașnică și educație temeinică decât până acum, pentru a asigura muncitorilor cea mai mare cantitate de muncă, pentru a ridica respectul față de oamenii angajați în muncă utilă și supuși paraziților disprețului și a celor care subzistă din muncă dăunătoare sau inutilă pentru societate Următorul plan a apărut aproximativ un an mai târziu și a constat în dezvoltarea ideii de unire a "capacității practice" cu "teoreticii", industriașii cu publiciștii Ei formează două comitete separate Lucrările comitetului de publicist trebuie să fie supuse unui control industrial înainte de publicare, iar publiciștii înșiși vor fi primii critici ai lucrărilor științifice menite să stabilească sistemul industrial În consecință, oamenii de știință propun, publiciștii critică, industriașii decid Prin cuvântul "publiciști" Saint-Simon înseamnă pur și simplu jurnaliști, deoarece sfatul său pentru industriași este să se asocieze cu un publicist I) XXII, - Biblioteca "Runivers" IV IVANOV Noi, propune el, după ce am evaluat semnificația politică a organelor de conducere ale partidului: conservatorul reacționar și liberalul Minerva Publiciștii sunt popularizatori ai principiilor și în același timp "prima instanță" pentru criticarea acestora Cu ce drept este critica lucrărilor oamenilor de știință atribuită publiciștilor, filosoful nu spune, deși creează o cu totul nouă chambre d'examen în comparație cu colegiul "abilităților pozitive" cunoscut la noi în planul timpuriu ') În aceeași lucrare, este dezvoltată ideea unei alianțe a industriașilor nu mai cu publiciștii, ci cu oameni de știință pentru "gestionarea educației publice și a altor interese morale ale societății " Pentru aceasta, Filosoful recunoaște în mod decisiv clasa industriașilor ca fiind "de bază" ; este "clasa care pătrunde întreaga societate și fără de care nu poate exista alta " El, prin urmare, poate pune aceste sau alte condiții pentru oamenii de știință, iar oamenii de știință ar trebui să lucreze în scopurile industriale Pentru aceasta, oamenii de știință ar trebui să formeze două academii: una pentru alcătuirea unui cod mai bun interese, cealaltă pentru perfecţionarea constituţiei simţurilor: principiile sale au fost stabilite de Platon şi aplicate şi dezvoltate de către părinţii bisericii -O academie de ştiinţe fizice şi matematice, alta a fost conturată sub forma unei clase de științe morale și politice Această academie ar trebui să fie formată din moraliști și teologi, legaliști, deoarece cei mai capabili să

reglementeze chestiunile morale și materiale sunt incluși în ambele academii Reprezentanții artelor ar trebui să participe și la a doua academie, ca aplicatori practici ai teoriilor morale Deasupra academiilor, se înființează un colegiu științific suprem unificator, care ar trebui să coordoneze activitatea ambelor academii, să îmbine principiile într-o singură doctrină și înainte doar să creeze un plan general de învățământ public pentru toate clasele de la pro- *) XXXVII, - Pat des ind Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOCIAL DOCTRINE lethariya celor bogați Membrii celui mai înalt colegiu trebuie să aibă ambele tipuri de abilități: atât științifice, cât și de îmbunătățire morală și, prin urmare, sunt aleși de ambele academii Vor crea o "doctrină generală", legiștii o vor prezenta în Forma de reglementare, iar colegiul va profita de sfaturile și politicienii practici *) De îndată ce filozoful a avut timp să expună acest plan, a admis imediat o contradicție esențială a ideii sale Recunoscând puterea monarhică ca fiind necesară în noul sistem, Saint-Simon numește cel mai înalt consiliu academic "consiliul de inițiativă" al regelui și spune: "proiectele adoptate în consiliul de inițiativă sunt trimise spre examinare de către academia sentimentelor și de către academia de motiv " În consecință, colegiul nu mai coordonează activitatea academiilor, ci le impune el însuși, iar ambele academii sunt alături de ea ca un aparat critic Ordinul amintește de constituția anului , conform căreia consiliul de stat propunea legi, tribunatul a dezbătut, corpul legislativ a votat La Saint-Simon, numirea organului legislativ se face de către "cel mai înalt consiliu administrativ" al celor mai importante industrii Alături de toate aceste instituții rămân autorități constituționale, miniștri și camere, ca executori ai bugetului finalizat de industrii Bugetul este ultima autoritate, deoarece indică proiecte de executat În fragmente despre organizarea socială, Saint-Simon revine în mod repetat la clarificarea scopului social al elementelor stabilite anterior ale sistemului Conducerea superioară a societății îmbrățișează invenția, critica și execuția de proiecte utile maselor - de aici cele trei facultăți de artiști, oameni de știință și industriași Activitatea lor comună satisface toate nevoile morale și fizice ale societății Când este instalat) XXXIX, - Biblioteca "Runivers" IV IVANOV sistemul social - artiștii merg înainte Ei proclamă viitorul rasei umane, duc epoca de aur din trecut la generația următoare, inspiră societatea, deschizând perspectiva fericirii pentru toți, care până acum a fost soarta doar a câtorva Ei vor glorifica binecuvântările civilizației, vor invoca toate artele în ajutorul lor și vor dezvolta latura poetică a noului sistem Oamenii de știință - principala lor ocupație în observație și reflecție - vor dovedi posibilitatea de a crește bunăstarea tuturor planurilor, celor mai harnici - proletarii - și celor mai bogați Ele vor indica cele mai sigure și mai rapide mijloace de asigurare a muncii masei producătorilor; vor pune bazele iluminării publice, vor stabili "legile igienice ale corpului social" şi vor completa astfel ştiinţele omului Cei mai importanți industriași, trimițând toate ideile în producție, vor judeca imediat ce este fezabil în proiectele elaborate în comun de oameni de știință și artiști Vor lua măsuri pentru implementarea proiectelor și o vor încredința bancherilor care se află în fruntea Mișcării Financiare *)· Dar acest plan nu este definitiv, deși autorul este cel care îl numește: "ferm, deschis și cinstit " Într-un alt pasaj al aceleiași lucrări se discută din nou despre organizarea puterii spirituale sau științifice teologii sunt cot la cot cu poeții iar artiștii să întocmească un "cod al sentimentelor" De asemenea, conform

unui plan timpuriu, la alegerea primelor două apare o "academie supremă" filozofică - pentru publicarea și îmbunătățirea unei doctrine generale Pentru evaluarea propunerilor de autoritate spirituală se proiectează din nou "consiliul industriașilor", urmat de autoritatea monarhică și întregul proces de bugetare cunoscut nouă *)) XXXIX, -) Ib - Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOCIAL DOCTRINE Acest plan este ultimul din punct de vedere cronologic La aceasta se poate adăuga doar una dintre remarcile lui Saint-Simon asupra lucrării doctorului Bali: aici fiziologilor li se acordă primul loc printre oamenii de știință și "oamenii sistemului teologic și feudal" sunt complet excluși din noul sistem, adică, probabil, , și legaliști, cărora Saint-Simon le-a dat în două planuri îndatoririle autorităților de reglementare, adică un drept complet secundar de a încheia în Forma legii și prescripțiilor ideilor altcuiva Privind toate "constituțiile" declarate ale politicii pozitive, vedem rătăcirile deosebite ale gândirii Filosofului Pentru el, de la bun început, sunt clare trei Fapte: scopul societății moderne este munca productivă; acest scop poate fi determinat și, în esență, oamenii de știință au determinat deja analizând evoluția istorică și, în sfârșit, această definiție ar trebui să devină proprietatea maselor, trebuie, prin urmare, să fie popularizată și să inspire masele în favoarea ei: acest lucru va fi realizat de "industriali" , care sunt capabili să influențeze sentimentul și imaginația Aceste idei au stat la baza Scrisorilor filisteanului din Geneva Atunci savanții au ocupat decisiv primul loc, ca legiuitori Dar, de când problema cosmologic-antropologică s-a dovedit a fi insolubilă, cosmologia a dispărut din programul lui Saint-Simon, iar "știința socială" a ocupat întregul loc - firesc, aureola științelor fizice și matematice a început să se estompeze; materialul industria, adică lumea economică, - iar filosoful a trebuit să îmbine cultul său filozofic al științei cu un program politic, inevitabil bazat pe forțe moderne "Industria practică" și-a pus toată semnificația vitală imediată alături de "teoretică", ca sursă a cea mai înaltă sinteză științifică și socială Sinteza nu și-a putut pierde sensul: el este ') Op Bali De la physiologie appliquée à l'amélioration des institutions sociales (cf Oeuvres XX , ii) XXXIX, Biblioteca "Runivers" IV IVANOV a luminat într-o lumină filozofică infailibilă semnificaţia socială a progresului industrial şi puterea industriei în noul sistem social Dar sinteza, în măsura în care nu a fost doar o forță generalizantă, ci și o forță călăuzitoare, adică aplicabil practic, trebuie inevitabil să ținem cont de acel element social, care, în primul rând, a furnizat unul dintre principiile de bază pentru sinteză și, în al doilea rând, a deținut mijloacele cele mai importante pentru realizarea oricărei idei pe terenul social modern De aici sensul industrialilor în sens strict, i e puterea elementului economic, material, și de aici ezitarea gândirii sistematizatoare a Filosofului Eu însumi le-am recunoscut filosof: când a decis în sfârșit să acorde preferință industriașilor față de oamenii de știință, el a recunoscut în spatele părerii sale "mai multă fermitate și o mai mare claritate de principiu - baza sistemului său politic"') Dar acest avantaj este pur empiric, nu filozofic - nu nu-i autoriza pe industriași să desfășoare activitate creativă și de îndrumare a principiilor și le impunem datoria de a asigura mijloace materiale pentru corporația științifică și filozofică organizatoare, de a-și consolida existența și dezvoltarea independentă prin subscripție publică și, în același timp, acordă acelorași industriași dreptul de a alege dintre alte idei considerate ceea ce ei - lucrătorii practici -

consideră în prezent mai util și mai practicabil În ceea ce privește ideile în sine, dezvoltarea lor nu poate fi influențată de forța materială a industriei, deoarece ideile sunt stabilite de un științific- analiza filozofică a Faptelor istorice Saint-Simon, declarând prin numirea sa să ia puterea clerului, nobilimii și justiției și să o transfere industriașilor, se grăbește să facă o rezervă: "filozofia a creat cele mai importante instituții politice; ea singură are suficientă putere pentru a-i termina pe cei care) XXXIX, Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOCIAL DOCTRINE decrepite și formează altele noi pe baza unei doctrine îmbunătățite "Aceasta reiese clar din evoluția industrialismului însuși: s-a desfășurat spontan, inconștient, până când gândirea filozofică - în persoana economiștilor politici și a istoricilor - nu a formulat-o în principii, nu a înțeles procesul istoric și nu a deschis calea activității conștiente programate a industriașilor Pe lângă talentele practice ale industriașilor, există un alt motiv care îi investește cu putere guvernamentală Saint-Simon consideră puterea seculară în mâinile oamenilor de știință să fie un dezastru: ei ar asimila imediat toate viciile clerului, s-ar transforma în metafizicieni - insidioși și despotici) O distincție decisivă între autoritatea spirituală și cea guvernamentală, doctrină și implementarea ei, principiile și politicile trebuie să fie facute neconditionat, fara nici cea mai mica ezitare si "bun simt", i e talentele practice ale industriei trebuie să ghideze aplicarea politică a teoriilor Acesta este schița generală a puterii spirituale și temporale a unei organizații pozitive Dar nu este suficient doar de dragul aplicării, iar filozoful încearcă să dezvăluie detaliile nu numai ale doctrinei pozitive, ci și ale politicii pozitive Am văzut că puterea spirituală, ca forță activă, este împărțită în două "academii" - interese și sentimente, iar ambele academii participă împreună la dezvoltarea doctrinei "Dar problema participării abilităților artistice la dezvoltarea doctrina nu pare destul de clară Planul final trebuie considerat organizarea a două academii cu a) XXI, ib) XXI, Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" IV IVANOV ru înșiși academii, i e compoziția sa include talente care îmbină capacitatea științifică și artistică Acesta este un colegiu de naturi enciclopedice, de talente atotcuprinzătoare; numai în astfel de condiții poate extrage rezultate generale întregi din munca academiilor private, adică specialişti - oameni de ştiinţă şi specialişti-artişti Fără îndoială, această idee a capacității de unificare este incomparabil mai largă decât ideea anterioară a lui Saint-Simon despre un filosof-enciclopedist: noua idee caracterizează nu numai natura enciclopedică a cunoașterii și concluziile științifice și filozofice generale, ci îmbrățișează întreaga gamă a darurilor umane care se dezvoltă pe baza rațiunii și a simțirii și, în consecință, facultatea artistică este chemată nu numai să popularizeze doctrina, ci și să participe la crearea ei - simțirea și imaginația sunt recunoscute nu numai ca inspiratoare, ci și ca organizatori Acesta este sensul logic al sistemului de "putere spirituală" al lui Saint-Simon Dar acest sistem ridică și lasă nerezolvată o chestiune de mare semnificație psihologică și culturală, despre participarea simțirii și a imaginației la opera științifică și filozofică a minții, despre dimensiunea și puterea creatoare a acestei participări, în general despre rolul inspirației alături de analiză, elementul patetic alături de rațional Saint-Simon s-a oprit doar la activitatea de serviciu a intuiției și a lăsat fără lămuriri pe cea fundamentală: elevii săi au avut să dezvolte

filozofia și psihologia elementului intuitiv al naturii umane, iar în ACEST caz vor depăși profesorii acuratețea și profunzimea analizei gândirii Profesorul însuși, se pare, pur și simplu copiază organizarea institutului național, numind încă o dată marele științific şi sistematizarea sensului acestei instituţii Neaşteptată este introducerea "teologilor": Saint-Simon insistă asupra ei de două ori τύ poate însemna "teologi", după ce am auzit în repetate rânduri identificarea principiilor științelor pozitive cu cele religioase, corporația științifică cu cele preoțești și nobili Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOCIAL DOCTRINE Cu ce perseverenţă şi consecvenţă a cerut filosoful de la noul cler cunoştinţe temeinice în domeniul cunoaşterii experimentale? Ce pot învăța teologii dacă catehismul național* este doar o generalizare a principiilor științelor pozitive, adică știință generală sau filozofie pozitivă? Unde este locul "teologiei" aici? Fără îndoială, Saint-Simon a introdus în expresia "theologia" un conținut nou - nu ecleziastic, nici supranatural - dezvăluit - dar, în orice caz, acest conținut este altceva decât știința experimentală și morala pozitivă Și este extrem de important, deci cum a dat impuls transformării școlii Saint-Simon în biserica Saint-Simonist Motivul "teologic" al concepțiilor lui Saint-Simon își are rădăcinile în primul rând în însăși natura filozofiilor, în exaltarea ei, apoi în supraviețuirile culturale din epoca iluminismului, în tonul principal, sensibil rezonant și, în sfârșit, în atmosfera filozofică din epoca Restauraţiei Potrivit discipolilor lui Sen - Simon, se poate concluziona despre influența asupra stărilor sale religioase - încercarea sa de sinucidere - martie } iod Încercarea s-a datorat în parte unei situații financiare fără speranță, dar mai ales disperării pentru diseminarea cât mai rapidă a noilor idei sociale în rândul industriașilor Acest motiv este indicat de însuși filozoful într-o scrisoare către Terno, care și-a susținut ideile și l-a convins că este nevoie de prea mult timp pentru a trezi atenția publicului asupra învățăturii sale Cu Saint-Simon, spunea el, această învățătură era "singura ocupație", iar dacă se dovedea a nu avea succes, viața însăși își pierdea din valoare Saint-Simon și-a încărcat pistolul cu împușcături, și-a pus ceasul în fața lui și a continuat să mediteze la întrebările lui preferate până când mâna arătă din timp ora stabilită Lovitura a distrus ochiul, creierul a rămas nevătămat, iar Saint-Simon a fost Biblioteca "Runivers" IV IVANOV salvat de Q Disperarea l-a părăsit pe Filosof cât de repede l-a apucat, s-a pus pe treabă cu energie nouă, iar discipolii constată că lucrarea a căpătat de atunci o "amprentă specială" *) Ulterior, criticii Saint-Simonismului nu au avut nicio dificultate în a atribui noul creștinism acestei amprente, ca operă preponderent "religioasă" și, în consecință, a data "religiozitatea" Filosofului cu șocul dureros al naturii sale morale Am văzut că Comte, în această direcție, a încercat să explice tendințele religioase ale profesorului urat De fapt - nu există nicio ruptură esențială în lucrările lui Saint-Simon din orice epocă - pentru că toate se bazează pe aceeași psihologie și sunt dominate de aceeași idee Ceea ce poate impresiona cititorul cu o "tipărire" este rezultatul simplu al vieții spirituale extrem de ciudate a Filosofului, care a îmbinat exaltarea altruistă impulsivă cu o înclinație puternică către o analiză pozitivă a Faptelor și cu o mare capacitate de generalizări logice În ceea ce privește religiozitatea, aceasta a fost exprimată cu o claritate desăvârșită în celebra adresa a lui Saint-Simon către nepotul său Și Saint-Simon, care a trăit în epoca tuturor felurilor de încercări religioase-transformatoare, a fost prezent la cultele

revoluționare, a citit lucrările semi-profetice ale lui mysti-zhov, reacționari și chiar liberali și a avut personal o cantitate inepuizabilă de entuziasm, ar fi de necrezut - cel puțin uneori - să nu ieși din tonul Filosofului în tonul unui predicator și chiar al unui profet La urma urmei, predarea trebuia să înlocuiască religia într-un mod pur religios - prin convingere și exaltare Iar Saint-Simon demonstrează cu tărie importanța primordială !) Faptul este spus în detaliu de Gyubbar (-) și în Not hist I, -) Opere XXSH, - , Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOCIAL DOCTRINE sentimente în organizarea unui sistem pozitiv Aceasta este rădăcina timpurie a noii "teologii" În pasajul Apariția creștinismului, sentimentul este numit "elementul pozitiv al religiei", iar în general sentimentul religios este "baza tuturor sistemelor pozitive"*) Mai târziu, sensul acestui principiu este explicat: "ideile și sentimentele sunt în mod necesar legate între ele și corespund între ele" și ce mare mișcare filozofică nu poate fi realizată fără participarea "sentimentelor nobile", "puterea de a sentimentul moral" hotărăşte toate schimbările sociale) "Toate aceste idei au fost exprimate înainte de martie şi, prin urmare, nu au nicio legătură cu răsturnarea morală a filosofului Ba chiar mai mult Cu mult înainte de Noul Creştinism, filozoful a lăudat în mod repetat nu numai puterea istorică a creștinismului ca organizație, dar a oferit și cele mai entuziaste recenzii ale învățăturii morale creștine Iisus Hristos este un martir al adevărului și virtuții;principiile Evangheliei coincid cu cerințele bunului simț;în epoca egoismului ele a îndeplinit o mare sarcină socială - "a împărțit patimile în două clase" - utilă aproapelui și dăunătoare Dar toate aceste virtuți aparțin iluminismului evanghelic primar - clerul, și mai ales ordinul iezuit, l-au pervertit propovăduind supunere pasivă supușilor și arbitrar nelimitat conducătorilor Noua putere spirituală trebuie să aducă "vocea atotputernică a creștinismului" în palate și colibe Iar Saint-Simon, într-un discurs adresat regelui, numește regula creștină a iubirii frățești reciproce între toți oamenii "cel mai general dintre toate principiile sociale: în consecințele sale, ea îmbrățișează nu numai toată morala, ci și toată politica - este un adevărat principiu organizator Iar Saint-Simon este indignat de egoismul modern, care a uitat) XIX,) XXI, -, XXII, i Du Sys ind Biblioteca "Runivers" IV IVANOV despre căile "fondatorului divin al creştinismului"*) go *-les agents directs de l'Eternel Saint-Simon îi numeşte filantropii, moştenitorii morali ai creştinismului primitiv şi scrie o lungă "adresă către filantropi" Acest lucru se întâmplă la începutul anului , Saint-Simon pune pe eseul său o astfel de epigrafă: "Dumnezeu a spus: iubiți-vă unii pe alții și ajutați-vă unii pe alții " Se pare că suntem în întregime într-o atmosferă de predicare religioasă și chiar creștină, iar comștii a avut motive să vadă o întorsătură aici la teologie De fapt, nu există nimic de acest fel: în fața noastră este doar o metodă particulară de popularizare a ideilor filozofice În primul rând, trebuie să refuzăm de la bun început să hotărâm chestiunea - referitoare la principiul teologic de bază - credința în Dumnezeu - în măsura în care această întrebare îl privește pe Saint-Simon Știm, a considerat că este necesar în interesul exaltării publicului și consacrarea ideilor științifice · cea mai înaltă autoritate populară vorbește în numele lui Dumnezeu Aceasta este o chestiune de politică și practică, nu de analiză și filozofie, iar în opinia lui Saint-Simon, voința divină nu este altceva decât cutare sau cutare moment al evoluției istorice regulate Aici nu există voință divină personală,

pentru că ar fi o încălcare a voinței generale divine, în esență inviolabilă Saint-Simon atribuie Divinității altceva decât concluziile filozofiei pozitive cunoscute nouă După interpretarea Filosofului, voința divină pentru ordinea modernă a lucrurilor este următoarea: unirea suveranilor, a oamenilor de știință și a industriașilor; toti isi doresc XIX, i o; HHP, - ; : "il est le vériatable principe constituant": Biblioteca "Runiverse" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOCIA LN DOCTRINE curele, dar trebuie realizat "ca o consecință a marelui principiu al moralității divine", ceea ce înseamnă: "legal, prin voința regelui", pentru că până și primii creștini au acționat predicând suveranilor Programul rămâne același: "moralitatea divină" și "voința stării prezente de civilizație" sunt numite una lângă alta și se contopesc una cu alta Exersați doar moralitatea iar voința urmează într-un mod creștin, adică în mod tolerant, cu dragoste, prin convingere și entuziasm Dumnezeu poruncește victoria științelor pozitive asupra războaielor și abstracțiunilor teologice, impactul asupra naturii, stabilirea generală a "sistemului industrial și științific", eliberarea de miracole și imaginație, triumful cunoașterii pozitive și a muncii productive asupra rugăciunilor și ritului religios pe drumul spre ameliorarea sortului omenirii Desigur - acolo unde această "voință de civilizație" intră în conflict cu tradiția religioasă - trebuie să o elimine - și Saint-Simon, după ce a admirat morala creștină și s-a înclinat în fața semnificației culturale a organizării creștine, nu poate respinge sensul momentan - atât spiritual, cât și spiritual fenomen practic În ceea ce privește moralitatea, aceasta nu este lipsită de o oarecare ambiguitate Am văzut că filosoful a recunoscut morala evanghelică ca o doctrină complet exhaustivă - adevărul se află în consecințele ei, adică concluzii Fără îndoială, un principiu general mai înalt decât dragostea pentru aproapele nu este capabil să deschidă mintea umană, dar iubirea este o zonă a sentimentului, pe lângă aceasta există și interese, ele sunt tocmai lăsate fără atenție de creștinism și, prin urmare, creștinismul este un predare incompletă pentru management cuprinzător uman Creștinismul a propovăduit iubirea în afara relațiilor materiale, adică indiferent de evoluţia laturii materiale a vieţii A funcționat în epocă *) XXP, I p- , , , - O ch П, Biblioteca "Runivers" IV IVANOV sclavie și nu a însemnat stadiul industrial al civilizației complicat de dezvoltarea cunoștințelor pozitive Tendința ascetică a creștinismului primitiv nu putea socoti cu un astfel de viitor Este clar că noua doctrină trebuie să coordoneze marele principiu al iubirii de aproapele cu datele progresului material, cu noua diferențiere a claselor, teoretic la fel de libere, dar social neechivalente și neegale în drepturi Această diferență a crescut pe baza unei atitudini industriale pozitive față de natură, de exemplu pe Faptul necunoscut în perioada de sclavie a civilizaţiei Trebuie luată în considerare la organizarea unei noi doctrine, adică să realizeze cea mai înaltă lege morală sub condiţia unor interese profund dezvoltate Ele trebuie puse la baza unei noi teologii, altfel nu va fi o sinteză a evoluției istorice De fapt, noua morală, potrivit lui Saint-Simon, va fi doar o nouă aplicare a vechii prescripții: nu face altora ceea ce nu vrei să-ți facă ție Știm că filozoful propusese mai devreme înlocuirea acestui principiu negativ cu o datorie pozitivă, universală, de muncă productivă personală Acum a înțeles că munca nu garantează dreptatea socială, deoarece nu toată lumea este produsă în condiții la fel de favorabile, adică nu toți au aceleași abilități și capitaluri egale Această diferență nu poate fi distrusă: în acest scop ar fi necesare

mijloace metafizice și revoluționare Iar Saint-Simon, în proiectarea organizației sale sociale, nu pierde nicio clipă din vedere inegalitatea naturală și economică ca un Fapt natural al evoluției morale și materiale În consecință, bazele unui sistem social pozitiv sunt munca, talentul și capitalul Aceste puncte sunt clar stabilite de Saint-Simon; urmașii săi nu trebuiau decât să afle și să formuleze concluzii Și însuși profesorul a încercat deja să îndeplinească această sarcină, adaptând creștinul Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOCIAL DOCTRINE morală la industrialism, completând codificarea sentimentelor cu codificarea intereselor ') În rezolvarea acestei întrebări apar în mod natural două clase industriale, adică lucrează în mod egal personal și productiv, dar nu egal în abilități și capital; lideri din industrie și muncitori obișnuiți Saint-Simon, știm, este departe de a crede că interesele ambelor clase sunt atât de ostile, încât combinarea lor ar putea fi realizată numai prin luptă intestină Filosoful rămâne invariabil la convingerea unității naturale a intereselor industriale Armonia lor poate și trebuie să fie realizată de liderii industriei Pentru a face acest lucru, munca singură nu este suficientă, sunt necesare abilități, iar Saint-Simon își concentrează atenția asupra dovedirii că lucrătorii la nivelul actual de civilizație posedă, fără îndoială, abilități sociale, adică să înțeleagă ce este proprietatea și să știe cum să o folosească productiv Doar dezvoltarea ideilor și a intereselor ar putea asigura emanciparea industriei, iar o nouă organizare este posibilă și numai în această condiție: "oamenii care constituie ultima clasă a societății trebuie să atingă un asemenea nivel de civilizație încât să poată fi făcuți părtași - sociétaires, iar pentru aceasta este necesar ca ei să descopere capacitatea de a gestiona proprietatea " Această nevoie echivalează cu nevoia societății de doctrină - Saint-Simon nu ar fi putut să-și sublinieze mai puternic ideea Vorbind despre educația oamenilor, el consideră că abilitatea de a nu citi și scrie, ci "de a gestiona bine proprietatea" este partea sa principală El îi dă pe ruși ca exemplu; chiar dacă sunt alfabetizați, nu au cea mai înaltă capacitate socială Proprietatea piere în mâini; sunt în permanență gata să vândă unelte agricole, unelte, semințe și cele necesare pentru vodcă Evident, k ta-) XXXVII, ; XXXIX, Biblioteca "Runivers" IV IVANOV cărora un sistem social perfect este inaplicabil proletariatului, dar este foarte posibil la nivelul cultural al proletarilor francezi *) Chiar și în Organizator, într-un articol editat de Comte, s-a exprimat următoarea considerație: a lucra care distinge previziunea și respectul pentru proprietate " Mai târziu, Saint-Simon dovedește în detaliu "capacitatea proletarilor francezi de a gestiona bine proprietatea", în egală măsură în agricultură și în industrie În timpul vânzării proprietății naționale, mii de proletari au devenit proprietari și, prin capacitatea lor de a folosi proprietatea, și-au dovedit nivelul înalt de inteligență și capacitatea de a se descurca fără tutelă Saint-Simon oferă un exemplu din experiența personală a modului în care proletarii s-au așezat foarte bine pe pământurile ecleziastice dintr-o provincie Aceeași revoluție i-a "zdrobit" pe antreprenorii care scăpaseră de tâlhărie prin legea maximă, iar apoi a finalizat ruinarea sistemului continental Și totuși industria nu a căzut, dimpotrivă, s-a dezvoltat grație activităților muncitorilor de rând care s-au transformat în antreprenori, chiar mai inteligenți și mai activi decât predecesorii lor Franța modernă este mai productivă și mai bogată în toate ramurile industriei decât era înainte de Revoluție, deși majoritatea noilor conducători ai muncii proveneau din popor În

consecință, organizarea liberă pentru binele comun a devenit posibil întreprinderile industriale, iar "legea trebuie să-i încadreze drept oameni de rând" A trecut vremea pasiunilor sălbatice, distructive Minoritatea nu mai trebuie să fie în gardă împotriva insurecției și a dezordinii Proletariatul francez, conform lui Saint-Simon, este incapabil să lupte împotriva proprietății bogaților, iar minoritatea trebuie) XXXIX, -i; - Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG ȘI SCUZE DOCTRINE îndeplinesc trei sarcini: se poate lega mai strâns interesele proletarilor de pacea publică; stabilirea unei mobilizări cât mai uşoare a bunurilor imobile, asigurarea celui mai înalt grad de autoritate politică pentru muncitori *)· Pe lângă necesitatea de a contopi muncitorii și angajatorii în societăți coezive, Saint-Simon are un alt plan cu caracter preliminar, care completează sau pregătește implementarea asociației generale Pentru ca clasa de jos să fuzioneze cu clasa antreprenorială, sunt necesare două măsuri, materiale și morale, adică furnizarea de mijloace fiecărui muncitor productiv pentru a deveni proprietar și organizarea unei educații pozitive, singura capabilă să transmită proletariatului talente sociale și forță pentru munca productivă De aici și cererea neîncetată a lui Saint-Simon de a asigura muncă și educație pentru muncitori Ambele trebuie să aibă loc nu ca urmare a unei tendinţe sensibile, ci inevitabil, într-un mod logic inepuizabil) În consecință, pentru Saint-Simon, dezvoltarea capitalismului și a industriei capitaliste nu numai că nu pare a fi rea, ci, dimpotrivă, servește drept bază pentru prosperitatea generală Se dovedește a fi realizabil cu condiția transformării celei mai ușoare a lucrătorilor în proprietari și membri ai asociațiilor de afaceri Numai posibilitatea realizării acestor scopuri va întări ordinea socială, întrucât proletarii înșiși vor fi interesați să o mențină Toți cetățenii noului oraș) XX, ; XXXIX, -) XXI, A Syst ind Despre legea alegerilor: "muncitorii vor obține întotdeauna cea mai mare cantitate de muncă pe care societatea le poate asigura, pentru că industria ar fi împinsă la cel mai înalt grad de activitate" Рукоп Арсен, библ, стр $-Библиотека"Runivers" ИВ ИВАНОВЪ statele sunt asociati, toti muncitorii productivi sunt sociétaires: astfel sunt idealurile lui Saint-Simon*) În noul sistem nu există guvern, ca putere de conducere, ci doar administrație, ca putere care ocrotește ordinea, nu există stăpâni și slujitori, ci doar angajați, și nu există binefăcători și binefăcători, ci complici ai acelorași interese Iar Saint-Simon propune ca industriașii să renunțe la vechiul lor nume - liberali Liberalismul exprimă "o ordine a sentimentelor" și, prin urmare, definiția este vagă - printre liberali se numără reprezentanți ai tendinței critice, revoluționarii din secolul al XVIII-lea, patrioți, bonapartiști Industrialismul, dimpotrivă, caracterizează destul de exact politica organizatorică reală a direcției generale, nepartid) Principiul pozitiv al intereselor este realizat de Saint-Simon cu o consecvență neclintită și în detrimentul incontestabil al simțurilor Încercând să demonstreze necesitatea practică a asociațiilor antreprenori-lucrători, filosoful nu vrea în niciun caz să încalce drepturile capitalului Ele vor fi, fără îndoială, pe deplin realizate) Saint-Simon, în ceea ce privește ideea de asociere, recomandă cititorului să citească De Laborde: De Tesprit d'association dans tous les intérêts de la communauté A ieșit în anul i și a dovedit gânduri asemănătoare părerilor lui Saint-Simon, nu numai în problema asocierii De exemplu, în prefață, autorul a vorbit despre cartă în conformitate cu Saint-Simon: nu a creat o instituție, ci poate doar un fel de "asociere" în

societatea modernă Autorul, potrivit economiștilor, a recunoscut munca " iluminat, liber, asiduu" ca principiu și mișcarea perpetuă a societății - de dragul ei trebuie construite toate instituțiile, iar spiritul de asociere este forța principală care creează pacea și prosperitatea tuturor claselor Scopul autorului este de a lua în considerare acest principiu în diferitele sale aplicații la muncă și producție În general, Delaborde este un oponent al intervenției economice guvernamentale și un apărător al asociației Revoluția comunală are pentru el același sens ca și pentru Saint-Simon și este punctul de plecare al unui nou sistem politic și economic (JPréf, II-IX ; - , -) Știm că Sismondi a apărat și principiile asocierii, dar nici el, nici Delaborde nu posedau o doctrină socială completă, iar ideile lor erau doar experiența unei noi combinații de elemente vechi, guvernare și societate industrială XXXVII, - Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOCIAL DOCTRINE suntem financiar, cu aranjarea oricărei asociații separat, când talentele și cotele bănești ale fiecărui asociat vor fi luate ca bază pentru distribuirea beneficiilor Dar Saint-Simon se străduiește să păstreze privilegiile spirituale ale capitalului, în așa măsură îi este frică de orice măsură revoluționară, de orice fel de expropriere ilegală El permite predarea doctrinei, care este diferită pentru bogați și pentru săraci: bogații au mai mult timp de dedicat științei și, prin urmare, "doctrina generală" va fi dezvăluită în detaliu - singurul scop al educației ; saracii vor fi atat de luminati incat bogatii nu vor putea in raport cu ei Sa abuzeze de avantajele educatiei lor Aceasta inseamna ca morala evanghelica pe terenul cunoasterii pozitive va fi predata in diferite grade, in concordanta cu pozitia materna de studenți *) · o astfel de problemă esențială de interes în Codul simțurilor;cooperarea) În locul bisericii există o asociație industrială,statul este organizat ca întreprindere productivă privată muncitori după abilitățile lor,deci expusă elocvent în prima lucrare a lui Saint-Simon Evident, sen - planul lui Simonov pentru educarea bine-) XXXIX, ; XXII, II -) Дедаборъ имѣетъ въ виду аналогичную метаморфозу, высказывая слѣдующую м м ыслѣдующую м ысель religia a avut, fiecare, a făcut o industrie creștină, a avut un frate: , s-a constituit o asociație tacită, dar unanimă, printre luminați , oameni harnici si liberi, impotriva ignorantei si lenei" O c) "Este necesar să se organizeze națiunea în același mod și după aceleași principii pe care se procedează la formarea unor asociații particulare " Din contractul social Рукоп Арсен, библ Библиотека"Runivers" ИВ ИВАНОВЪ așteptat în clarificări și completări nu mai puțin semnificative, care este organizarea autorității spirituale; sarcina este destul de înțeleasă și dusă la îndeplinire de cei mai apropiați adepți ai filozofilor Toate ideile despre noua morală pământească și politică a lui Saint-Simon a pus noul creștinism ca bază a raționamentului său Chiar la începutul conversației dintre "inovator" și "conservator", autorul, în numele inovatorului, își declară credința în Dumnezeu și în originea divină a creștinismului Dar nu se înțelege teologia, ci doar principiul iubirii frățești evanghelice: după Saint-Simon, tot ceea ce este divin în creștinism este limitat de acest principiu Fără îndoială, numai clerul a putut implementa acest principiu în epoca apariției creștinismului, iar în acest sens, și pentru o anumită perioadă, filosoful îi recunoaște pe Părinții Bisericii ca fiind infailibili Iar caracterul divin al activității rămâne pe margine cel care trage consecințe directe din principiul de bază al moralității divine, își face aplicațiile cele mai generale: acesta este "cel mai bun teolog",

adică "adevăratul papă și vicar al lui Dumnezeu pe pământ", - ca urmare, organizatorul din cea mai desăvârşită existenţă morală şi fizică cea mai numeroasă clasă) Creștinismul a înaintat o doctrină nemuritoare, dar o organizație - a oferit doar una "privată și foarte imperfectă" - pentru nivelul ulterior de civilizație A separat drepturile lui Cezar de drepturile bisericii; noua biserică ar trebui să fie cei care sunt cei mai buni capabile să sporească bunăstarea clasei cele mai sărace prin lucrările lor Din acest punct de vedere, cultul și dogma sunt subiecte secundare, iar toate credințele creștine moderne sunt erezii tocmai pentru că nu persecută !) XXSH, - Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOCIAL DOCTRINE singurul scop al creștinismului este îmbunătățirea cea mai rapidă a bunăstării celei mai sărace clase Concluzie logică: o condamnare hotărâtoare a catolicismului, care nu îndeplinește scopul social al creștinismului, dezvoltă dogme și "idei mistice", și nu-și educă slujitorii să-i îndrume pe credincioși în conformitate cu principiile nivelului modern de civilizație posesiuni bisericesti care se bucura in prezent de cea mai proasta administrare: pamanturile papalitatii, odata inflorite, transformate in mlastini sau pustii infectioase, industria nu se dezvolta, saracii nu au de lucru, sunt impregnate de institutii caritabile spirituale, starea lor morala este chiar mai rău: lenevia a dat naștere jafului, flagelul întregii țări nefericite când a permis ascensiunea a două instituții complet opuse spiritului creștinismului, Inchiziția și Ordinul Iezuiților Inchiziția a pedepsit exclusiv crimele împotriva dogmei și cultului , iar spiritul iezuitismului a fost suficient demascat de Pascal; au fost apărătorii săracilor, iar misionarii sunt avocații bogaților și ai puternicilor împotriva săracilor*) Știm că punctul de cotitură în viața intelectuală a Europei a avut loc în secolul al XV-lea, când științele seculare au depășit limitele în care biserica a plasat principiile doctrinei Evangheliei Papa și cardinalii, clerul în general, s-au dovedit incapabili să conducă masa credincioșilor, iar Biserica Catolică a început să piardă sprijinul plebeilor împotriva aristocrației, a clasei de mijloc, împotriva feudalismului Saint-Simon descrie chiar și acum cu siguranță rolul progresiv al bisericii medievale, spre deosebire de elementul retrograd - Feud - x) Ib - Biblioteca "Runivers" IV IVANOV ism distruge în cele din urmă posibilitatea de coordonare a esenței ideologice și a scopurilor culturale ale ambelor elemente ale așa-numitei etape teologice Catolicismul a încetat să fie progresist doar pentru că nu a urmat mișcarea generală a civilizației, a schimbat principiul puterii spirituale - pentru a fi la apogeul vieții mentale moderne și a capacității de a depăși masa Catolicismul a decis să-l mențină în limitele doctrinei dezvoltate, să oprească progresul material și moral - și în loc să folosească forțele științei, artei și industriei pentru implementarea în continuare a moralității evanghelice, biserica a intrat într-o alianță cu puterea seculară împotriva acestor forţe şi împotriva maselor, a creat Inchiziţia şi iezuiţii şi a început să se preocupe doar de protejarea "bogăţiilor şi plăcerilor lumeşti" ale clerului În această poziţie de putere spirituală a apărut Luther) Activitatea sa este împărțită în două direcții - critică și creativă Prin critici, Luther a oferit un serviciu esențial civilizației - fără el, papalitatea ar fi aservit omenirea ideilor sale superstițioase și ar fi făcut-o să uite de moralitate Luther a distrus autoritatea spirituală, care nu mai corespundea stării societății Dar în partea organică, învățătura lui Luther a rămas nesatisfăcătoare: protestantismul nu este altceva decât erezie Luther a hotărât să

reînvie învățătura morală a Părinților Bisericii, care a luat naștere la un cu totul alt nivel de civilizație, odată cu împărțirea societății în stăpâni și sclavi, sub stăpânirea unei singure - romane - națiuni, cu dimensiunea necunoscută a pământului și , în consecință, cu imposibilitatea realizării oricărui plan general de îmbunătățire a proprietății funciare Creștinismul a întărit bazele organizării sociale, evidențiind aristocrația talentelor împotriva privilegiilor de origine, zdruncinand legitimitatea drepturilor de forță și cucerire, ') b - Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOCIAL DOCTRINE plasând un sentiment filantropic asupra patriotismului antic Luther ar fi trebuit să țină cont de toate aceste schimbări și, după o predică creștină despre fraternitate, să treacă la doctrina îmbunătățirii practice a stării morale și materiale a celei mai numeroase clase Creștinismul primitiv nu a avut puterea de a lupta împotriva puterii lui Cezar și a recunoscut-o, dar de atunci poziția puterii seculare s-a schimbat: creștinismul, în cursul multor secole de luptă, a rupt dreptul celui puternic și al cuceritorului , iar puterea seculară trebuie să se supună necondiționat principiului moralității evanghelice, adică concentrați-vă pe dezvoltarea și protejarea forțelor moderne ale civilizației pentru a îmbunătăți soarta celor săraci, moral și material Autoritatea spirituală în fața catolicismului nu și-a înțeles rostul Ea a continuat să sfințească războiul, cântând cu ocazia biruinței, Îți lăudăm pe Dumnezeu, indiferent de suveran Catolicismul, așadar, nu avea unitatea de scop și nici nu putea avea un plan de organizare socială pentru progresul moral și economic Acest plan, la nivelul actual de civilizație, nu putea fi întocmit decât prin eforturile comune ale oamenilor de știință, artiștilor și industriașilor În loc să fie în fruntea acestei lucrări, biserica a dorit să-i încadreze pe credincioși într-un cerc de rituri și exerciții ascetice, iar aceasta, în acele condiții, când artele înfloresc, științele devin în fruntea tuturor cunoștințelor noastre, mari întreprinderile industriale sunt mai capabile să îmbunătățească soarta unei clase decât puterea seculară și spirituală - până ultima dată Pentru a-și salva autoritatea, Biserica a trebuit să intre într-o alianță cu aceste noi forțe pașnice împotriva puterii seculare, altfel puterea seculară, în alianță cu aceleași forțe, îl va umili în cele din urmă pe catolicul spiritual, făcând din ea instrumentul său Toate acestea Luther trebuia să le explice papalitatei și să acționeze în conformitate cu aceste idei Luther nu le-a implementat în organizația sa bisericească În loc să ridice importanța socială Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" IV IVANOV a religiei creștine, a îngrădit-o în limitele înguste ale primei sale perioade, a plasat-o în afara organizării sociale, a recunoscut puterea Cezarului ca supremă, a acordat clerului numai dreptul de a mijloci în fața sa și a condamnat capacitatea sa pașnică la dependență veșnică pe militari ')· Un cult religios ar trebui să concentreze atenția oamenilor care se adună corespunzător în zilele lor de odihnă, asupra intereselor comune tuturor membrilor societății și umanității În acest scop, este necesar să folosiți toate mijloacele - pentru a inspira oamenii cu groază de consecințele acțiunilor antisociale și de anticiparea fericirii ca rezultat al activității cu adevărat morale Toate artele au un loc aici - elocvența, poezia, muzică, pictura, sculptura, arhitectura - toate ar trebui să vizeze sentimente utile incitante Nici aici Luther nu înțelegea forța socială a reformei sale - a prozaicizat cultul, nu s-a îngrijit, prin cult, să "dezvolte în sufletele credincioșilor o pasiune pentru binele comun" În cele din urmă, protestantismul a asimilat

"răul" dogmă " În prima perioadă a creștinismului, dogma putea prevala asupra moralității Societatea era puternic împărțită în două clase și nu existau obligații reciproce între ele; religia putea acţiona numai asupra stăpânilor, care singuri aveau dreptul la activitate liberă Desigur, partea morală a religiei a fost mai puțin dezvoltată decât cea dogmatică și materială, adică credințe și cult Acum este complet opusul Cultul este doar un mijloc de a influența ideile și sentimentele filantropice ale oamenilor, iar dogma este doar un ghid pentru a pune aceste idei și sentimente în practică în politică și relațiile de zi cu zi Luther a recunoscut creștinismul ca fiind perfect în însăși sursa sa, și-a concentrat toată atenția asupra erorilor clerului medieval și nu a observat enormul) Ib - Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOCIAL DOCTRINE progres cultural făcut de slujitorii altarului, câștigat de ei de marea semnificație socială a muncii pașnice Luther și-a îndrumat adepții să studieze creștinismul în cărțile scrise la începuturile sale, și mai ales în Biblie Potrivit lui Saint-Simon, acest lucru este la fel de "absurd" ca și cum matematicienii, fizicienii, chimiștii și alți oameni de știință ar fi fost nevoiți să-și studieze științele conform celor mai vechi lucrări despre aceste științe Saint-Simon se grăbește să facă o rezervă: gândul său nu nu contrazice deloc credința în divinul originea creștinismului Isus a putut vorbi oamenilor doar în limba pe care o puteau înțelege El a dat apostolilor sământa creștinismului și a instruit biserica să dezvolte această sământă prețioasă, să distrugă toate politicile politice drepturi întemeiate pe legea celor puternici, și să desființeze toate instituțiile decisive, îmbunătățirea stării morale și fizice a clasei cele mai sărace*) Studiul Bibliei prescris de Luther duce la rezultate negative: dezvoltă gustul pentru cercetarea metafizică fără scop în detrimentul ideilor pozitive, poluează imaginația cu povești despre vicii distruse de civilizație, concentrează atenția cititorilor asupra aspirațiilor politice contrare spre binele comun - pe ideile de egalitate socială a noastră, "complet irealizabilă" , aduce la viață activitățile unor societăți vaste care consideră răspândirea Bibliei ca fiind cea mai înaltă sarcină culturală a noului timp Saint-Simon, prin critica sa adusă protestantismului, nu intenționează să slăbească semnificația activității lui Luther: Luther a făcut tot posibilul la vremea lui - este criticată credința în protestantism, ca și în reforma finală a creștinismului Luther a deschis doar calea reformei și nu ar trebui să fie o îmbunătățire a protestantismului, ci un nou creștinism - întregul său sens este în i) b - * Biblioteca "Runivers" iv Ivanov Formula: fiecare societate ar trebui să lucreze pentru a îmbunătăți existența morală și fizică a clasei cele mai sărace; societatea trebuie organizată în modul care facilitează cel mai mult atingerea acestui mare scop Ar trebui abordat exclusiv pe căi morale, prin influențarea opiniei publice În niciun caz adepții noului creștinism nu vor folosi forța fizică împotriva adversarilor lor; în nici un caz nu vor fi judecători sau călăi Și scopul lui Saint-Simon, spune el, este tocmai ca noua doctrină să nu provoace clasa săracă la acțiuni violente împotriva celor bogați și împotriva guvernelor Așadar, a început prin a face apel la cei bogați și puternici, la industriași, oameni de știință și artiști, pentru a-i cuceri în favoarea noii doctrine, pentru a le demonstra că este în interesul lor: să ajute clasa săracă , să ajute numai prin mijloacele care ar spori bunăstarea clasei bogate Și filozofii au convins artiștii, oamenii de știință și reprezentanții industriei că interesele lor sunt identice cu interesele maselor - pentru el alianța cu

catolicii și protestanții este extrem de importantă *) Vedem că conținutul esențial al Noului Creștinism constă în critica celor mai recente două abateri eretice de la principiul Evangheliei - catolicismul și protestantismul Însuși principiul rămâne de neclintit Și întrucât a fost creat în domeniul moralității cu cincisprezece secole înainte de progresele semnificative din alte științe, este evident că mintea care a creat-o are un caracter supraomenesc și principiul însuși dovedește originea divin revelată a creștinismului Și, potrivit lui Saint-Simon, Dumnezeu în general îi patronează mai ales pe cei care încearcă să subordoneze toate instituțiile principiului de bază al acestei înalte doctrine Din acest punct de vedere) Ib -i i Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOCIAL DOCTRINE Niya Saint-Simon se consideră un împlinitor al unei misiuni divine, întrucât cheamă suverani și popoare la adevăratul spirit al creștinismului Credința într-un patronaj divin special este cea care îi dă filozofului curajul de a se adresa suveranilor Europei cu reproșuri convingătoare: ei se numesc creștini, continuă să-și întemeieze puterea pe puterea fizică Ei au intrat într-o alianță sacră între ei și au îndreptat toate măsurile pentru a înrăutăți soarta clasei sărace - atât în prezent, cât și în viitor, cresc anual taxele, le cheltuiesc pe soldați și curteni, mai ales patronează nobilimea, ale cărei drepturi se bazează, de asemenea, exclusiv pe sabie Doar două împrejurări atenuează vinovăția suveranilor: au zdrobit puterea noului Cezar, adică Napoleon, iar apoi clerul nu i-a oprit la marginea prăpastiei, ci s-a repezit după ei înșiși *) În fața noastră, este suficient de clarificat sensul creștinismului, "întinerit" de Saint-Simon Este, în primul rând, o doctrină morală care organizează societatea pe baza intereselor de clasă agreate și în spiritul celui mai înalt nivel de civilizație Acesta este un moment evolutiv, la fel ca interesele evolutive și întreaga civilizație Principiul evanghelic al iubirii frățești reciproce rămâne de neîntrecut, dar aplicațiile sale, consecințele organizatorice trase din acesta, sunt la fel de diverse ca și momentele istorice care necesită o doctrină organică Civilizaţia a trăit două astfel de momente: apariţia creştinismului şi reînnoirea lui secol de aplicare a moralei evanghelice la acea stare culturală a societăţii, care se caracterizează prin sclavie, dreptul celor puternici, privilegiile naşterii, - apoi secolul - descompunerea puterii spirituale, care și-a îndeplinit scopul și a încetat să mai corespundă creșterii sociale și mentale a societății x) Ib i - Biblioteca "Runivers" IV IVANOV stvo', care a descompus în cele din urmă vechea organizare spirituală și a deschis calea uneia noi Este și creștinism, dar coordonat cu interesele și știința Saint-Simon a promis că va clarifica această vitalitate filosofică, ideologică a creștinismului, "superioritatea teoriei creștine asupra tuturor direcțiilor filozofice - religioase și științifice" credințele noilor creștini Saint-Simon nu a avut timp să-și împlinească promisiunea Dar dintre planurile sale, doar primul a fost de interes pentru noutate: în alte scrieri, Saint-Simon nu a rezolvat întrebarea pusă, - în ceea ce privește moralitatea, închinarea și crezurile - toate acestea ne sunt cunoscute, deși nu într-un întreg sistematic formă Iar morala pământească sau pozitivă, am văzut, a fost dezvoltată constant încă de la începutul perioadei sociologice a filosofiei Saint-Simonian, iar fundamentele ei generale au devenit suficient de clare De asemenea, era indicat un cult și, știm, pe un plan - chiar și cu detalii care amintesc - așa cum ne-am aștepta, de cultele revoluționare - teoFilantropia predominant Chestiunea dogmei a rămas deschisă, dar,

conform definiției filosofului, dogma trebuia să servească doar ca "colecție de explicații" - une collection de commentaires - de natură practică doctrinei generale, i Cu o asemenea definiție a dogmei , nu este loc în ea pentru elementul mistic, adică pentru stabilirea vreunei legături între viața umană și cea mondială, în afară de exploatarea globală a globului prin abilitățile științifice și industriale Dumnezeu, ci spiritul filozofiei sale nu l-a chemat la definițiile lui Dumnezeu și nu putea duce logic la ele Am văzut că voința lui Dumnezeu pentru filozofie însemna Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOD IA LN DOCTRINE sensul evoluţiei istorice, dictatele civilizaţiei, şi este puţin probabil să-şi tragă ideile dintr-o altă sursă, în opinia sa, nu pozitivă Problema naturii spirituale a omului, știm, a fost rezolvată de Saint-Simon analizând seria fiziologică, evoluția acelei scări, care a fost transferată filosofului de știința naturii la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului secolul al -lea În consecință, dogma din religia lui Saint-Simon nu putea avea nimic în comun cu teologia, - putea exprima doar într-o formă "artistică" o doctrină pozitivă, așa cum s-a întâmplat să facă însuși Saint-Simon, începând cu o voce misterioasă în Scrisori ale unui cetățean genevan și care se termină cu o adresă către suverani în Noul Creștinism Dar o astfel de Formă a fost determinată nu de esența noii filozofii, ci a fost cauzată de scopul ei - de a transforma adevărurile obiective în sentimente subiective de dragul realizării energetice - de a exalta oamenii, de a-i umple de pasiune și entuziasm În sfârșit, întrebarea simbolului religiei pozitive Nu-l întâlnim în niciuna dintre scrierile lui Saint-Simon; dar Gübbar a tipărit Crezul fondatorilor politicii pozitive, ca un extras din Reconstrucția Societății Europene x) Acest "simbol" nu conține tot *) Având în vedere specificul și conținutul pasajului, care este absent în toate lucrările adunate ale lui Saint-Simon, oferim textul integral - Profession de foi des fondateurs de la politique positive Je crois que la propriété industrielle est celle à laquelle on doit în principal attribuer le droit de voter l'impôt Consider că proprietarii de proprietate industrială sunt cei mai interesați dintre toți membrii de menținerea ordinii generale, de liniște politică și de buna administrare a fondurilor publice Consider că proprietarii industriali sunt singurii membri a căror capacitate de administrare este stabilită prin dovezi pozitive și publice Cred că industriașii bogați care conduc muncitorii în munca lor zilnică sunt, în consecință, conducătorii poporului din care fac în mod necesar parte; de unde rezultă că ei sunt șefii direcți și firești ai națiunii muncitoare, care este singura căreia morala, dreptatea și bunul simț îi permit acordarea de drepturi politice Consider că principala atribuție a dreptului de vot impozitul către proprietari Biblioteca "Runivers" IV IVANOV idei de filozofie cunoscute nouă; nu găsim aici doctrina asocierii, a necesității introducerii lucrătorilor pe picior de egalitate cu antreprenorii în întreprinderile industriale, dar esența "industrialismului" pare clară În fruntea societății se află două puteri, cea spirituală și cea guvernamentală, care furnizează mijloacele spiritualului și duc la îndeplinire ideile pe care le dezvoltă; baza drepturilor politice este proprietatea industrială, ca dovadă și rezultat al capacității industriale și, în consecință, accesibilă și clasei de jos "Simbol" folosește Formula religioasă: "Cred" și, cu câteva explicații suplimentare, poate înlocui "mărturisirea de credință" promisă de Saint-Simon în cel de-al treilea dialog al Noului Creștinism Смерть прервала дѣятельность философя Она захватила его именно въ то время, когда вокругъ него стала, пови-

industrialii vor stabili în societate cel mai înalt grad de egalitate la care este susceptibil Căci proprietarii industriali se vor bucura în mod necesar de cel mai înalt grad de considerație, atunci când ei sunt, mai ales decât ceilalți cetățeni, însărcinați cu votul impozitului Acum, experiența a dovedit că printre șefii primelor case de industrie au existat întotdeauna bărbați care și-au început cariera ca simpli muncitori Cetăţenii din ultima clasă vor putea deci să ajungă întotdeauna pe primul rang, care nu poate exista într-o ordine socială în care proprietatea teritorială, singura capacitate recunoscută, dă drept principal de vot impozitul Λ Consider că puterile politice ar trebui împărțite în două clase: una având ca obiect administrarea intereselor morale; și altele pentru a guverna interesele fizice ale companiei Savanții din științe fizice și matematice, împreună cu artiștii, ar trebui să fie responsabili de instruirea publică, precum și de toate lucrările care au ca obiect îmbunătățirea inteligenței colective și individuale a membrilor societății Cultivatorii, producătorii și comercianții ar trebui să fie în primul rând responsabili pentru conducerea administrării intereselor fizice ale societății Puterea temporală și puterea spirituală trebuie să fie independente una de cealaltă, cu excepția aspectului pecuniar, în privința căruia puterea spirituală trebuie să depindă de puterea temporală Fondatorii moralei și politicii pozitive, la fel ca primii creștini, vor detesta violența Ei vor acționa asupra minții doar prin persuasiune și demonstrație Библиотека"Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOCIAL DOCTRINE În consecință, s-a format o școală când a rămas doar să sistematizeze doctrina și să o introducă în opinia publică "Saint-Simon a fost fericit în această epocă", spune cronicarul Saint-Simonismului*) pentru a exalta oamenii care căutau cu ardoare viziunea asupra lumii și organizarea socială capabile să oprească lupta inutilă a partidului modern și să evite pericolul unei noi revoluții ia și opinia industrială s-ar fi răspândit în celelalte două părți În plus, planul revistei se maturizase în rândul profesorului și studenților, iar Saint-Simon, în redacția filozofică, și-a asumat rolul de "filozof deliberativ" Moartea l-a lovit în mijlocul lucrărilor pregătitoare Rodrig a lăsat cu evlavie amintiri detaliate ale ultimelor ore ale profesorului său *) Saint-Simon a rămas fidel exaltării sale filozofice până la capăt În ultimele ore ale vieții, a refuzat hotărât să vorbească despre treburile sale personale și le-a dedicat gândurilor sale preferate Moartea se apropia cu repeziciune, muribundul, adunându-și ultimele puteri, le-a cerut discipolilor să se așeze lângă el, pulsul a început să-i slăbească și filozoful a vorbit cu vocea frântă: "De douăsprezece zile încerc să vă arăt mijloacele să vă aranjați cât mai bine întreprinderea (publicarea unei reviste), iar acum timp de trei ore mă străduiesc să vă prezint esența ideilor mele pe acest subiect În acest moment nu pot să vă spun decât atât: vă apropiați de o epocă în care eforturile bine calculate trebuie să aibă) N hist eu,) Hubbard -iii Nu Inst I, - Biblioteca "Runivers" G SI V IVANOV cel mai mare succes Fructul este copt și trebuie să-l culegeți Ultima parte a muncii noastre va fi poate înțeleasă greșit Atacând sistemul religios medieval, ei au dovedit un singur adevăr: acest sistem nu era în armonie cu progresul științelor pozitive, dar este o greşeală să tragi concluzia că sistemul religios trebuie să dispară cu totul, trebuie doar să devină în concordanţă cu progresul ştiinţelor La patruzeci și opt de ore după cea de-a doua ediție, "formăm un partid" Întorcându-se către Rodrigue, Saint-Simon a spus: "Nu uitați, pentru a realiza ceva măreț, trebuie să fiți animat

de pasiune Sensul muncii din întreaga mea viață este de a asigura cea
mai largă dezvoltare a abilităților pentru toți membrii societății
Ultimele sale cuvinte au fost: "lucrarea noastră este în mâinile
noastre", a început agonia și filozoful a murit, până în ultimul minut
de conștiință fără a-și pierde încrederea în descoperirile sale Adepții
entuziaști le-au transformat curând în "revelații"; pentru a dezvolta,
interpreta și completează testamentul filozofic și social al
profesorului, care în multe privințe era imperativ din punct de vedere
logic și necesar practic ' ■ VII Începutul și dezvoltarea doctrinei
Saint-Simoniste a fost însoțită de condiții de natură duală: în
personalitatea fondatorului se afla un moment negativ, nefavorabil, în
atmosfera istorică, dimpotrivă, a trăit o garanție solidă a succesului
doctrină Într-o perioadă în care Saint-Simon, cu viața sa și
trăsăturile specifice ale personalității sale, putea submina foarte
mult încrederea și chiar o atitudine serioasă față de gândul său, chiar
acest gând, în esența sa, corespundea spiritului în continuă dezvoltare
al epocii, iar natura exaltată a Filosofului a reușit să perceapă
profund acest spirit și să-l întrupeze în idei, Biblioteca "Runivers"
EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIGIA ŞI SOCIALĂ DOCTRINE adesea
fragmentar, vag, exprimat nesatisfăcător, dar întotdeauna fidel epocii
și în general consecvent Epoca a căutat viziunea asupra lumii și, după
descompunerea vechii perspective bisericești-religioase, a văzut
singura cale către ea - știința; analiza cunoaşterii umane avea să
determine noua relaţie a omului cu societatea şi cu lumea Saint-Simon a
pornit tocmai pe această cale, marcată deosebit de strălucitor de
mișcarea intelectuală revoluționară Aceeași mișcare a produs nu numai o
schimbare a perspectivei lumii în domeniul dezvoltării filozofice, dar
a și completat rearanjarea forțelor sociale în domeniul evoluției
materiale Munca personală liberă, mentală și industrială, ca forță
dominantă și guvernantă, a caracterizat trecerea de la vechiul sistem
dogmatic și privilegiat la noul, cercetarea științifică și producția
personală Iar Saint-Simon consideră că conceptul de filosof pozitiv și
producător liber de știință și industrie este baza filozofiei sale În
această decizie a fost ceea ce se poate numi o descoperire Saint-
Simoniană, iar modernitatea, înțeleasă intuitiv în sensul ei de un
observator exaltat, a fost vinovatul direct al inspirației sale
filozofice A urmat o recunoaștere, o analiză istorică, care a condus
gândirea la necesitatea reducerii mișcării civilizației la două serii -
filozofic și industrial Dar același gând nu se putea opri asupra
dualității progresului cultural; a cerut unitatea forțelor evolutive,
iar Saint-Simon a simțit profund nevoia acestei unități și nu a putut
să o descopere, ci a indicat indirect calea către ea Aceeași intuiție
care i-a dezvăluit lui Saint-Simon bazele unei noi etape de evoluție,
i-a luminat cu o lumină elocventă caracterul tuturor etapelor în
general: gândurile observatorului trebuiau făcute doar cea mai simplă,
cea mai apropiată generalizare Filosofia critică a secolului al XVIII-
lea nu a încetat să-și declare dușmănia împotriva sistemelor, re-
Biblioteca "Runivers" IV IVANOV voința în diverse moduri, atât sensibil
dogmatic, cât și generalizant din punct de vedere științific, a căutat
să restabilească nu numai doctrina filosofică, ci și cea morală și
politică, adică sistem În consecință, în fața ochilor observatorului, a
avut loc o schimbare de distrugere prin creație, critica de organizare
Și pentru această concluzie a urmat analiza, la fel ca și pentru
determinarea elementelor de evoluție istorică Semnificația realității
trăite l-a condus pe Saint-Simon la două concluzii: întreaga istorie a
civilizației reprezintă o schimbare periodică a epocilor critice și

organice, la rândul ei, fiecare epocă reprezintă una sau alta etapă a evoluției ideologice și industriale și numai pentru cele pozitive etapa industrială legătura organică a ambelor serii a fost evidentă; pentru alte etape, unitatea a rămas necunoscută în zadar căutată Rezolvarea problemei de către studentul lui Saint-Simon Comte nu putea fi considerată finală: era pur a priori, subordonând teoretic evoluția materială celei filozofice și nu putea evoca decât opoziția corespunzătoare, care a constat într-o rearanjare a elementelor, așadar, la fel de teoretic şi unilateral În fine, doctrina etapelor, care a luat naștere pe baza unei analize filozofice unilaterale, plauzibilă și extrem de armonioasă la prima vedere, nu a rezistat unei critici mai atente Încă de la început, stadiul metafizic a apărut într-un fel de lumină slabă alături de teologic și pozitiv și a fost recunoscut doar ca o modificare a primei Ulterior, a treia etapă a fost, de asemenea, să dezvăluie compoziția sa pozitivă solid-fantomă Saint-Simonistii au demonstrat ca pozitivismul in sensul general general acceptat nu exista, ca elementul ipotetic este inseparabil de cel stiintific, prin urmare, teologia si metafizica doar isi schimba caracterul, dar in nici un caz nu dispar: sentimentul, imaginatia, credinta sunt indestructibile forţe în generalizări şi descoperiri ştiinţifice Ca urmare, teoria etapelor a rămas o știință Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOCIAL DOCTRINE diferite combinații de analiză științifică cu ipoteze, mai precis, despre ireductibilitatea ipotezelor dincolo de limitele cunoscute ale cercetării experimentale Această concluzie trebuie să fi avut o semnificație serioasă nu numai pentru pozitiviștii populari, ci și pentru criticii săi Dacă pozitivismului i s-ar refuza dreptul la o fundamentare științifică pozitivă a tuturor adevărurilor profesate chiar și de oamenii de știință înșiși, pe de altă parte, adevărurile care depășesc limitele analizei nu ar putea fi ridicate în dogme obligatorii și o ipoteză, adică rodul inspirației, intuiția, nu putea sta lângă relațiile certificate ale fenomenelor În consecință, nici în stadiul pozitiv nu ar putea exista o doctrină moral-religioasă mai capabilă de recunoaștere generală decât o doctrină în stadiul teologic Din nou, a apărut un motiv individual, iar o analiză atentă a creativității filozofice a condus la o concluzie "liberală", exprimată decisiv de Constant: definiția relației unei persoane cu lumea și cu sensul general al vieții lumii este zona de sentimentul individual, dependent doar de nivelul general de civilizație și de perfecțiunea forței spirituale personale Această concluzie, bazată în întregime pe analiza psihologică strălucită a Saint-Simonists, a distrus autoritatea filosofică a unui pozitivism nerestricționat încrezător în sine și, în același timp, a dat o lovitură în ultima etapă degenerată a Saint-Simonismului, iar EnFantin, am văzut , s-a recunoscut nevoit după ierarhia declarațiilor să reînvie epoca individualismului Dar doctrina generală a etapelor nu a putut fi restaurată și trecută în categoria faptelor filozofice pur istorice care exprimă psihologia temporară a unei anumite generații Cel mult, ideea unei schimbări treptate a teologiei, metafizicii și pozitivismului ar putea fi lăsată să exprime nu evoluția istorică veșnică, ci dezvoltarea mentală individuală, unde se pot găsi cu adevărat semne de credință imediată și pozitivitate pseudo-științifică complet exhaustivă Biblioteca "Runivers" IV IVANOV Doctrina etapelor a întâmpinat dificultăți insolubile într-un alt domeniu, cu imposibilitatea coordonării evoluției materiale și filozofice în așa măsură încât etapa feudal-teologică a cerut o altă iluminare filosofică, restabilind nu unitatea, ci opoziția între

elementele etapei: teologia este precursorul etapei de strial pozitiv-indian contrar Feudalism Această viziune, explicată de Saint-Simon și dezvoltată cu grijă de Saint-Simonists, ne conduce la o altă definiție a epocilor critice și organice și la o altă interpretare a evoluției istorice decât legea etapelor și dualitatea seriei Conform definiției școlii Saint-Simoniste, o epocă organică înseamnă dominația doctrinei asupra minților, unitatea viziunii asupra lumii a unei societăți date Cu o astfel de definiție, evoluția materială rămâne pe margine, iar filozoful direcției Comte primește o bază - să reducă toată evoluția istorică la un singur proces ideologic Apoi, Evul Mediu, după sfinţimonişti, o epocă organică tipică, de fapt, după propria lor descriere, reprezintă o luptă continuă a unei tendinţe prădătoare cu una paşnică, feudalismul cu biserica, privilegiile cu dreptatea naturală În consecință, societatea nu era dominată de o singură doctrină Singura epocă pe care Saint-Simoniștii au putut recunoaște ca organică este politeismul antic, iar semnele sale sunt nu numai puterea doctrinei, ci și unitatea doctrinei cu structura materială a societății, care nu a fost în Evul Mediu militar feudal alături de doctrina creștină plebeană pașnică În consecință, este necesar să recunoaștem ca epoci cu adevărat organice epocile care realizează legătura organică reciprocă a seriei ideologice și industriale Politeismul a coexistat cu sclavia și aristocrația ca fenomene religioase, naturale și drepte; teologia, conform observațiilor Saint-Simonists, în violența feudală Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOCIAL DOCTRINE în sistem era purtătorul păcii și egalității Evident, în Evul Mediu a avut loc procesul de descompunere a vechiului sistem militar-aristocratic, și tocmai sub influența Bisericii, și de aceea coordonarea elementelor etapei feudal-teologice este imposibilă, nefirească, iar Evul Mediu, în esență, este o epocă critică în raport cu epoca organică antică, Teologia este prima perioadă a criticii, știința este a doua, iar el, potrivit Saint-Simoniștilor, a fost pregătit de primul și ar fi o continuare firească a acesteia , dacă corporația spirituală a continuat să urmeze mișcarea civilizației, s-a aflat în culmea principiului pur creștin al iubirii față de aproapele, supusă, în Forma corespunzătoare, implementării și în etapa finală pozitivă, în perioada desăvârșirii armonia învăţăturii evanghelice cu generalizările ştiinţei Posibilitatea unui asemenea rol pentru doctrina creștină, o dovadă filozofică a contrastului său cu feudalismul, alături de semnificația sa istorică, ca oponent al aceluiași feudalism Concluzia este evidentă: în Evul Mediu, doctrina, în cel mai înalt sens moral, nu a coincis cu structura materială a epocii și a transformat-o într-un tărâm de luptă între două curente ostile O epocă cu adevărat organică ar trebui să vină atunci când doctrina corespunde momentului material, adică într-o perioadă pozitiv industrială, o altă epocă organică după cea politeist-militară Cu o asemenea interpretare a evoluției istorice se rezolvă în mod logic problema coordonării seriei filosofice și industriale Coordonarea poate exista sau nu Când există, societatea are o unitate de viziune asupra lumii și activitate Odată cu trecerea timpului, coordonarea se descompune și, judecând după experiența istorică, se descompune datorită faptului că alături de sistemul social dominant se află un grup de forțe materiale care nu se încadrează în cadrul acestuia, necesitând o nouă doctrină care să-și fundamenteze existența Biblioteca "Runivers" IV IVANOV Biserica creștină a apărut ca o lume exterioară păgânului, existând alături de ea, iar doctrina acestei lumi, în afara naționalului și în afara clasei, și-a declarat împărăția "nu a acestei

lumi", adică nu din lumea războiului, privilegiul, puterea fizică și un mod de viață economic prădător Doctrina a sfințit munca plebeilor și natura plebeei, adică elemente pentru lumea veche, proscriși și neputincioși A început dezintegrarea coordonării, care urma să se termine concomitent cu organizarea, care a legitimat în cele din urmă baza moralității sociale și personale în munca personală și capacitatea personală Acesta va fi sistemul industrial pozitiv Evident, problema predominării indispensabile a elementelor ideologice sau materiale nu putea fi pusă decât printr-un proces de gândire pur teoretic, și nu printr-un proces istoric Evoluția istorică tinde spre armonizarea ambelor elemente, și nu pentru predominarea unuia sau a celuilalt, iar o asemenea predominanță nu există în procesul real, ci doar dizarmonie, luptă, criză, iar în sursa originară doctrina este o factor social, datorită acumulării de noi forțe materiale b , care necesită reflecție, iar odată ce a avut loc această reflecție asupra forțelor apărute din vechea organizare, devine în fruntea unui nou proces, dă luptei o anumită direcție, furnizează masei materiale un banner ideal și îi animă mișcarea cu un scop cultural și moral Elementul ideologic este purtătorul unei evoluții mai perfecte până când sistemul material lasă în sfârșit loc unei noi organizări materiale Atunci doctrina își găsește deplina realizare în activitate - societatea intră într-o epocă organică Ea nu a sosit încă Datoria Filosofului este să-i puncteze conținutul, să afle elementele noii coordonări, iar Sfântul Simon le-a aflat: acestea sunt știința și industria, și-a dat seama de afinitatea lor culturală și practică În viitor, principalul fapt social este interacțiunea ambelor reflecții Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOCIAL DOCTRINE sley de "muncă plebea" Dar aceasta este doar esența generală a scenei; este inevitabil, deoarece este rezultatul evoluției; dar totul în afara acestei esențe este supus viziunii și influenței personalității Reprezentantul "științei sociale" poate ascuți sau slăbi lupta unei doctrine cu un sistem material care nu îi corespunde, poate grăbi deznodământul acestei lupte cu ajutorul unor organizații sociale preliminare, mai mult sau mai puțin oportune, și în special poate preveni o ciocnire revoluționară a forțelor în curs de dezvoltare cu forțele b inerte și în descompunere Și tocmai ținând cont de această activitate de reglementare privată, Saint-Simon a insistat asupra unei critici a prezentului în lumina viitorului Această lumină trebuie să îndepărteze de pe calea progresului evolutiv atât rezistența reacției, cât și rapiditatea revoluției: unul se intensifică pentru a restabili ordinea desființată de mișcarea civilizației, iar celălalt este dornic să depășească această mișcare și să stabilească un visător , cel metafizic în locul solului, ordine legală Din acest punct de vedere, toate formele politice care nu realizează corelarea modernă a seriei ideologice și industriale sunt opere nu de politică, ci de metafizică, și o constituție bazată pe așa-zisa egalitate naturală și drepturi neprevăzute sub realitatea dominația inegalității sociale este produsul unei dispoziții revoluționare, nu al gândirii organizaționale Aceasta este ideea principiului Saint-Simonist: "politica fără industrie este un cuvânt lipsit de sens" Politica pozitivă îmbrățișează în mod necesar atât serii ideologice, cât și serii industriale și este la fel de evolutivă ca aceleași serii Am ajuns la problema calificării opiniilor personale ale lui Saint-Simon Am văzut cât de variat și arbitrar l-au calificat criticii pe Saint-Simon drept socialist) "La politique sans industrie este un mot vide de sens " Doctrina I, Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" IV IVANOV sau i-au luat dreptul de a fi numit socialist, de parcă prin această privare

au marcat incompletitudinea, miopia, lașitatea, în general, imperfecțiunea gândirii sale De fapt, întrebarea este de fapt decisă, fără nicio interferență a sentimentelor negative sau pozitive Saint-Sunmoniștii nu au folosit cuvântul socialism pentru doctrina lor; Globus a folosit-o mai întâi ca opusul individualismului) Ulterior, socialismul a primit o interpretare diferită, deși pe aceleași temeiuri, limitările individualismului Cu toate numeroasele definiții moderne ale socialismului, un lucru - comun tuturor - este restrângerea sau chiar abolirea proprietății personale asupra instrumentelor de producție, inclusiv pământul și capitalul Socialismul consistent este socializarea instrumentelor de producție, adică desființarea proprietății personale Știm că tocmai acesta este programul Saint-Simonists Ar putea fi programul lui Saint-Simon? Întrebarea devine destul de clară într-o altă formă: este abolirea proprietății personale un fapt al evoluției istorice sau este un fapt al revoluției? Am văzut că Saint-Simoniştii nu au putut dovedi caracterul evolutiv al principiului lor - iar ultimii autori au dreptate în afirmaţia lor: "tot socialismul este revoluţionar şi nu are nimic de-a face cu reforma") negarea proprietății personale ca în esență imorală și incompetentă Dacă da, Saint-Simon nu putea fi socialist în noul sens al cuvântului: nu i-a trecut prin minte să înlocuiască proprietatea cu uz Dar aceeași poveste a adus nu numai Sen -Simon, dar și fondatorul economiei politice clasice, la recunoașterea muncii ca sursă principală a propriei) În , februarie mier Weill L'ec Saint-Siinoiiienne În același sens, lui Leroux îi plăcea cuvântul, nu inventatorul său, așa cum cred Stegmann și Hugo O s) Iъ Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG P SOCIAL DOCTRINE de știri Saint-Simon a validat această idee cu o analiză istorică și a pus din ea baza conceptului său despre industriaș, producător, spre deosebire de burghez, consumator-non-producător Și am văzut ce diferență semnificativă a apărut în conceptele producătorului între Saint-Simon și economiștii din vremea lui Această diferență este originalitatea gândirii sociale a lui Saint-Simon și esența industrialismului său, ca organizație bazată pe muncă personală productivă, mentală sau materială Iar Saint-Simon nu numai că nu a negat capitalul personal ca factor social natural, dar l-a introdus în asociere împreună cu munca și talentul ca fundamente ale justiției economice distributive Evident, ambii termeni de ultimă oră - burghez și socialist - sunt la fel de inaplicabili lui Saint-Simon; el este un industriaș, un reprezentant al armonizării productivității personale în domeniul ideilor și al bunurilor materiale, deoarece industria în limba lui Saint-Simon Simon denotă în egală măsură activitate ideologică și industrială Cum ar trebui să fie organizată societatea în interesul industrialismului, această sarcină, am văzut, Saint-Simon a rezolvat în multe feluri în detaliu, dar identice în esență: coordonarea științei și industriei, precum și relațiile lor reciproce sunt determinate de datoria de știința să lucreze în interesul exploatării celei mai moderne a forțelor naturii și al scopului industriei, să asigure dezvoltarea tuturor abilităților morale și fizice productive personale ale membrilor asociației Un loc pentru capacitatea artistică, popularizatoare și inspiratoare - deloc dogmatică - este oferit de posibilitatea și chiar necesitatea intervenției individului în procesul istoric Fără îndoială, nici Saint-Simon, nici discipolii săi nu au rezolvat toate întrebările puse, și în mare măsură pentru că adepții au deviat pe două căi, contrar preceptelor profesorului: dogmatic în ' Biblioteca "Runivers" IV IVANOV domeniul ideilor și revoluționar în

domeniul industriei Dar nici demnitatea filozofică a întrebărilor, nici vitalitatea lor practică nu au suferit de pe urma acestor abateri Saint-Simonistii au vazut deja numeroase dovezi Pm a trebuit să declare constant că ideile lor pătrunseseră în toate secțiunile societății moderne; cuvântul Saint-Simonist, ca sămânța copacilor mari, este purtat în moduri necunoscute în toate colțurile, termeni Saint-Simonist, Formule se aud peste tot; Sfântul-Simoniştii ar putea aplica păgânilor cuvintele lui Tertulian despre biserica creştină: "Ne-am ridicat abia ieri, iar gândul nostru a pătruns deja peste tot; am luat în stăpânire cetățile, castelele, satele, taberele, palatul, senatul, Forumul; v-am lăsat numai templele voastre " *) Iar cei mai apropiaţi critici imparţiali nu au omis să atribuie Saint-Simoniştilor onoarea de a iniţia şi elucida problema socială printre pasiunile pur politice Cât despre problemele industriale private, a meritat arătând doar articolele Globului, chiar și doar articolele lui Chevalier pentru a aprecia amploarea și versatilitatea planurilor Saint-Simonist Întrebări financiare, întrebări feroviare, întrebări despre asociații, despre pauperism, despre lucrări publice, despre educație publică , despre casele de învățământ - toate acestea au fost aduse publicului prin intermediul unei reviste gratuite și toate acestea priveau sarcinile cele mai urgente ale vremii *) Și aceste planuri nu au rămas în domeniul teoriei Un fantasinism a pierit, dar Forțele Saint-Simoniste au rămas vii și active, cea mai reală dictatură, deloc pozitiv științifică - în persoana lui Napoleon al III-lea - și Chevalier, de exemplu, a apărut chiar și în gradul de ') N hist VPI, ; Predic P, - ; SH, Oeuvres ¿'Enfantin XVI, Oeu-gtiXXXVI,) În unele articole Chevalier-N hist VI, - Scorul lor total este în A Blanqui-Hist de l'eon pol II, rev N hist VSh, Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA STIINTIFICA-PHILOS RELIG SI SOCIAL DOCTRINE de senatori ai celui de-al doilea imperiu; dar nici o școală filozofică și politică nu a dezvoltat o astfel de activitate precum Saint-Simonismul după "dispersia apostolilor " devine nu numai un apărător zelos al Canalului Suez, vorbind despre asta cu Lesseps, dar și studiind cu atenție problema colonizării al Algeriei, și deja Reibaud trebuia să sublinieze că Saint-Simonistii au fost primii care au "popularizat" căile ferate în Franța Ideile lor se regăsesc în apariția marilor instituții financiare, precum creditul de la Lyon, scăderea dobânzii și aducerea națiunilor mai aproape unul de altul, în înființarea băncilor populare pentru credite mici, care joacă un rol atât de important în Germania și Italia moderne; și în ceea ce privește ideile Saint-Simonists despre educația profesională și generală, despre educația morală - prezent și viitor aparțin acestor idei și același lucru se poate spune în general despre întrebările filozofice atinse de Saint-Simonists: am văzut că până și adversarii hotărâți ai Saint-Simonismului își recunosc vitalitatea nelimitată Sfinţii-Simoniştii înşişi au contat cu fermitate nu numai pe atenţia universală pentru activităţile lor, ci şi pe recunoştinţă, pe binecuvântarea oamenilor pentru care au lucrat, au dat dovadă de atâta entuziasm şi altruism *) Se poate pune la îndoială oportunitatea tuturor căilor prin care Saint-Simoniştii au căutat să atingă acest scop; dar fără îndoială scopul în sine, fără îndoială principiul, trece) Reybaud o, s I,) miercuri carnot Lemonnier O s, Weill O s - L Blanc O s III, Cabana Thonisseu I, În opinia acestui autor, în scrierile Saint-Simoniştilor ar trebui să se caute idei revoluţionare care agită Franţa şi Europa mier Renouvier L'Annee philos ,) Fournel Bibliographie Saint-Simonienne^ încheiere, semnată la dec Biblioteca "Runivers" IV IVANOV prin toate învățăturile lui Saint-Simon

și ale discipolilor săi: Amélioration de l'existence morale, intellectuelle et physique de la classe la plus pauvre et la plus nombreuse Iar unul dintre cei mai sobri simoniști, la mulți ani după pasiunile sale din tinerețe, atestând cât de mult datorează saint-simonismului, adesea inconștient, aproape toate tendințele politice și filosofice moderne, a avut dreptul să-și încheie memoriile cu următoarele cuvinte: "Mințile serioase uită să omoare un vis prostesc despre cuplul preot, despre dictatură și mărturisitor, stabilind armonie între naturile mobile și naturile permanente, între patimile schimbătoare și pasiunile profunde, controlând pe Don Juan și Othello, dar aceleași minți serioase își vor aminti că gândul de perfecțiune și sentiment personal și social Nicăieri solidaritatea umană nu a fost predicată și practicată cu mai sinceră fervoare decât în școala Saint-Simonist IV Ivanov *) Carnot , Biblioteca "Runivers" Epistemologia lui Riel (Caracteristică) eu INTRODUCERE Semnificația epistemologiei pentru opera filozofică modernă -Poziția istorică și semnificația lui Ril - Sarcinile și componența eseului Filosofia modernă este încă, comparativ, indiscutabil, capabilă să găsească pentru ea însăși un obiect și sarcini care nu au fost surprinse de științele speciale Dar însăși posibilitatea de a rezolva aceste i) i) Viziunea noastră asupra sarcinilor pozitive ale filosofiei este dezvăluită în eseul "Istoria filosofiei ca proces de elaborare treptată a unei viziuni adevărate și bazate pe lume", (pp -) Esența sa poate fi rezumată pe scurt astfel Sarcinile științifice ale filosofiei constau în studiul și soluționarea problemelor generale de cunoaștere a lumii și înțelegere a vieții, a căror discuție se află în afara sferei sarcinilor directe ale științelor speciale și, în majoritatea cazurilor, chiar în afara competenței din urmă Științele speciale fie în mod tacit și fără dovezi sugerează una sau alta soluție la aceste întrebări, fie o ignoră complet Dar, în orice caz, nu se pot lipsi de anumite concepte și principii generale (elementele a priori ale științelor), care sunt acceptate complet dogmatic Filosofia, făcând din aceste concepte și principii generale subiectul cercetării sale speciale, aprofundează parțial fundamentul științelor speciale, parțial îi testează puterea Nimeni nu poate contesta faptul că în acest caz are propriul său obiect Eliberează cunoștințele științifice de dogmatism și clarifică ultimele fundamente ale fiabilității cunoștințelor Dar acest lucru nu este suficient Lumea, în ansamblu, eludează atenția științelor, fragmentată de specializare; numai filozofia, cunoscând prețul și semnificația relativă a diferitelor premise științifice, este capabilă să pună corect însăși întrebarea despre ființa în întregul ei și să caute Biblioteca "Runivers " P TIKHOMIROV Problema și studiul acestui subiect, dimpotrivă, sunt foarte puternic contestate atât de oponenții filozofiei în general, cât și de mulți dintre filosofi deopotrivă Adesea trebuie să citiți și să auziți că problemele filosofice și obiectele cercetării filosofice se află dincolo de limitele a ceea ce poate fi cunoscut în mod fiabil - formează o zonă de conjecturi obscure și arbitrare, un câmp de dispute nesfârșite și inutile Însuși numele metafizicii, ca doctrină a esenței lucrurilor, în gura multora este sinonim cu construcții fantastice și neștiințifice Filosofia se dorește adesea să fie exclusă din familia științelor și atribuită artelor, pusă la egalitate cu poezia Această atitudine față de sarcinile pozitive ale filosofiei are propria sa bază istorică Dar pentru a nu fi o simplă prejudecată, ci pentru a avea o justificare logică, ea trebuie să se bazeze pe un studiu științific al condițiilor și limitelor cunoașterii de încredere Pe de altă parte, filozofii care cred în posibilitatea

unei soluții pozitive a problemelor lor sunt obligați, la rândul lor, să justifice această credință printr-un studiu similar al abilităților cognitive ale omului Astfel, două interese opuse în filozofie duc la aceeași problemă Întrebările epistemologice apar în mod firesc în prim-plan în cercetarea filozofică modernă Pe această bază, filozofia conditii pentru rezolvarea acestei probleme Dacă, deci, ne imaginăm doar această ultimă latură a sarcinii filosofice îndeplinite, atunci vom înțelege cu ușurință că filosofia nu se poate limita doar la testarea, aprofundarea și sintetizarea premiselor testate critic ale științelor speciale Fără îndoială că științele speciale nu au surprins încă atât de complet pentru studiul lor diversele sfere ale realității, astfel încât nu mai există nu numai colțuri de lume necunoscute, ci chiar nebănuite Astfel, sinteza premiselor verificate filozofic ale științelor speciale nu oferă încă o imagine a lumii întregi Filosofia trebuie să construiască acest tablou continuând și extinzând ipotezele științelor în moduri neprevăzute de interesele directe ale cercetării speciale și completându-le cu câteva ipoteze noi care sunt în acord logic cu primele și sunt necesare pentru o viziune completă și sistematică asupra lumii Biblioteca "Runivers" GNISEOLOGIA lui GIL trebuie să lupte pentru existența sa ca știință Aici, totuși, ea trebuie să caute sprijin pentru construcțiile ei pozitive și indicații ale limitelor și metodelor cercetării sale De aici devine destul de clar de ce studiile epistemologice predomină printre lucrările filozofice moderne Filosofii, convinși de imposibilitatea metafizicii, reduc întreaga componentă științifică a filosofiei la teoria și critica cunoașterii, declarând studiul tuturor așa-ziselor întrebări metafizice o disciplină pur negativă, sau un tip special de creativitate mentală care are doar un valoare subiectivă Susținătorii metafizicii văd epistemologia ca pe o propedeutică necesară cercetării metafizice Fără a-și justifica științific punctul de vedere epistemologic, metafizicianului i se va reproșa întotdeauna o atitudine neștiințifică, dogmatică față de sarcinile sale Această împrejurare creează mari dificultăți pentru dezvoltarea științifică a problemelor filozofice pozitive; miscarea progresiva a filosofiei este in mod necesar impiedicata de controversa si lipsa de stabilire a principiilor epistemologice De aceea, atât de puține forțe comparativ filozofice sunt acum dedicate dezvoltării metafizicii Dacă, prin urmare, în starea actuală a lucrurilor în filosofie, rezolvarea și studiul problemelor epistemologice este sarcina științifică cea mai esențială, imediată și necesară, atunci este clar cât de importantă este pentru noi, pe lângă munca independentă în acest domeniu , să ne orientăm în rezultatele obținute de alți cercetători , în special de cei mai mari și mai influenți reprezentanți ai gândirii filozofice din ultima vreme Studiul și evaluarea critică a tipurilor de învățături epistemologice determinate istoric constituie o conditio sine qua non a unei lucrări independente fructuoase asupra întrebărilor legate de aceasta Această nevoie este parțial menită să fie satisfăcută de analiza noastră a epistemologiei lui Riehl Biblioteca "Runivers" P TIKHOMIROV Printre filozofii germani moderni, una dintre figurile foarte mari este Alois Riehl *) După Wundt și Hartmann, acesta este, fără îndoială, cel mai remarcabil filosof german care trăiește astăzi Lucrarea sa principală, "Critica filosofică și semnificația ei pentru știința pozitivă", a reușit să devină o carte indispensabilă pentru oricine este preocupat de teoria cunoașterii și metafizică Doctrina sa are deja un impact semnificativ asupra dezvoltării epistemologiei în Germania În special, teoriei sale a cauzalității i se acordă un loc onorabil printre

ultimele încercări de a înțelege această problemă cea mai importantă pentru epistemologie și metafizică Cursurile de istoria filozofiei au început, de asemenea, să-i acorde un loc proeminent printre reprezentanții criticii moderne Toate acestea, sperăm, justifică suficient dorința noastră de a arunca o privire mai atentă asupra trăsăturilor caracteristice epistemologiei lui Rilev Poziția istorică a lui Riel este de obicei determinată de o indicație a apartenenței sale la școala așa-numitelor critici sau novoks, ntians Dar trebuie amintit că în acest caz se poate vorbi de "școală" numai într-un sens foarte convențional Critica filozofică în sine nu constituie în niciun caz un monopol al vreunei *) Născut în , din până în a fost profesor la Graz, în - la Freiburg, în - la Kiel, iar din la Halle Principalele sale lucrări: "Realistische Grundzüge" ( ), "Moral u Dogma" ( ), "Begriff und Form d Philosophie" ( ), "Der phil Kriticismus" ( ), "Ueber dié wissenschaitliche und nichtwiss Philosophie" ( ), "Giordano Bruno" ( ), "Beitrâge zur Logik" ( ), etc) Der philosophische Kriticismus und seine Bedeutung für die pozitiv Wis-senschaft, BB I-II (Th -) A doua parte a celui de-al doilea volum a fost tradusă în limba rusă de domnul E Korshem sub titlul: "Teoria științei și metafizicii din punctul de vedere al criticii filozofice" M ,) De exemplu, putem indica lucrări majore precum "Die Entwikelung des Causalproblems" a lui Edmund Koenig (B II, SS -) și prof L I Lopatina "Sarcini pozitive ale filosofiei Partea a doua Legea cauzalității ca bază a cunoașterii speculative a realității" (pp -) Biblioteca "Runivers" GNOSEOLOGIE GIL școli, ci mai degrabă este datoria oricărei filozofii care pretinde a avea o importanță științifică serioasă Ceva mai aproape, această direcție este definită de numele de "nou-kantianism" Dar chiar și sub acest nume se înțelege de obicei atât de multe doctrine eterogene care stau în cele mai diverse relații cu Kant (fără a le exclude pe cele direct negative), încât nu se poate vorbi despre o "școală" în sensul propriu Critica și kantianismul, înțelese corect, sunt cel mai puțin capabile să caracterizeze școala ca un grup de oameni care propagă și apără aceleași opinii "Critica", așa cum afirmă pe bună dreptate unul dintre neo-kantieni, "când este înțeleasă cu adevărat critic (wenn er echt kritisch aufgefasst wird), nu este nicidecum un sistem strict terminat, ci doar o metodă strict științifică ") Nu mai puțin atunci când se vorbește despre critică și neo-kantianism, acest nume înseamnă aproape întotdeauna aproximativ același grup de gânditori ai prezentului și al trecutului recent, așa cum aceste nume dau o idee aproximativ corectă a naturii celor mai filozofice lucrări Acest lucru se datorează faptului că doctrinele filosofice moderne, extrem de diverse în concluziile lor pozitive sau negative, pot fi grupate cel mai ușor în funcție de gradul de proximitate față de acele sau alte mari sisteme ale trecutului: adepții lui Hegel, susținătorii celui dintâi așa-numitul psihologism (Fries, Herbart, Beneke), direcția teologizantă (teismul speculativ, direcția sub influența lui Schleiermacher, Fichte, Aristotel, Toma de Aquino) etc Adevărat, cu o astfel de clasificare, unii gânditori încă nu pot fi ușor , fără rezerve, încadrați în categoria "adepților" sau "adepților" unei școli sau alteia Așa, în ciuda forței neîndoielnice pe care au experimentat-o P H Vaihinger, Hartmann, Dühring und Lange S Biblioteca Runiverse P TIKHOMIROV noua influență a trecutului, este mai convenabil să-l considerăm gânditori independenți; trebuie doar să ne amintim că atât independența, cât și dependența, în conformitate cu condițiile muncii mentale moderne, nu pot fi în niciun caz necondiționate În acest sens, Lotze și Fechner trebuie considerați independenți de trecutul recent, Hartmann, Wundt și Nietzsche de

gânditorii din cele mai recente timpuri și încă în viață Din toate aceste doctrine se deosebește în mod notabil un grup de tendințe, unite sub denumirea de "critic", acestea din urmă își concentrează aproape exclusiv cercetările pe chestiuni epistemologice; reluând discuția despre întrebările de metafizică, se limitează fie la un examinarea critică negativă a acestora sau la o cântărire atentă a pro și contra, numele lui Kant, fondatorul filosofiei critice, poate fi scris pe steagul acestor tendințe Relativ recent, toți astfel de gânditori au fost numiți pur și simplu neo- Kantieni Dar, având în vedere neîndoielile și marile diferențe dintre ei, în ultimul timp câțiva restrâng conceptul de neo-kantianism, subsumând în el doar acei gânditori care într-adevăr se învecinează mai mult sau mai puțin strâns cu Kant, în timp ce restul tendințelor înrudite primesc alte nume ("pozitivism critic", "filosofie imanentă", "empirio-criticism" etc) Numele comun pentru ei, precum și pentru neo-kantianism, rămâne "cea mai recentă critică " Riehl însuși pretinde că este inclus în acest grup special de gânditori moderni prin titlul lucrării sale principale Dar ce poziție ocupă Riel în cadrul acestui grup? De regulă, istoricii filozofiei (Falkenberg, Iberweg-Heinze, Siebert, Hartmann în "Geschichte der Metaphysik" etc), se mulțumesc în raport cu Riel clasificându-l pur și simplu drept un pozitiv critic Biblioteca "Runivers" GNOSEOLOGIA RIL Stam, împreună cu Laas și alții Dar termenii "pozitivism" pozitivist "în uzul filosofic modern nu diferă în definiția și stabilitatea semnificației lor x) Prin pozitivism în epistemologie, așa cum am explicat în altă parte, ar trebui să înțelegem doar o anumită particularitate în interpretarea caracterului logic al judecăților cognitive Pozitivismul în acest caz este opusul raționalismului Din acest punct de vedere, învățătura lui Riehl nu poate fi numită deloc pozitivism De asemenea, este imposibil să-i spunem așa dacă prin pozitivism înțelegem limitarea cunoașterii doar la date experimentale Riehl, după cum vom vedea, pe de o parte, recunoaște că o judecată cognitivă conține în cele din urmă dovezi logice (adică insistă asupra inteligibilității analitice a relației dintre subiect și predicatul judecății cognitive), care este o trăsătură esențială a raţionalism; iar pe de altă parte, admite un anumit element a priori în axiomele cognitive Oche *) Am remarcat această incertitudine în articolul nostru "Tipuri de învățături epistemologice" (Buletinul Teologic, , nr , pp -): "De obicei", am spus, "sub pozitivism, adică trăsăturile distinctive ale punctelor de vedere ale fondatorul așa-zisei filozofii pozitive, Auguste Comte, înțelege dorința de a fi limitat în cunoaștere doar la ceea ce ne este dat în experiență, fără a ieși din cadrul acestui dat Pentru teoretizare, O Kont de fapt nu a lăsat loc Partea teoretică a științei trebuie doar să determine coordonarea faptelor observate (la coordination des faits observés) Desigur, din acest punct de vedere, respingerea metafizicii este de obicei considerată o trăsătură caracteristică a pozitivismului - și chiar, poate, mai mult decât înainte Prin urmare, Renan, Littre, Spencer, Riehl, Laas, Mill, Dühring, Avenarius și alții sunt adesea numiți pozitiviști O astfel de selecție eterogenă de nume arată deja suficient în sine încât conceptul de pozitivism în uzul obișnuit este luat prea larg Este deosebit de clar că negarea posibilității metafizicii nu poate fi privită ca o trăsătură caracteristică a pozitivismului Atunci, de exemplu, Kant ar trebui inclus în aceeași școală, iar aceasta ar însemna să ia orice semnificație din clasificarea tendințelor filosofice și să renunțe la orice încercare de a înțelege relațiile complexe și complicate ale partidelor filozofice)

Ibid , p * Biblioteca "Runivers" P TIKHOMIROV este clar că este pur și simplu imposibil, fără rezerve, să-l caracterizezi drept pozitivist Și cu inexactitatea descrierii generale, este de la sine înțeles că este imposibil să se evalueze corect semnificația acesteia în dezvoltarea problemelor filozofice moderne Pentru a contura pe deplin fizionomia cunoscutei doctrine epistemologice, este necesar să o luăm în considerare din mai multe puncte de vedere diferite și apoi să sintetizam rezultatele acestei considerații într-un singur concept general Putem indica patru astfel de puncte de vedere, corespunzând numărului de laturi din care cunoașterea, care face obiectul epistemologiei, poate fi investigată i) Din punct de vedere psihologic, teoria cunoașterii ar trebui să dezvăluie originea reprezentărilor și conceptelor noastre, ca elemente ale cunoașterii, în principal originea conceptelor și categoriilor generale Această întrebare a ocupat de multă vreme filozofii și de mult timp deja două direcții se luptă predominant în soluționarea ei Pe rând, conceptele de bază ale cunoștințelor noastre sunt dobândite prin abstracție din datele sensibilității externe și ale senzației interne, sau printr-o anumită prelucrare a acestor date Conform unui alt punct de vedere, dimpotrivă, ele constituie proprietatea inițială a minții cunoscătoare și, în orice caz, se găsesc chiar la primele încercări de activitate mentală În acest caz, ne întâlnim cu opusul senzaționalismului și intelectualismului, care formează prima diferență fundamentală între învățăturile epistemologice -) Din punct de vedere logic, teoria cunoașterii investighează natura legăturii dintre elementele cunoașterii, combinate într-o judecată cognitivă - cu alte cuvinte, relația dintre subiect și predicat judecata cognitivă de volum Această relație poate fi analitică sau sintetică Judecățile analitice sunt adevăruri evidente din punct de vedere logic Adevărurile sintetice pot fi evidente, dar nu logic, ci faptic sau intuitiv Ce personaj ar trebui Biblioteca "Runivers" GNOZEOLOGIA LUI RIL să posede cele mai generale judecăţi cognitive? În rezolvarea acestei probleme, ne întâlnim cu a doua diferență fundamentală între învățăturile epistemologice Unii gânditori se străduiesc pentru inteligibilitatea logică a adevărului și, întrucât legea identității servește ca bază a dovezilor logice, iar legea contradicției servește drept criteriu pentru legea contradicției, ei încearcă să interpreteze relația dintre subiect și predicat în o judecată cognitivă ca relație de identitate, în timp ce criteriul adevărului axiomelor este considerat a fi de neconceput al contrariului, adică -e legea contradictiei Alți filozofi, pe de altă parte, susțin că doar o judecată sintetică este o judecată cognitivă, deși nu sunt de acord cu privire la faptul dacă experiența sau intuiția a priori stă la baza acestei sinteze Aici avem opusul raționalismului și pozitivismului -) Al treilea punct de vedere asupra cunoașterii este cel epistemologic, din care se decide chestiunea condițiilor de fiabilitate a axiomelor cognitive și temeiurile pretențiilor lor de semnificație universală și necesară Aici ne întâlnim cu opoziţia apriorismului faţă de empirism (sau a posteriorismului) -) În fine, ultimul punct de vedere din care pot fi clasificate învăţăturile epistemologice este cel metafizic Întrebarea asupra căreia sunt împărțite aici părerile filozofilor este problema acordului cunoașterii cu realitatea transcendentă În rezolvarea acestei probleme, există două direcții principale, realismul și fenomenalismul Din aceste patru puncte de vedere trebuie să luăm în considerare epistemologia lui Riehl Dar o asemenea caracteristică, ființă) Comme ayant pour objet la coordination des faits observés este în perfectă armonie cu sensul

termenului "pozitivism" pe care îl acceptăm Există într-adevăr o respingere a oricărei radiologicizări și o respingere a încercării de a înțelege legile realității Pentru mai multe detalii despre aceasta, vezi articolul nostru citat "Tipuri de puroi, studiu", pp - Biblioteca "Runivers" P TIKHOMIROV exhaustiv în raport cu conținutul pozitiv al epistemologiei luate în considerare, nu ne va da încă o idee cu privire la un detaliu formal al acesteia, care este însă foarte semnificativ în condițiile moderne pentru dezvoltarea problemelor epistemologice Acest detaliu este gradul de criticitate atins de o doctrină epistemologică dată sau, dimpotrivă, gradul de prematism pe care îl admite Gândirea critică de pe vremea lui Kant a devenit prima și cea mai importantă regulă a filosofării Dar criticitatea ideală este exprimată prin cerința ca în dezvoltarea întrebărilor epistemologice să nu se facă nicio presupunere și presupunere dogmatică; cu alte cuvinte, epistemologia, așa cum spuneau germanii, trebuie să fie "voraussetzungslose Disciplin", adică se bazează numai pe logică şi pe indiscutabilele Fapte primare ale conştiinţei) Realizarea acestui ideal presupune, s-ar putea spune, dificultăți de netrecut Dogmatismul în formularea și soluționarea problemelor epistemologice se dovedește a fi absolut inevitabil, cel puțin în prezent, și îl vom întâlni, într-o măsură mai mare sau mai mică, printre toți criticii, începând cu Kant și terminând cu neokantienii moderni și gânditori de tendințe conexe Nu este nimic de spus despre gânditorii din alte direcții În consecință, sarcina teoreticienilor cunoașterii rămâne doar un minim posibil de dogmatism Este clar că atunci când se caracterizează orice doctrină epistemologică, este foarte interesant să se determine în ce măsură a fost realizată această sarcină Astfel, pe lângă cele patru puncte de vedere evidențiate mai sus, se alătură altul Din acest ultim punct de vedere începem analiza epistemologiei lui Rileva *) Vezi articolul foarte interesant al lui Volkelt "Die Aufgabe und die Fundamentalschwierigkeit der Erkenntnisstheorie, als einer voraussetzungslosen Wissenschaft" în Philosophische Monatshefte^ Bd Biblioteca "Runivers" GNOSEOLOGIE GIL IL Ipotezele epistemologiei Rilevo Două feluri de ipoteze - Ipoteze făcute în însăși formularea problemei epistemologiei - Ipoteze și limite ale cunoașterii după Riehl Se știe că este imposibil să ridici în mod rezonabil o întrebare pentru investigarea științifică a unui subiect fără a avea absolut nicio idee despre el Nimeni nu va întreba ce culoare este figura geometrică, deoarece știe dinainte că natura figurii geometrice, ca atare, nu include colorarea într-una sau alta culoare Aceasta înseamnă că deja în formularea problemei cercetării sale, în definirea așa-numitelor concepte metodologice ale epistemologiei, Riehl a fost nevoit să facă unele presupuneri cu privire la subiectul studiat A trebuit să facă un alt fel de presupunere, descriind cunoașterea ca pe un fapt real, supus analizei din punctele de vedere pe care și le-a propus Vom lua în considerare acele și alte ipoteze a) Cunoașterea Riehl definește, în contrast cu senzațiile și percepțiile, ca "orice cunoaștere mediocră produsă de acte de gândire conștientă și însoțită de reflecție (B II, Th I, S I)" Ea, în cuvintele sale, "constă în procesul prin care trecem de la un conținut cognitiv cunoscut la o formă nouă, sau cel puțin la o nouă formă a acestuia; este rezultatul subiectiv al acestui proces" Dacă numim primul conținut "reprezentare aperceptivă", atunci ajungem la concluzia că "toată cunoașterea este relativă * că" valoarea ei trebuie să depindă de valoarea acestei reprezentări aperceptive (i6iϕ " Din moment ce această relație poate fi continuată mental, Câte !) "Im Unterschiede von den Empfìndungen und Wahrnehniungen nennen wir

Erkenntniss alies mittelbare durch bewusste Denkacte hervorgebrachte, von Reflexión begleitete Wissen" Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" P TIKHOMIROV Dacă vreți, atunci toată cunoașterea ar fi doar relativă, dacă nu ar exista ultimele reprezentări aperceptive, care au o semnificație universală Riehl numește conceptele care servesc la legarea unui conținut reprezentat cu altul "Concepte cognitive formale (Erkenntnissbegriffe formale)" off) Acestea includ concepte - identitate, diferență, întreg, parte, valgic, cauzalitate, interacțiune, scop etc (II, I,)" Dar, pe lângă reprezentările aperceptive și conceptele cognitive formale, sensul cunoașterii, după Riel, depinde și de presupunerile pe care le facem despre ființa lucrurilor Problema cunoașterii în sine se schimbă în funcție de aceste presupuneri Pentru idealism, care rezolvă lucrurile în reprezentări pure, precum și pentru realismul obișnuit, care, ca într-un vis, vede lucrurile în reprezentări, problema însăși, evident, își pierde sensul epistemologic și se reduce la o întrebare pur logică despre condiții și mijloace de acord formal între spectacole (ibid) Dar această împrejurare obligă epistemologia să se învârte într-un cerc logic: "pe de o parte, ea nu poate procesa conceptul de cunoaștere fără a admite realitatea lucrurilor la care se extinde cunoașterea; și, pe de altă parte, justificarea acestei presupuneri este o parte direct esențială a sarcinii sale "(II, I,) orice explicație științifică; își bazează întotdeauna investigațiile pe înseși propozițiile care în cele din urmă Biblioteca "Runivers" GNOZEOLOGIA LUI RIL studiile sunt prezentate ca adevărate și de încredere Cu toate acestea, nu afirmăm nimic mai mult, decât că percepția nu este un produs pur al imaginației noastre, că ea indică mai degrabă o realitate pentru care ea însăși servește ca fenomen sau efect, că lucrurile sunt mai mult decât simple senzații sau posibilități de senzații ; spunem că experiența indică ceva sau se învecinează cu ceva, care în sine nu este experiență (ibicT) " Un astfel de realism ipotetic, în opinia sa, este mai în concordanță cu natura experienței noastre decât orice ipoteză idealistă (II, I, -) devine o problemă Abia atunci se pune problema explicarii posibilitatii cunoasterii El formulează întrebarea de bază a epistemologiei astfel: "sub ce ipoteze cunoașterea are o valoare reală (II, I,)?" Prin urmare, declară în cel mai hotărâtor mod: "În următoarele investigații, ies din ipoteză realistă (II, I, i) " Aici trebuie să afirmăm dogmatismul gânditorului nostru: atât formularea, cât și formularea problemei epistemologice sunt destul de posibile chiar și fără o presupunere realistă Împotriva posibilității epistemologiei, notează Riel, se poate obiecta, indicând variabilitatea conceptului de cunoaștere în sine Întrebarea este: despre posibilitatea ce fel de cunoștințe va interpreta epistemologia? Riel, în primul rând, răspunde că cunoștințele nu se schimbă pur și simplu, ci se dezvoltă, progresează; iar "legea dezvoltării, în acest caz, este legea îmbunătățirii, cunoașterea cu care (legea) nu numai că ne face capabili) Ca exemplu de astfel de variabilitate, Riehl dă conceptul de cunoaștere a lui Platon și Newton Platon a apreciat conceptele pure mai presus de fapte Potrivit lui Newton, cele mai strălucite ipoteze nu sunt altceva decât ficțiuni până când nu au fost supuse verificării experimentale Platon căuta motive frumoase, perfecțiuni spirituale, Newton - motive adevărate, stabilite după indicațiile experienței -S * Biblioteca "Runivers" P TIKHOMIROV să înțeleagă etapele egale, dar și să prevadă direcția viitoarei educații" (II, I, -) Apoi găsește posibil să facă o astfel de presupunere că modul pozitiv de cunoaștere (die positive Erkenntnissweise) nu va fi înlocuit cu oricare altul,

deși este foarte probabil ca o parte din unilateralitatea sa să fie eliminată Prin urmare, el consideră că epistemologia ar trebui să aibă ca punct de plecare starea modernă a cunoașterii și, desigur, este clar că are nu numai o sarcină teoretică, ci și normativ-practică, de a construi un concept ideal de cunoaștere, de care cercetarea pozitivă tinde să se apropie treptat (I, I,) Astfel, credința în creșterea progresivă a cunoștințelor și în inteligibilitatea pentru noi a legii acestui progres este încă o nouă presupunere a epistemologiei lui Rilev Întrebarea semnificației reale a cunoașterii, care este subiectul principal al epistemologiei, trebuie, după Riel, să fie distinsă de problema originii ei Problema epistemologică și epistemologică sunt două lucruri diferite Prima aparține filozofiei propriu-zise, iar cea de-a doua psihologie și fiziologie (II, I,) El ilustrează această diferență între teoria cunoașterii și psihologia cunoașterii prin diferența dintre conceptele de prioritate și de naștere Aceste concepte sunt adesea confundate Uneori chiar și Kant însuși le amesteca, pentru prima dată a subliniat clar necesitatea unei distincții clare între ele O idee înnăscută trebuie să preceadă experiența în timp, fie premiul ei psihologic Un alt lucru este o idee a priori "Reprezentările pur a priori în sens psihologic nu există", afirmă Riehl: "cuvântul a priori denotă o relație logică și nu temporală între două reprezentări sau combinații de reprezentări relație Biblioteca "Runivers" GNOZEOLOGIA LUI RIL la subiectul său, a priori fundamentul în raport cu consecinţa, legea în raport cu Faptele subordonate acesteia A priori, de exemplu, conceptul de extensie în raport cu conceptul de corp, legea gravitației față de mișcarea lunii, deși a fost stabilit a posteriori, printr-o analiză a acestei mișcări în legătură cu legea liberului toamna Legile geometriei sunt a priori pentru legile generale ale mișcării mecanice, acestea din urmă sunt a priori pentru mișcările moleculare investigate de fizică etc (II, I, - Astfel, conceptul de a priori are, în cea mai mare parte, o valoare relativă Din această prioritate relativă sau empirică, așa cum o numește Riehl, el distinge o prioritate pură și absolută De exemplu, în raționalismul dogmatic, conceptele ontologice erau considerate absolut a priori, care erau considerate condiții necesare pentru determinarea conceptului a tot ceea ce există în general Pentru idealism *) există și o prioritate absolută: pentru raționalist, forma de gândire, pentru senzualiști, sentimentul Raționalismul critic, profesat de însuși Riehl, după el, nu recunoaște prioritatea absolută, ci recunoaște prioritatea pură, ca o consecință a raportului conștiinței cu experiența (II, I, , vgl ju) *) Astfel de pur a priori sunt legile reprezentării, care se aplică tuturor reprezentărilor, la fel cum legile mecanicii determină toate mișcările posibile Aceste legi sunt condițiile conștiinței Ei fac abstracție de conceptul de experiență în general Deci despre-) Sub idealism, Rille înțelege fenomenalismul) Considerăm că este necesar să remarcăm că termenii folosiți aici - "raționalism", "empirism", "senzualism" etc - nu au întotdeauna la Riehl sensul pe care i-am adoptat mai sus Acest lucru se datorează atât instabilității însuși sensului acestor termeni, cât și faptului că, în general, lui Ril nu îi pasă prea mult de acuratețea terminologiei sale, unde inexactitatea nu interferează cu înțelegerea noastră despre el În expunerea următoare, acolo unde este necesar, vom observa aceste inexactități în utilizarea cuvintelor În cazul de față, cititorii înșiși vor înțelege cu ușurință ce fenomene istorice are în vedere Biblioteca "Runivers" P TIKHOMIROV timp, epistemologia poate fi numită teoria experienței generale (IL I, I) Din ceea ce s-a spus despre conceptul de prioritate, este clar cum îl

distinge Ril de înnăscut "Nativismul și empirismul", spune el, sunt opuse psihologice și nu epistemologice*) Înnăscuți pot fi dispoziții de a dobândi reprezentări a posteriori - de exemplu, anumite forme de asociere - și, dimpotrivă, este destul de de imaginat că condițiile a priori ale experienței nu sunt aduse chiar de la naștere (II, I, I) " Din aceasta devine, de asemenea, clar cât de fictivă trebuie să i se pară lui Riel reconcilierea apriorismului cu empirismul, pe care unii gânditori cred că o găsesc în teoria evoluționistă Dacă experiența în afara și înaintea conștiinței este imposibilă, atunci, prin urmare, experiența unei rase, ale cărei rezultate sunt înnăscute în individ, este supusă în dezvoltarea sa legilor generale ale conștiinței (A, , -) Pentru psihologia cunoașterii, Riehl recunoaște însă o mare importanță pentru teoria evoluționistă Din motive similare, el capătă doar un sens subordonat și psihologie fiziologică (II, I, -) Nu este greu de observat că la baza tuturor discuțiilor de mai sus despre necesitatea și posibilitatea dezvoltării epistemologiei independent de psihologie stă ideea imuabilității legilor conștiinței, că principiile experienței noastre descoperite prin analiza logică sunt principiile eterne ale tuturor cunoașterii pe care le guvernează, deși inconștient, de spiritul uman în sine *) Recunoaștem această remarcă ca fiind valabilă numai în raport cu nativismul În ceea ce privește empirismul, Riehl își restrânge sensul Conceptul de empirism indică nu numai geneza cunoștințelor noastre, ci și condițiile semnificației sale obiective În consecință, apriorismului (un punct de vedere pur epistemologic) formează nu mai puțin opus decât nativismului Această înțelegere a empirismului, așa cum vom vedea, nu a rămas fără influență asupra cercetării lui Riehl A lipsit de certitudine formularea lui a întrebării condițiilor pentru obiectivitatea cunoștințelor noastre și a introdus o oarecare confuzie în soluționarea acestei probleme Biblioteca "Runivers" GNOZEOLOGIA LUI RIL primii pași cognitivi și vor guverna mintea umană la cele mai înalte niveluri ale dezvoltării sale Acest gând este, fără îndoială, dogmatic Este, desigur, necesar să recunoaștem un astfel de sens în spatele legilor logice ale gândirii; și nici măcar nu ne putem imagina starea opusă a lucrurilor Dar în ceea ce privește categoriile și anumite reprezentări aperceptive care guvernează experiența noastră conștientă, este imposibil să le asimilam un astfel de sens absolut Am văzut că Riel însuși printre "Conceptele cognitive formale" indică conceptul de "scop"; dar asupra necesității acestui concept, ulterior el însuși nu insistă prea tare (vgl II, II, Abschn , Car), și în general nu poate fi echivalat în sens cu astfel de concepte, de exemplu, ca cauzalitate Într-o oarecare măsură, același lucru se poate spune despre alte concepte Iar dacă ne întoarcem la istoria gândirii umane, vom vedea că ele au fost considerate adesea axiome indiscutabile pentru cunoașterea unor astfel de poziții, care, însă, nu pot fi asimilate cu un asemenea sens Aici, fără a atinge unele dintre pozițiile deja prea naive ale filosofilor antici, putem evidenția două poziții care încă stau în unele capete ca absolut adevărate Primul scrie: "ex nihilo nih il fit, nil fit ad nihilum" Al doilea: "res ibi agere non potest, ubi non est" Între timp, ambele aceste propoziții nu se disting prin constrângere necondiționată pentru gândire *) Ni se pare că psihologia cunoașterii ar putea oferi mijloace de încredere pentru recunoașterea principiilor cu adevărat de bază și esențiale Adevărat, Riehl, negând semnificația pentru epistemologie a cercetării epistemologico-genetice efectuate prin intermediul analizei psihologice și reținând doar analiza logică a experienței științifice, poate fi justificată prin afirmația că principiile a priori ale

cunoașterii, în ultimă instanță , sunt ; J S Mill, System of Logic, trad V N Ivanovsky, p bob- Biblioteca "Runivers" P TIKHOMIROV respecta legile logice Și vom vedea mai târziu că tocmai asta face Dar, în acest caz, el este dogmatic în altă privință: el, așadar, în însăși stabilirea sarcinii cercetării sale epistemologice proclamă /achializlg, predetermina ceea ce ar trebui decis numai în timpul cercetării în sine b) Sarcina filosofiei din timpuri imemoriale a fost considerată a fi cunoașterea esenței lucrurilor Este posibil în momentul de față să îi stabilești o astfel de sarcină? Este această problemă rezolvabilă? Riel discută acest lucru într-un mod destul de ciudat "Până la sațietate", spune el, a fost repetată afirmația că înțelegerea nu cunoaște esența lucrurilor Dar ne putem întreba, dimpotrivă: au lucrurile vreo esență în afara înțelegerii? Nu este ceea ce numim esența lor un produs al gândirii noastre? Pentru experiență, considerăm ca esență constantă și uniformă în fenomene, deoarece numai pe baza constanței și uniformității fenomenele pot fi înțelese deloc Prin urmare, conceptul de esență este în cel mai apropiat mod un concept logic auxiliar Pentru a distinge esențialul de neesențial, fenomenele sunt supuse conceptelor de gen și specie Dar la fel cum este adevărat că aceste ultime concepte sunt create de înțelegerea noastră, tot așa este adevărat că esența lucrurilor, dependentă de ele, cognoscibilă numai prin ele, este un produs al gândirii În funcție de legătura în care se pune un anumit fenomen prin gândire, se schimbă și esența acestuia, astfel încât unul și același fenomen poate avea o esență diferită (II, II,) Aceleași fenomene pot fi considerate într-o știință ca esențiale, în alta ca neesențiale Deci, de exemplu, pentru fiziologie face o diferență semnificativă dacă un anumit membru se dezvoltă într-o înotătoare, un picior sau un braț; între timp, pentru teoria originii organismelor, această diferență, dimpotrivă, este nesemnificativă: pentru ea pare mai important să se arate omologia sau existența Biblioteca "Runivers" GNOZEOLOGIA LUI RIL omogenitate naturală în relația morfologică a înotătoarei de pește, a copitei calului și a mâinii umane "Astfel, esența este nu numai un concept logic, ci și relativ" (II, II, } - "Numai gândirea creează o diferență între esențial și neesențial, la fel cum creează și diferența între necesar și accidental Nu vă cântăriți, iar conceptele noastre despre lucruri au esență în sensul propriu al cuvântului Putem afirma așadar că nu știm nimic mai mult despre ele decât tocmai esența lor "(II, II,) Dar dacă acesta este cazul conceptelor empirice, atunci în Aceasta trebuie spus într-o măsură şi mai mare despre conceptele care exprimă "relaţiile generale ale gândirii-mago" Esenţa acestor concepte este complet cognoscibilă Ceea ce ne este dat în sens senzorial percepţiile este cunoscută de noi așa cum și în măsura în care este dată, dar ceea ce "inventăm (hinzudenken)" acestor date pentru a aduce unitate în cunoașterea noastră experiențială - este cunoscut în întregime Ce este materia în sine, indiferent de percepţiile prin care doar o cunoaștem, acest lucru este de neînțeles, dar în esență întrebarea este că este inactiv Dar ceea ce este o substanță în sine sau în esența ei este destul de cunoscut, deoarece conceptul despre ea este creat în întregime de înțelegere "A gândi la ceva, de exemplu, un corp, ca substanță, înseamnă a folosi conceptul acestui ceva ca subiect al tuturor judecăților referitoare la el, a-l proclama în ființa sa independentă de ideea noastră și, în raport cu schimbarea împrejurărilor în care intră sau poate intra, să-l considere constant și egal cu sine În aceste definiții ale relației se află întreaga esență a conceptului, pe care îl numim substanță" (II, II,) Astfel,

Riehl concluzionează că esența lucrurilor este incognoscibilă numai în cazul "dacă incognoscibilul în lucruri se numește ik esență" (ibid:) Biblioteca "Runivers" P TIKHOMIROV rezolvă matematic problema cognoscibilității esenței lucrurilor Afirmația că a căuta adevărata esență a lucrurilor dincolo de Ființa Fenomenală, a ne strădui să cunoaștem această esență în independența ei față de percepțiile noastre, înseamnă să ne angajăm în întrebări absurde, că nu există nicio esență în lucruri în afară de ceea ce noi înșine am pus în ele, aceasta este o afirmație, din punctul nostru de vedere, are sens sub una dintre următoarele două presupuneri: fie că, în afară de aparențe, nu există lucruri în sine (fenomenalism), fie că lucrurile în sine există așa cum ni se apar (realism naiv) Ambele presupuneri sunt dogmatice, adică mai are nevoie de justificare Riel, după cum vom vedea, stă mai aproape de al doilea Cognoscibilitatea esenței lucrurilor este una dintre principalele ipoteze ale epistemologiei lui Rilev, care a avut o mare influență asupra formulării și soluționării multor întrebări *) O altă presupunere preliminară, nu mai puțin importantă, care influențează întregul caracter general al epistemologiei lui Rileva, este afirmarea corelației dintre subiect și obiect Acest lucru elimină arenele în avans *) Acest lucru se remarcă mai ales în discuțiile sale despre realitatea lumii exterioare Dar acest lucru este parțial predeterminat de însăși înțelegerea lui a lucrurilor în sine În efortul minții de a cunoaște lucrurile în sine, el vede un simplu ecou al platonismului, cu efortul său de a amesteca evaluarea etică cu cercetarea pur teoretică Lucrul în sine este un concept absolut necesar Dar acest concept "nu servește decât pentru a atașa fenomenul unei realități independente de ideea noastră" (II, II,) Dar "o persoană, din motive subiective, este înclinată să supraestimeze necunoscutul, să-i dea preferință față de cunoscut Nemulțumirea sa practică față de realitate influențează și considerația teoretică a acesteia din urmă" (ibid-) - ființe, în noumen" (ibid) Este greu de subliniat diferența dintre viziunea lui Riel asupra lucrurilor și realismul naiv în ceea ce privește conținutul Diferența formală (din punct de vedere metodologic) este, desigur, enormă, deoarece viziunea lui Riel se bazează totodată pe un studiu critic al condițiilor problemei și al conceptelor incluse în ea Biblioteca "Runivers" GNISEOLOGIA lui GIL disputele filozofice sunt chiar întrebările despre esența transcendentă a obiectelor și spiritul cunoscător Nici subiectul nu trebuie explicat din obiect (ca în materialism), nici obiectul din subiect (ca în spiritism), nici spiritul nu poate fi considerat mai cunoscut decât materia, nici atomii materiali nu pot pretinde o astfel de certitudine mai mare Însăși opoziția dintre subiect și obiect este rezultatul abstracției din procesul cognitiv "Nu poate exista în experiență un fapt pur fizic, așa cum nu poate exista un singur fapt pur spiritual Faptele experienței sunt fenomene psihofizice Fiecare relație pe care fie o percepem ca existând între lucrurile în sine, fie o presupunem, este cea mai strânsă relație între senzațiile noastre Și chiar și auto-percepția noastră (dacă expresia percepție este potrivită aici) este posibilă numai prin conștiința opoziției cu o anumită percepție externă Fenomenele, și doar cu ele avem de-a face în experiență, sunt relative nu numai în sens general, deoarece se referă la un fel de conștiință, ci și în sensul special că fenomenele externe stau într-o relație inseparabilă de reciprocitate cu cele interne Acest fapt de bază al conștiinței senzuale se numește principiul corelației dintre obiect și subiect" (II, II,) Numai că "creăm opoziția dintre trup și spirit cu

ipoteze materialiste sau spiritualiste, adică facem substanțe din noastre abstracții, și atunci facem încercări zadarnice de a deduce spiritualul din Fizic, sau de a înțelege Fizicul din spiritual" (II, II,) Această viziune a lui Riehl, care din punct de vedere al psihologiei empirice pare a fi cea mai firească și, dacă vreți, cea mai științifică, din punct de vedere filozofico-critic, dă impresia unui fel de resemnare, de o nerezonabilă respingerea problemei Fie subiectul și obiectul să fie date empiric întotdeauna în relație; dar la urma urmei, nu ne putem gândi la ele altfel decât spre deosebire de Biblioteca "Runivers" P TIKHOMIROV punându-le unul altuia Ce? Această nevoie a gândirii noastre exprimă în vreun fel natura obiectelor imaginabile? Sunt chiar opuse? Riel spune că opoziția este creată doar de gândirea noastră Într-un asemenea caz, de ce să nu le recunoaștem identitatea, ceea ce se face (fiecare în felul lui) de materialism și spiritualism? Riehl recunoaște materialismul și spiritismul ca puncte de vedere metafizice, deplasate în epistemologie (II, II,) Dar, în acest caz, de ce să nu tratăm această opoziție din punct de vedere epistemologic, așa cum face, de exemplu, Kant? dar de la gânditorii moderni Hartmann? Opoziția dintre conștiința imanentă și transcendent (lucrurile în sine) nu poate fi ignorată fără a desfigura însăși esența problemei epistemologice În Riel vedem o respingere a oricărei căutări a transcendentului Dar pentru acest refuz, în orice caz, nu există suficiente temeiuri empirice *) Mai departe, odată cu acest refuz, sensul propriu-zis științific-FILOZOFIC al problemei realității lumii exterioare, de care se ocupă totuși Ril, își pierde sensul propriu științific și filozofic, deoarece pentru conștiința empirică lumea, desigur, există cu adevărat; și vom vedea că, în rezolvarea acestei întrebări, Ril este forțat constant să cadă în petitio principii Urmând relativitatea subiectului și obiectului, o altă presupunere necesară a cunoașterii, Riehl expune originalitatea epistemologică a senzației (II, I, Abschn I, Cap I, §§ -) Așa cum este important să se formuleze corect o ecuație pentru rezolvarea unei probleme matematice, tot așa în filosofie, cel mai important lucru este formularea corectă a) Pe lângă fundamentele empirico-psihologice ale lui Riehl, aceasta a fost determinată și de observarea destinelor istorice ale filosofiei El constată că, conform celor mai bune tradiții ale sale, Filosofia coincide cu știința pozitivă și în prezent trebuie să se îmbine complet cu ea (II, II, Abschn I, Car i, § , SS -) Știința pozitivă, pe de altă parte, nu are nimic de-a face cu transcendențe În timp ce înlocuiește metafizica, ea nu își asumă însă sarcinile în întregime Potrivit lui Riehl, doar "doctrina generală a științei" rămâne o sarcină specific filozofică (II, II,) Biblioteca Runiverse GNOZEOLOGIA LUI RIL ca "Dacă se pune întrebarea, cum ar trebui să provină senzația și conștiința din atomi și mișcările lor, atunci răspunsul la această întrebare este imposibil, dar numai pentru că întrebarea este pusă fals Aici, într-un mod ciudat, se pare că atomii ne-au fost dăruiți mai devreme și mai familiari decât senzațiile, astfel că abia mai târziu, nu se știe cum, ajungem în posesia acestora din urmă Dacă, pe de altă parte, pornim de la ceea ce este dat de fapt în experiență inițial, adică, din conștiința senzației și începem să ne întrebăm cum ajungem la asumarea atomilor, abia atunci întrebarea este adusă la Forma corectă și deja prin prezentarea în această Formă este aproape rezolvată Evident, concluzionăm existența atomilor din percepțiile noastre externe, adică, concluzionăm despre asta, în ultimă instanță, din sentimentele noastre Asumarea atomilor pentru a explica o serie de Fapte în percepția externă satisface nevoia minții de a deriva cât mai multe fenomene din

același concept "(II, II,) Nu trebuie uitat că "existența atomilor" poate fi pusă la îndoială, și este cu adevărat îndoită, iar existența senzațiilor este destul de sigură" (II, II,) El insistă asupra acestei originalități a senzațiilor în special, având în vedere posibilele pretenții ale fiziologiei "Lumii exterioare", spune el, "pe care o cunoaștem doar prin senzațiile noastre, aparține și creierul, pe care îl vedem și îl studiem Este dat doar ca fenomen pentru un alt creier care vede și investighează Prin urmare, dacă fiziologul își ia în cap să considere senzațiile doar ca fenomene care însoțesc anumite procese din creier, atunci psihologul, la rândul său, are dreptul să inverseze această viziune și să declare mai degrabă aceste procese din creier ca fiind fenomene senzații însoțitoare "(II, II,) - Chiar și interpretarea senzațiilor *) Este curios că nici măcar datele fiziologiei organelor de simț, Riehl nu acordă o mare importanță criticii valorii epistemologice a reprezentării Biblioteca "Runivers" P TIKHOMIROV semne ale unor modificări ale obiectului, Riehl consideră o încălcare a originalității lor epistemologice, deoarece presupunem aceste modificări doar pe baza senzațiilor noastre (II, CHI,) Aceasta încheie revizuirea noastră a principalelor ipoteze ale epistemologiei lui Rilev Aceste presupuneri au determinat în mare măsură caracterul doctrinei în sine Este clar că valoarea științifică a acestuia din urmă în ochii diverșilor critici va fi diferită, în funcție de măsura în care fiecare dintre ei recunoaște cutare sau cutare presupunere ca fiind legitimă și necesară III Doctrina lui Riel despre originea elementelor cunoașterii Senzație, percepție și reprezentare - Element senzual și intelectual în reprezentarea timpului - Originea reprezentării spațiului - Originea conceptului de rațiune - Element intelectual în conceptul de substanță Să ne întoarcem acum la o indicație a trăsăturilor tipice ale doctrinei Reel, în măsura în care acestea afectează soluționarea principalelor probleme epistemologice Aici, în primul rând, se pune în fața noastră întrebarea: ce poziție ocupă gânditorul nostru în disputa dintre senzaționalism și intelectualism despre originea elementelor cunoașterii? În conformitate cu distincția făcută de Riehl în procesul de cunoaștere a două elemente, coincidențe aperceptive Dacă spunem că senzațiile corespund mișcărilor, atunci aceasta ar trebui să însemne că ele corespund unor procese care sunt reprezentate prin mișcări simțurilor noastre exterioare, atingere și vedere și, prin urmare, ar trebui gândite ca mișcări în tonul acestor reprezentări (II, II) ,) A dori să scoți sunetul din mișcare înseamnă să vrei să scoți senzația auditivă din reprezentarea vizuală (II, II,) O ființă care ar gândi, de exemplu, în același mod predominant cu reprezentările olfactive, precum gândim noi cu cele vizuale și tactile, ar înțelege probabil diferit relația proceselor obiective ale naturii cu stările noastre subiective (II, II, , ; II, I,) Biblioteca "Runivers" GNOSEOLOGIA RIL deținând reprezentări și Forme de apercepție - trebuie să luăm în considerare modul în care predă despre compoziția și originea cunoștințelor inițiale, directe *) și cum explică geneza conceptelor cognitive formale Printre Formele aperceptiei, pe langa categorii, Riehl include si reprezentari ale spatiului si timpului a) Elementele inițiale ale cunoașterii în general sunt senzațiile și percepțiile și reprezentările care decurg din acestea · Cunoașterea cea mai elementară este judecata despre relația dintre senzații sau idei Riel începe să-și dezvăluie viziunea asupra senzației analizând opiniile lui Condillac, Herbarsh și Kant despre acest subiect Primii au văzut în senzații singura sursă și singura Formă de cunoaștere Față de opinia sa că toate activitățile

psihice, fie că aparțin rațiunii sau voinței, pot fi deduse analitic din senzație, că sunt doar senzații transformate, Riehl afirmă necesitatea, alături de senzații, a unei alte surse de cunoaștere, despre care crede că nu este în "reflecția" lui Locke și nu în "asociațiile de senzații" care apar pasiv, ci în "latura activă a conștiinței", în capacitatea noastră de a conecta, împărți, compara, distinge etc - într-un cuvânt, în "activitatea" de aperceptie" (II, I,) El vorbește, de asemenea, împotriva lui Herbart, a cărui viziune, după el, diferă de cea a lui Kondilyakov în esență doar prin faptul că, dintr-un anumit motiv, senzațiile simple sunt numite reprezentări de către el (lì, I, -) În epistemologia lui Kant, senzația, după Riel, joacă un rol destul de artificial Ea în sine, după Kant, nu este nicidecum o sursă de cunoaștere, asemănătoare viziunilor spațiului și timpului și nu poate fi baza pentru judecăți care au o valoare obiectivă (II, I, Z și urm)) Numind-o imediată, avem în vedere doar caracteristica sa logică Din punct de vedere psihologic, poate să nu fie direct Biblioteca "Runivers" P TIKHOMIROV Riel însuși, în relația epistemologică, pune foarte mult senzațiile "Că toată cunoașterea începe cu senzația", spune el, "nu este supusă niciunei îndoieli, dar este la fel de sigur, deși nu toată lumea este de acord cu aceasta, că trebuie să se reducă până la urmă la senzație, dacă ar trebui să fie cunoștințe reale Căci piatra de încercare a cunoașterii este confirmarea ei prin experiență Dar ce înseamnă această confirmare dacă nu o confirmare prin senzație (II, I,)"? Senzația testează toate ipotezele și legile naturii "Cunoașterea descrie, parcă, o parabolă care se ridică din pământul experienței, formată din senzații, și coboară din nou pe acest pământ" (II, I, -) Împreună cu Helmholtz, el proclamă senzația drept ultimul criteriu al experienței (A, I,) Dar el nu consideră că procesul psihologic al senzației este complet pasiv și decurgând exclusiv mecanic în limitele stimulilor experimentați El, dimpotrivă, îl recunoaște ca un proces complex, deoarece "pe lângă receptivitatea conștiinței, ea include încă o activitate mentală, care, în forma ei esențială, ar trebui numită act de judecată" (II, I, și urm)) Fiecare senzație nu este doar însoțită, ci în mare măsură determinată de un anumit sentiment (Gefühl) De exemplu, senzația de tensiune musculară în timpul mișcării și rezistenței este legată de sentimentul propriului efort Simțim tensiune și rezistență doar în măsura sentimentului nostru de efort; și, invers, recunoaștem acest sentiment numai în raport cu rezistența resimțită (H, I, o) Sentimentul în procesul senzației este un element subiectiv, iar calitatea (=ceea ce se simte) este obiectivă (II, I,) Astfel, "senzația constă în interacțiunea elementelor obiective și subiective, este unitatea calității și sentimentului" (ibid) Sentimentul exprimă activitatea conștiinței La o examinare mai atentă, această activitate mentală coincide Biblioteca "Runivers" GNOZEOLOGIA LUI RIL dă cu un act de judecată (II, I, -) Prezența în senzație a unui act de judecată va fi deosebit de clară dacă ne amintim că, după Weber, senzația este conștiința diferenței dintre doi stimuli Aici ne sunt date elementele de judecată (II, I,) Dar, pe lângă aceasta, fiecare judecată conține ca parte principală propoziția (Setzung) a unei calități sau a unui complex de calități Cea mai simplă formă de judecată va fi poziția calității percepute ') Simțirea și exprimă această poziție a calității (li, I, -) După cum putem vedea, Riel încearcă, contrar senzaționalismului, să intelectualizeze cel mai senzual act cognitiv - senzația Riehl distinge percepțiile de simplele senzații, pe care le definește ca "un set limitat spațial și temporal de senzații" (II, I,)

În funcție de modul în care este determinată această grupare de senzații, percepțiile capătă în cunoștințele noastre semnificații diferite: percepțiile spațiale sunt percepții ale lucrurilor, percepțiile temporale sunt acțiuni; senzațiile separate, ca elemente ale percepției spațiale, se numesc semne, proprietăți sau atribute, iar un lucru este unitatea atributelor sale; senzațiile, ca componente ale percepției temporale, se numesc acțiune sau efect, iar percepția spațială care precede acțiunea se numește cauză (ibid) Prezența unui element intelectual în percepții este deja inevitabilă din cauza complexității lor Și apoi, însăși formarea lor pe baza capacității noastre de a plasa senzațiile în spațiu și timp, adică participarea la ele a acestor forme, deși senzuale, totuși de apercepție, deschide și mai multe locuri pentru activitatea mentală) Prezența subiectului și a predicatului în judecată Riehl găsește în acest caz un semn nesemnificativ al judecății, deși observă că și în poziția simplă a calității, percepută prin reprezentarea calităților percepute anterior, există deja material pentru distincţia logică dintre subiect şi predicat (II, I,) Întrebări de filosofie, carte Yu Biblioteca "Runivers" P TIKHOMIROV De la senzații și percepții, ca ecouri psihice până la iritații experimentate direct, ideile diferă - imaginile senzațiilor care nu au fost niciodată experimentate sunt stocate în suflet Reprezentările diferă de senzații și percepții nu numai prin gradul mai mic de forță și vivacitate, ci și prin subiectivitatea lor mult mai mare "În percepție, subiectul depinde de conținutul perceput Această dependență este resimțită ca un fel de constrângere, nevoia de percepție În reprezentare, dimpotrivă, obiectul depinde de subiect, iar subiectul este conștient de această dependență a obiectului față de el "(II, I, i) În somn și în stările patologice, această dependență a reprezentării față de subiect devine deosebit de remarcabil Este curios că atunci când condiţiile percepţiei obiective devin nefavorabile, se joacă activitatea de reprezentare subiectivă Iluziile şi halucinaţiile sunt cel mai adesea seara şi noaptea (li, I,) Însăşi posibilitatea de a reprezentările este inexplicabilă pur mecanic, fără activitate specială a conștiinței Este foarte probabil ca capacitatea de a se reproduce să fie o proprietate generală a materiei organizate) Dar dacă legea reproducerii explică modul în care aceleași stări se repetă în conștiință , atunci nu explică, însă, cum recunoaștem aceste stări pentru același Nu este suficient să avem din nou aceleași stări pentru a le recunoaște ca fiind aceleași" (II, I, -) Pentru aceasta, după Riehl, este necesar ca "conștiința să se cunoască una și aceeași și să rămână una și aceeași în întregul curs al ideilor sale" (ibid) Poate că această unitate și păstrare a conștiinței se datorează ea însăși Unitatea funcțională a sistemului nervos; dar, în orice caz, reprezentarea este explicabilă doar din i) Chiar și în natura anorganică există procese similare, cum ar fi, de exemplu, fenomenele de elasticitate, fosforescență etc (II, I,) Biblioteca "Runivers" GNOSEOLOGIA RIL unitate a conștiinței, și nu din condiții fiziologice "Identitatea conștiinței este măsura oricărei asemănări de similare și diferențe de reprezentări diferite, baza pentru sinteza conceptelor experimentale, pentru continuitatea și constanța Formelor experienței și deci sursa tuturor conceptelor a priori" (II) , I,) "Pe măsură ce ajungem să cunoaștem lumea exterioară, devenim conștienți de noi înșine, ajungem să ne cunoaștem pe noi înșine", opunându-ne constant eu și nu-eu Elementele conștiinței de sine sunt toate corelate cu elementele conștiinței lumii De aceea este un semn al unei tulburări psihice incipiente, dacă lucrurile care ne sunt cunoscute încep brusc

să ni se pară noi și necunoscute (II, I,) Recunoașterea ideilor reproductibile și capacitatea de a percepe senzațiile, corelarea lor cu cele experimentate anterior, aparțin unității normale și netulburate a conștiinței de sine Dacă, așadar, după Riehl, funcția de sinteză a conștiinței este o condiție pentru însăși posibilitatea reprezentărilor, atunci trebuie să afirmăm că în doctrina reprezentării, chiar mai puternic decât în doctrina senzației și percepției, înclinația gânditorului nostru către apare intelectualismul b) Trăsături intelectuale asemănătoare pot fi observate și în învățătura lui Riehl despre Formele Apercepției, adică despre spațiu și timp, pe de o parte, și despre categorii, pe de altă parte Dar, în același timp, trebuie remarcat că intelectualismul lui Riel nu este încă de un tip atât de pur ca cel al unor alți gânditori Nu degeaba pune atât de mult valoarea epistemologică a senzației, nu degeaba pune la baza doctrinei însăși asumarea originalității necondiționate a acesteia din urmă Toate acestea, în mod necesar, trebuiau să confere gnoseologiei sale un caracter oarecum senzaționalist Și dacă se află în doctrina senzației, percepției și reprezentării, unde drepturile senzaționalismului, în general vorbind, sunt mai mari decât oriunde altundeva Biblioteca "Runivers" P TIKHOMIROV Dacă s-a văzut obligat să sublinieze cu insistență activitatea conștiinței, atunci în doctrina conceptelor cognitive formale, unde este mai ușor să cădem în extremele intelectualismului, el, dimpotrivă, recunoscând unitatea conștiinței ca Factorul formator al aceste concepte (punct de vedere intellectumistic), subliniază în mod persistent influența experienței senzuale de acum înainte asupra producerii lor (limitarea senzualistă) Acesta din urmă se remarcă mai ales în învățătura lui despre spațiu și timp I) În doctrina spațiului și timpului, Riehl susține că "reprezentarea timpului pentru conștiința noastră este mult mai esențială decât viziunea spațiului", deoarece, făcând abstracție de la reprezentarea spațiului, reținem încă material pentru reprezentarea noastră, în timp ce abstracția din timp ar distruge însăși conștiința (II, I,) Riehl consideră că sarcina unui studiu psihologic propriu-zis al originii reprezentărilor spațiului și timpului este soluția întrebării: "sunt ele rezultatele unor legi de asociere? și reproducerea, în legătură cu capacitatea noastră de a forma concepte generale, sau presupun ele forme speciale de activitate a conștiinței, anumite feluri de sinteză a acesteia (II, I, o) "? Kant a studiat spațiul și timpul" în sensul matematicii pure ", a luat "spațiul absolut și timpul absolut, așa cum le-a gândit Newton" (II, I,); el a pornit de la idei deja dezvoltate despre spațiu și timp și a încercat să stabilească relația lor cu experiența în general (II, I,)) Ca urmare a acestui fapt, iar concluziile sale sunt aplicabile numai conceptelor de spațiu și timp, ca ipoteze ale cunoștințelor matematice; dar aplicarea acestor concluzii la punctele de vedere ale spațiului și timpului este la fel de nefondată ca și a afirma coincidența completă a spațiului matematic și sensibil, a timpului absolut și a relativului Proprietățile acestor concepte, imuabilitatea lor, constanța etc , sunt proprietățile și acțiunile funcției mentale din vedere, și nu proprietățile formelor speciale de vedere Neexistând Biblioteca "Runivers" GNOSEOLOGIA RIL, există mișcări la fel de monotone ca timpul însuși; nu există linii absolut drepte cu care să ne ocupăm de geometrie Acestea și exemplele similare arată că spațiul și timpul empiric nu pot fi discutate de standarde matematice (II, , -xib) Cercetarea psihologică trebuie să aibă puncte de vedere date empiric, și nu miezul lor abstract logic Riel explorează separat - mai întâi

reprezentarea timpului, apoi a spațiului Acesta din urmă, după el, are nevoie de primul pentru a apărea (II, I, o Vgl și urm) Reprezentarea timpului, a învățat Hume, nu este diferită de reprezentarea succesiunii Cele cinci tonuri luate la Flaut dau direct o reprezentare a timpului, care nu este o a șasea impresie specială alături de ele, ci pur și simplu ordinea lor Astfel de explicații, potrivit lui Riel, păcătuiesc prin aceea că succesiunea reprezentărilor se identifică cu reprezentarea succesiunii Deși existența senzațiilor una după alta este un simplu Fapt dat conștiinței, nu rezultă de aici că însăși reprezentarea acestei succesiuni este simplă Mai degrabă, în acest caz, Kant are dreptate când își asumă o viziune specială asupra timpului (Zeitanschauung) pentru a explica această idee Succesiunea senzațiilor una după alta, dintre care fiecare separat ar putea fi recunoscută, ar putea avea loc, și totuși ideea de succesiune nu s-ar dezvolta din aceasta Un flux de idei ar putea lăsa o urmă în minte sub forma unei serii de impresii, dar s-ar putea să nu observe acest flux în sine Pentru aceasta, pe lângă simpla urmărire, este necesară și o reprezentare a duratei (Dau-er), adică ceva permanent în schimbul în sine Numai din sinteza succesiunii, sau a fluidității și a constanței în reprezentare se obține conștiința timpului (II, I, -Ii) Cum are loc această sinteză? Potrivit lui Riel, această sinteză este posibilă doar cu ajutorul unității conștiinței Biblioteca "Runivers" P TIKHOMIROV Cea mai simplă expresie a conștiinței timpului se găsește în recunoașterea impresiilor repetate de același fel Dacă impresia A a apărut, atunci consecința ei rămâne o imagine a (reprezentare), care poate fi percepută de conștiință Dar aici apare noua impresie A^', pe care, pentru simplitate, o vom lua egală ca intensitate cu A În virtutea asemănării lor, a și At ar putea fuziona dacă a nu s-ar afla într-o relație diferită cu starea constantă a conștiinței C, care este necesar pentru percepția oricărei impresii De îndată ce această relație devine suficient de distinsă (ceea ce, desigur, se va întâmpla după repetarea mai mult sau mai puțin frecventă a acelorași impresii), ea este percepută prin intermediul unui \ - aflăm că este aceeași și împreună nu la fel cu a, că se deosebește de acesta prin diferența sa, ci o relație fermă cu C Însuși relația reprezentării aperceptive a cu impresia nou experimentată Ag este o consecință relativ constantă C, care devine deci cognoscibilă numai prin C Cunoașterea lui C, ca aceeași atunci când se urmărește a, este astfel o condiție pentru cunoașterea succesiunii lui a și Ax Identitatea lui C este o condiție pentru recunoașterea lui a și At ca fiind identice în conținut, dar diferite în ordinea în care sunt date în conștiință (II, I, -) Originea reprezentării timpului, datorită unității conștiinței între schimbarea senzațiilor, determină proprietatea subiectiv necesară a timpului - continuitatea acestuia (II, I,) Astfel, "reprezentarea timpului, spune Riehl, nu este o abstracție din relațiile temporale ale experienței, ci se obține prin sinteza unității conștiinței cu aceste relații Nu este nicidecum o reprezentare pur empirică Dar nici nu este pur a priori *· (II, I, -I3)· Fundamentele sale sunt duble: pe de o parte, succesiunea reală a senzațiilor și, pe de altă parte, monotonia și constanța conștiinței Al doilea dintre aceste fundamente Biblioteca "Runivers" GNOSEOLOGIA RIL este deosebit de important în relaţia epistemologică, deoarece este o condiţie pentru posibilitatea oricărei experienţe Ea serveşte şi ca bază a conceptului propriu-zis de timp cu trăsăturile sale universal necesare, purtătorul acelui timp matematic cu care s-a ocupat Kant (II, I, -) În reprezentarea spațiului Ril, la fel ca în reprezentarea timpului, distinge, pe de o parte, baza sa

faptică, dată în modurile de a ne simți sentimentele, și, pe de altă parte, proprietățile sale formale, pe care suntem nevoiți să le atribuim conceptului de spațiu datorită activității gândirii noastre Pentru acestea din urmă numai proprietăți, el recunoaște "necesitate" și "origine a priori" *) Întrucât reprezentarea noastră spațială se formează în cursul timpului, este firesc ca toate proprietățile formale ale conceptului de timp, depinzând de aceeași Funcție de sinteză a conștiinței, să își găsească locul în conștiința spațiului De fapt, atribuim spațiului omogenitate, continuitate și infinitate, proprietăți care nu pot fi cunoscute prin experiență (II, I,) Compoziția reprezentării spațiale include, ca element, reprezentarea coexistenței Ea provine din conștiința simultaneității mai multor senzații Nu poate exista nicio obiecție față de capacitatea conștiinței de a înțelege această simultaneitate, deoarece conștiința însăși este de fapt unitatea diversității, și nu simplitatea abstractă; poate simți multe impresii la un moment dat, prin urmare, la un moment dat poate primi nu numai idei simple, ci și complexe, în cea mai mare parte) Ar fi mai corect să spunem: "g Carte S Trubetskoy Biblioteca "Runivers" Scolastica ca fenomen cultural și psihologic (Raport citit la ședința Societății Istorice de la Universitatea din Moscova din aprilie) Curentele istorice majore, îmbrățișând o serie lungă de secole sau ademenind cu valurile lor popoare întregi, reprezintă domeniul cel mai bogat și mai plin de satisfacții pentru opera gândirii istorice Relativ des, pe de o parte, ele sunt descompuse în mai multe forțe constitutive simple sau, cel puțin, semne; mai puțin decât formula generală Uneori această formulă poate fi o lege istorică, alteori poate fi o generalizare mai convențională, potrivită doar pentru aplicarea la câteva epoci sau chiar la condiții excepționale Totuși, în acest ultim caz, va fi o achiziție valoroasă pentru noi dacă putem indica cu exactitate condițiile în care inevitabil apare acest fenomen Nu este greu de înțeles de ce ambele atribute - generalizarea și susceptibilitatea la analiză - caracterizează tocmai fenomenele istorice majore Ambele semne sunt cuprinse în însuși conceptul unui astfel de fenomen Pentru ca ea să cuprindă secole întregi sau națiuni întregi, este necesar ca fiecare dintre elementele sale constitutive să găsească un sol potrivit pentru dezvoltarea sa în cele mai diverse condiții de timp și spațiu Întregul fenomen ar trebui să fie puțin dificil pentru asta Biblioteca "Runivers" HB TE P L O în b o nouă combinație de elemente comune, cu alte cuvinte, simple prin conținutul lor logic În mod involuntar, așadar, la întâlnirea cu un fenomen istoric major, gândirea se oprește la două întrebări: care sunt forțele care s-au combinat sau, cel puțin, care sunt semnele care alcătuiesc acest fenomen? Și reprezintă ceva exclusiv local, sau este o manifestare a unei legi generale, a unei tendințe generale, care a primit doar o anumită colorare locală? Mi se pare că astfel de întrebări sunt relevante în raport cu fenomenele istorice, nu numai în sensul restrâns, ci și în cel mai larg al cuvântului, incluzând aici și curentele de gândire filosofică - sunt relevante nu numai în raport cu astfel de fenomene ca tiranie, principat, feudalism, absolutism, capitalism etc , dar și unor curente precum spiritismul, materialismul, individualismul și, în general, diversele dispoziții culturale și direcții ale gândirii filosofice Acesta este punctul de vedere din care abordez în nota mea fenomenul scolasticii Nota mea nu este altceva decât o diagramă, a cărei dezvoltare completă și completă ar necesita nu zeci, ci sute de pagini Ca orice schemă, ea nu epuizează întregul conținut real al fenomenului interpretat, ci marchează doar trăsăturile

principale, de bază, și, prin urmare, necesită modificări, completări, reduceri Scopul meu este doar să subliniez acel mare interes istorico-filosofic care, mi se pare, ar putea reprezenta acest fenomen urât și plictisitor Cu atât mai potrivit mi s-a părut că scolastica este de obicei ignorată nu doar de publicul larg, ci și de oamenii de știință Istoricul o ocolește ca fenomen aparținând domeniului gândirii proprii, ca subiect al unei alte discipline Și pentru mintea unui filozof, aici este prea puțină mâncare Deci, să încercăm în primul rând să aflăm ce este scolastica, mai precis, care sunt semnele care deosebesc scolastica de alte școli și curente de gândire filosofică Mi se pare că se pot stabili trei astfel de semne: dominația autorității, poziția subordonată a filozofiei conform Biblioteca "Runivers" SCOLARICA CA CULTURAL SI PSIHOLOGIC FENOMEN raport cu teologia și operarea gândirii asupra cuvintelor, și nu asupra relațiilor reale, nu asupra faptelor sau lucrurilor în forma în care ne sunt date prin observație Dominația autorității a constat în faptul că gândirea nu a funcționat independent; a acceptat fără să verifice posturile transmise de la profesorii ei și a încercat doar să le expună, să le reducă, să le sistematizeze, să le interpreteze Subordonarea teologiei a constat în faptul că, prin însuși scopul ei, filosofia trebuia să servească ca instrument nu atât pentru căutarea adevărului, cât pentru interpretarea acelor adevăruri incontestabile care sunt cuprinse în Sf Scripturile și lucrările Părinților Bisericii; sau cel mai mult pe care filozofia putea face era să dea motive rezonabile, logice, să dovedească acele adevăruri care sunt date fără dovezi prin credință Al treilea semn a fost că gândirea scolastică nu s-a îndreptat către realitatea reală, nu către fapte, nu către fenomene, nu către lucruri, ci către cuvinte Scolastica nu s-a bazat pe studiul naturii în sensul cel mai larg al cuvântului și nici măcar pe analiza conceptelor noastre, ci pe o comparație și sistematizare pur mecanică a acestora pe baza regulilor logicii formale Să ne oprim mai în detaliu asupra fiecăruia dintre aceste semne și, cel mai important, să încercăm să ne imaginăm situația istorică în care au apărut și au existat Cine a servit ca autoritate pentru scolastic? La cine a apelat pentru a rezolva cutare sau cutare întrebare și, în cele din urmă, de unde a tras chiar întrebările, de unde și-a împrumutat toate informațiile? A fost pentru el singura autoritate, după cum s-ar putea crede, Aristotel? Scolasticul era interesat doar de problema universalelor, așa cum cred Cousin, Oreo și alții? - Cu siguranță nu Problema universalelor nu iese în prim-plan decât în secolul al XII-lea, așa cum trebuie să recunoască Oreo însuși Aristotel devine o autoritate absolută abia în secolul al XIII-lea Dacă luăm curentul în întregime, atunci trebuie să spunem că scolasticul și-a extras înțelepciunea din toată moștenirea culturală lăsată moștenire de lumea antică Platon, Aristotel, stoici, epicurieni, neoplatoniști, eclectiști ca Cicero, comentatori și în sfârșit poeți - Virgiliu, Ovi- Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" HB TE P L O V b dey, Horace, - toate acestea au fost o autoritate pentru scolastic, nu numai atat, izvorul intregii lui intelepciuni, a tuturor cunostintelor sale, a tot bagajul lui mintal) Deci, profesorul era antichitatea clasică Și cine a fost studentul? Cine a fost acel scolastic pentru care aceasta antichitate i-a servit drept autoritate? - Era acel barbar, acel semi-salbatic care a invadat limitele Imperiului Roman, l-a invins si si-a intemeiat statele barbare pe ruinele lui; care a spart și zdrobit bucată cu bucată mecanismul grandios și complex construit, vechi de secole, al acestui imperiu, ca o mașină complet nepotrivită lui în complexitatea sa Este posibil ca acest semisălbatic, care nu cu

mult timp în urmă a încetat să se mai îmbrace în piei de animale, să fie un semisălbatic, în care chiar în secolele XI-XII- XIII se trezesc vechile instincte semi-nomade, chiar va opune ceva al său gândirii străvechi armonioase? vreo doctrină aristotelică a formei și materiei, sau doctrina platoniciană a ideilor, vreun sistem filozofic propriu? Nu este mai firesc să credem că vor trece secole înainte să învețe să citească, vor trece secole până să devină dependent de învățare? După ce ia plăcut, va fi uimit de multitudinea de lucruri complicate pe care le va găsi într-un manuscris vechi și, posedând o oarecare curiozitate, își va zgudui mintea zi și noapte pentru a le rezolva Vor trece secole, iar ai noștri - acum deja semi-barbar - vor începe să stăpânească înțelepciunea care i-a fost lăsată moștenire, să o înțeleagă și să o exprime cu propriile sale cuvinte; în cele din urmă, va începe să observe diferența dintre Aristotel și Cicero, sau Platon și Boethius, va începe, pe de o parte, să-și aleagă o autoritate pentru sine, pe de altă parte, să expună toată înțelepciunea dobândită în deplinătate și armonie posibil , care poate fi construit din minte și tocmai aceasta este mișcarea pe care o vedem în realitate *) Miercuri" în special Picavet La Scolastique, p (Revue internationale de l'enseignement avril); este interesant de comparat principalele prevederi ale operei fundamentale a lui Prantl (Prantl, Geschichte der Logik im Abendlande), care este că gândirea medievală era în întregime condiționată de materialul pe care îl avea la fiecare moment dat, material în sensul lucrărilor antice autori şi în general sisteme gata făcute Biblioteca "Runivers" SCOLARICA CA CULTURAL SI PSIHOLOGIC FENOMEN Nu este firesc ca, ajungând la o asemenea dezvoltare, scolastica semibarbară a secolului al XIII-lea îl va alege ca profesor tocmai pe cel de la care va găsi cele mai detaliate, mai armonioase și mai coerente răspunsuri la toate întrebările ridicate de antichitate? Dar, în sfârșit, va veni vremea când va înțelege că Sf Scriptura și Aristotel nu spun deloc același lucru și în fața minții unui scolastic se pune marea întrebare, cum să se ocupe de acești doi absolut ireconciliabile între ei, dar în ochii lui autorități la fel de obligatorii ale Sfintei Scripturi și ale filosofiei antice Să trecem la un alt semn - la problema unei atitudini subordonate teologiei Dacă privim cu atenție, atunci în această înclinare a filozofiei în fața teologiei vom găsi nu o trăsătură independentă, ci doar una dintre manifestările acelei atitudini sclave față de înțelepciunea antică, în care barbarul a devenit destul de firesc Scolasticii nu au fost primii care au făcut din filozofie slujitorul teologiei Și aici au adoptat doar punctul de vedere care a devenit dominant chiar și în epoca existenței culturii eleno-romane Chiar și atunci, gândirea, educată în filozofie, s-a îndreptat către chestiuni religioase, sau, mai bine, a fost dată în slujba religiei și a introdus involuntar formule complexe, pur filosofice, în soluționarea problemelor de credință Că o asemenea atitudine față de teologie și filozofie nu a fost creată mai întâi de scolastică, ci s-a înființat în lumea antică, în ajunul căderii ei, acest fapt, mi se pare, nu necesită dovadă pentru cineva care are cel puțin un idee generală a stării de spirit culturale din ultimele secole ale existenței Imperiului Roman de Apus Este deosebit de caracteristic că, în ciuda tuturor înclinării sale în fața autorității Sfintei Scripturi și a Tradiției, mintea barbară a continuat să se plece în același timp în fața acelei filozofii, în fața ideilor acelei lumi culturale, care de multe ori sunt ireconciliabile cu ideile creștine Indicând acest al doilea semn, nu ar trebui să cădem în exagerare Destul de des nu a fost vorba de subordonarea filozofiei față de teologie, ci de dorința de a arăta că

ambele autorități spun, în esență, același lucru, dorința de a fi de acord asupra lor - așa cum era în epoca eleno-romană Astfel, acesta nu este un semn independent, ci doar * Biblioteca "Runivers" HB TE P L O B b una din expresiile primei stabilite de noi, una dintre manifestările acelei asimilare inevitabil sclavă, neliberă a culturii antice, pe care o întâlnim cu barbarul Este mult mai greu de stabilit și formulat al treilea semn - predominanța cuvântului asupra faptului, asupra lucrului Totuși, dacă nu toată lumea este de acord cu formularea tranșantă dată, de exemplu, de Lange*), atunci, în orice caz, absența caracteristică a reprezentărilor reale bazate pe observație și dezvoltarea extraordinară a definițiilor și a inteligenței pur verbale, lipsite de orice conținut real, cu greu poate fi contestat Întrebarea poate fi doar despre măsura în care această caracteristică este permisă Acelaşi Lange *) vede în aceasta influenţa lui Aristotel Este foarte greu să fii de acord cu o astfel de opinie Mă voi opri mai detaliat asupra diferenţei fundamentale care, după cum mi se pare, există în această privință între Aristotel și scolastică, deoarece aceasta îmi va clarifica cel mai bine viziunea despre originea și esența acestui fenomen În fiecare judecată și, prin urmare, în fiecare sistem filozofic, există trei elemente: verbalul, subiectiv și real Dacă Mill și Bain au arătat că latura cea mai esențială a oricărei (sau aproape a oricărei) judecăți este tocmai latura reală, atunci nu rezultă deloc că elementul subiectiv sau verbal este complet absent în judecată Fiecare lucru corespunde unui anumit concept despre el, fiecărui concept, din moment ce vorbim despre el, îi corespunde un anumit cuvânt Realitatea reală, lumea subiectivă a ideilor și forma verbală în care aceasta din urmă este îmbrăcată - acestea sunt cele trei elemente care rulează, ca să spunem așa, în paralel Să luăm în considerare care era relația dintre aceste trei elemente în antichitate (vorbesc, desigur, despre filosofia greacă) și cum era în epoca scolastică Apariția și creșterea filozofiei grecești antice se disting prin naturalețea lor completă și natura organică Dacă se poate vorbi de unele influențe, în special de cea estică, atunci nu poate fi vorba de vreo invazie violentă *) Vezi capitolul despre scolastică din Istoria materialismului) care, de altfel, este în general extrem de parțial față de Aristotel Vezi ibid Biblioteca "Runivers" SCOLARICA CA CULTURAL ȘI PSIHOLOGIC FENOMEN de elemente străine, despre orice asimilare neliberă a unei culturi superioare sau în general străine Cu o astfel de natură organică care caracterizează apariția filozofiei grecești, este destul de firesc ca grecul să înceapă cu o analiză nu a lumii reale și nu a cuvântului, ci a lumii subiective a conceptelor sale Nu putea începe cu observația, cu o analiză a relațiilor reale percepute direct, din simplul motiv că sute de generații anterioare reușiseră să acumuleze o cantitate enormă de material în această direcție Acuzația care este atât de des adusă filosofiei grecești antice pentru că a eludat observarea naturii mi se pare a fi în întregime bazată pe o neînțelegere Pentru ca un oarecare zulu sau chiar calmuc să se ridice la un nivel mai înalt de gândire filozofică decât cel pe care stă, nu are nevoie deloc de observații, ci de prelucrarea acelui material imens de observații deja pregătite și generalizări primare ^ pe care le are depozitat în cap Cu greu este posibil să exagerăm enormitatea acestui stoc de materie primă Să știi că lemnul, fânul, lâna ard, dar apa sau piatra nu ard, că razele soarelui sunt calde ca focul, că o piatră cade la pământ la fel ca un copac sau un corp viu - pentru miliarde de astfel de generalizări care stau la baza oricărei științe moderne a naturii, nu are niciun motiv să se îndrepte către observație, are deja concepte și idei gata făcute

despre toate acestea, mult mai devreme decât începe să filosofeze; stocul de observații pe care le-a avut acumulat cu mult timp în urmă - Aceasta nu înseamnă că grecul antic, apelând la filozofie, își va închide ochii asupra lumii din jurul lui Dar ceea ce poate vedea nou este o fracțiune nesemnificativă în comparație cu faptul că a acumulat deja fapte Metoda lui va fi așadar o analiză dialectică, și nu pozitivă, a conceptelor și nu o experiență în sensul cel mai larg al cuvântului Nici nu ar putea alege o metodă pur verbală, deoarece într-un asemenea stadiu de dezvoltare cuvântul se contopește cu conceptul, i se dă sens doar în măsura în care servește ca semn al unui concept cunoscut Grecul va recurge, fără să-și dea seama, la metoda verbală doar în măsura în care amestecă cuvinte și concepte Așadar, cursul gândirii grecești a fost următorul: miliarde de observații zilnice, acumulate, formate inconștient în concepte, în idei; conceptele au fost etichetate cu cuvinte; odată cu creșterea ideilor, cu creșterea gândirii filosofice, care a analizat acest stoc de idei, a crescut și forma verbală pentru exprimarea lor; lumea subiectivă complexă a ideilor despre tot ceea ce există, încetul cu încetul, a căpătat o formă verbală complexă corespunzătoare Barbarul medieval s-a trezit într-o cu totul altă poziție, când în el, sub influența unei ciocniri cu o cultură eleno-romană mai dezvoltată, se trezește și dorința de gândire abstractă, de a aduce într-un sistem de idei despre sine și despre natură Făcând cunoștință cu moștenirea gândirii antice, dă peste o serie întreagă de sisteme filosofice remarcabile prin ordine, măreție și dezvoltare, îmbrăcate într-o formă literară foarte perfectă, într-un întreg sistem de formule verbale complexe Și barbarul avea și un depozit de concepte, idei, idei gata făcute în epoca în care a început să se familiarizeze cu moștenirea gândirii antice, poate aproximativ la fel de mare ca cea pe care o deținea grecul când s-a apucat pentru prima dată de gândirea filozofică Dar între lumea acestor observații și generalizări pe care le adunase și formulele verbale lăsate în moștenire, era un abis prea mare Cât de zvelte, rotunjite, perfecte erau aceste formule verbale, la fel de haotice, imperfecte și, cel mai important, relativ necomplicate construite era lumea acelor concepte la care el însuși crescuse Grecul care le-a creat a pus în aceste formule verbale un conținut viu, bogat și variat, care, în general, era apropiat de lumea relațiilor reale; pentru grec, aveau semnificația unor simple semne pentru a desemna una sau alta corelație între conceptele care existau în capul lui, bazate pe idei reale În mintea unui barbar, departe de a fi suficient de matur pentru idei atât de complexe, formulele verbale care le exprimau și-au pierdut orice legătură vie cu lumea reală Barbarul a primit gata aceste formule complexe, la fel de gata a primit regulile cu privire la modul de a le manipula, dar cheia vie a înțelegerii și interpretării lor s-a pierdut de mult Aș compara aceste formule cu cele matematice Un matematician operează foarte des pe un astfel de complex   formule cu conținut real, al căror sens nu poate fi imaginat nici măcar de cea mai puternică minte matematică El operează cu ele pur mecanic și abia după ce a obținut o formulă mai simplă după operații lungi, începe din nou să pună în ea un anumit conținut real Într-o asemenea poziție era școlascul După o muncă îndelungată, a ajuns uneori la înțelegerea conținutului real al uneia sau alteia formule mai simple, în general vorbind, le-a operat pur mecanic după regulile care i-au fost lăsate moștenire de aceeași lume antică - Metoda sa nu a fost experimentat, ca cel al unui sălbatic care dobândește prima cunoștință cu lumea

înconjurătoare, sau al unui european modern, care reumple stocul de observații deja date în sistem, sau verificând generalizările primite, și nu dialectica, care era greaca veche și cum merge adesea europeanul modern, dar pur verbal formal, - o metodă de sistematizare, comparație, combinare, aplicare privată a acelui stoc uriaș de formule verbale, pe care le-a primit din antichitate și după regulile pe care le-a primit de la ea - Este surprinzător că ansamblul acestor reguli este logica, sau, după cum spuneau atunci, dialectica, a fost considerată cheia înțelepciunii pentru toți cei care o căutau? Ar fi, desigur, absurd să afirmăm că toate aceste formule au fost lipsite pentru scolastica întregului Ev Mediu de la sfârșitul secolului al VIII-lea până în secolul al XV-lea absolut orice conținut real sau chiar subiectiv Fără îndoială, minți mai puternice și mai sobre au pătruns uneori în conținutul, poate, al multor formule complexe, dar nu vorbesc despre unități individuale și nu despre cazuri individuale, ci despre trăsătura caracteristică a întregului trend, despre metoda care a dominat Metoda a fost verbală - mecanică Aceasta separă scolastica printr-un abis enorm atât de metafizica greacă, care este în esență dialectică, cât și de pozitivismul modern, care este în esență obiectiv-realist A fundamenta pe deplin și ferm punctul de vedere enunțat ar însemna a scrie o istorie a scolasticii, ar însemna a urmări pas cu pas modul în care mintea barbară a asimilat și procesat treptat aceste formule, cuprinzând puțin câte puțin conținutul lor subiectiv și real Într-un mesaj scurt Biblioteca "Runivers" HB TE P L O V b Nu pot da decât două sau trei exemple, nu atât pentru dovadă, cât pentru clarificarea și ilustrarea gândirii mele Voi lua două exemple din epoca carolingiană, epoca primei apariții a scolasticii, al treilea de la sfârșitul secolului al XIII-lea, epoca deplinei sale prosperități Pentru a ne forma o idee mai realistă asupra nivelului intelectual la care se afla mintea medievală atunci când a început să filosofeze, să luăm, pe bună dreptate, câteva, cele mai caracteristice în opinia mea, fragmente din binecunoscuta operă a lui Alcuin, după cum mi se pare, considerată de mulți cercetători începători epoca școlară mă refer la "Pappini regalis et nobilissimi juvenis disputatio cum Albino scholastico" Pippin Ce este o scrisoare? - Albin Gardian al istoriei IL-Care este cuvântul?-A -Trădătorul duhului P -Ce generează un cuvânt?-A -Limbă P -Ce este o limbă?-A -Un flagel al aerului P -Ce este un bărbat? - A - Un sclav al morții, un rătăcitor în trecere, un oaspete al zonei P -Cum este pus un om?-A -Ca o lampă în vânt * P -Ce este capul?-A -Vârful corpului P -Ce este un trup?-A -Locuinţa sufletului P -Ce este un păr?-A -Vesmântul capului P -Ce este barba?-A -Diferenta dintre sexe, respectul pentru maturitate P -Ce este soarele?-A -Strălucirea bolții, frumusețea cerului, grația naturii, cinstea zilei, distribuitorul de ore P -Ce este luna?-A -Ochiul nopții, risipitorul de rouă, vestitorul furtunilor P -Ce sunt stelele?-A -Pictură a cerului, cârmaci de marinari, decorarea nopții !) Mier Picavet, De Porigine de la philosophie scholasticue en France et en Allemagne (Bibliòth de l'Ecole des hautes Etudes, v I, p -) ;) Patrologiae cursus completus, ed Aligne, s T CI pp ss Biblioteca "Runivers" SCOLARICA CA CULTURAL SI PSIHOLOGIC FENOMEN Apoi sunt întrebări, ce este ploaia, ceața, vântul etc Și toate de același fel și răspunsuri Citind acest loc, se amintește involuntar fragmente dintr-un vers despre Cartea porumbeilor: "Din ce a început cu noi o lumină albă liberă, din care soarele este roșu, luna este tânără, stelele sunt dese, nopțile întunecate, zorii dimineții , vânturi violente" etc Este imposibil să nu admitem că Alcuin și compilatorii versetului despre

Cartea porumbeilor se află în general la același nivel de dezvoltare mentală, la care se ridică întrebări complet identice, deși sub influența înțelepciunii livrești, răspunsurile nu sunt chiar omogene dat Diferența dintre unul și celălalt răspuns este că într-un caz sunt inspirate din literatura spirituală și sunt mai aproape de înțelegerea barbarului, în celălalt sunt direct extrase din literatura seculară - în parte poetică, în parte retorică - literatură Mi se pare că ceea ce este cel mai caracteristic în pasajul de mai sus este tocmai această combinație a primitivității naive a gândirii cu astfel de forme verbale, care au fost dezvoltate de o cultură care a fost mult timp tentată atât în domeniul gândirii abstracte, cât și în cel al gândirii domeniul creativității poetice Pentru un barbar care nu crescuse până la ei, aceste răspunsuri complicate și viclene, evident, pur și simplu au amuzat tocmai) Pippinus Ce este o scrisoare? - Albinas Păstrătorul istoriei P -Care este cuvântul?-A -Trădător de suflet P -Ce generează cuvântul?-A -Limbă P -Ce este o limbă?-A -Un bici de aramă P -Ce este omul?-A -Robul morții, călătorul care trece, oaspetele locului P -Cum este pus omul?-A -Ca o lampă în vânt • Î -Ce este capul?-A -Vârful corpului P -Ce este trupul?-A -Locaşul sufletului P -Ce sunt firele de păr?-A -Haine de cap p -Ce este barba?-A -Discreția sexului, onoarea vârstei P -Ce este soarele?-A -Splendoarea lumii, frumusețea raiului, harul naturii, cinstea zilei, distribuitorul orelor P Ce este luna? P Care sunt stelele? Biblioteca "Runiverse" НВ ТЕ П Л ОВ ъ cu viclenia și înțelepciunea lui Într-adevăr, nu putem decât să fii de acord că a numi luna ochiul nopții sau vestitorul furtunilor sau soarele frumusețea cerului sau distribuitorul de ore undeva într-o descriere poetică pitorească se poate dovedi a fi destul de potrivit și chiar frumos - și așa am putea toate aceste epitete și să distribuim sorii, și lunile, și stelele și omul în locurile lor, să le introducem într-una sau alta descriere artistică, sau, dacă doriți, retorică; dar puneți întrebarea: ce este soarele sau ce este luna și răspundeți: strălucirea bolții, frumusețea cerului, grația naturii, onoarea zilei, distribuitorul orelor sau: ochiul nopții, risipa de rouă, vestigitorul furtunilor sau întrebați ce este o persoană și răspundeți: un sclav al morții, un rătăcitor în trecere, un oaspete al zonei, sunt de acord că acesta este un set de cuvinte și nimic Mai mult Dacă tratatul lui Alcuin conturează viu nivelul mental la care se aflau primii scolastici, care în același timp raționau despre cele mai complicate lucruri, atunci în raționamentul elevului lui Alcuin Fredegis, cu nu mai puțin strălucire, va apărea în fața noastră, alături de acest copilăresc naivitatea și primitivitatea gândirii, acea metodă, cu ajutorul căreia aceiași scolastici au rezolvat aceste întrebări dificile Destul de elocvent este chiar titlul acestui discurs: "Despre nimic și întuneric" - "De nihilo et tenebris", dar și mai elocvent este conținutul său Sfera restrânsă a notei mele nu-mi permite să citez în întregime acest interesant monument literar; Trebuie să mă limitez la cele mai caracteristice locuri Poziția principală a lui Fredegis este că atât nimic, cât și întunericul nu sunt simple negare, ci ceva cu adevărat existent El dovedește acest lucru în legătură cu nimic în felul următor *): "Fiecare cuvânt denotă ceva specific, cum ar fi o persoană, o piatră, un copac Când aceste cuvinte sunt rostite, ne imaginăm și lucrurile pe care le semnifică Patralogiae cursus completus, T CV, p ss Fredegisi Epistola de nihilo et tenebris ad proceres palatii) Trebuie să vă avertizez că următoarea barbarie este complet intraductibil în rusă Am evitat în mod deliberat modificarea literară, ținându-mă de posibilitatea unei traduceri literale Biblioteca "Runivers" SCOLARICA

CA CULTURAL SI PSIHOLOGIC FENOMEN ceaiuri Astfel, cuvântul om, folosit simplu, fără deosebire, denotă omul în general Piatra și lemnul conțin și conceptul de natură Prin urmare, nimic nu se referă la ceea ce înseamnă Asta dovedește că nu poate decât să fie ceva Tot altfel Fiecare denumire înseamnă ceea ce este Și nimic nu înseamnă ceva În consecință, nimic nu este desemnarea a ceea ce este, adică lucru existent" · Acestea sunt dovezile rațiunii Mai departe, autorul le întărește cu mărturia Sf Scriptura După ce a terminat cu nimic, Fredegis preia întunericul El dovedește existența întunericului analizând anumite pasaje din Sfânta Scriptură Aceste analize sunt izbitoare în combinarea unei credințe naive în infailibilitatea și omnipotența formulelor verbale cu o absență absolută a oricărui simț comun, a oricărui simț al relațiilor reale; iată, cu o ușurare izbitoare, trăsătura că mintea scolasticului nu a fost mulțumită cu dovada simplă și clară a acelei autorități, care în acest caz este recunoscută ca infailibilă Acest lucru nu este suficient pentru Fredegis; el trebuie să execute acele operații verbale pe această evidență simplă și clară, toate acele transfuzii zimțate din gol în gol, pe care le consideră calea spre descoperirea adevărului și abia atunci mintea i se va liniști Deci, Fredegiz citează un text din Sfânta Scriptură și anume din Cartea I Geneza: "Et tenebrae étant super faciem abyssi" (Și întunericul (era) peste abis) și apoi continuă: "Dacă (adică întunericul) nu a fost, atunci cum se spune că a fost? Cine spune că există întuneric stabilește lucrul prin însăși afirmația Cine spune că nu există o elimină negând-o Astfel, atunci când spunem: Omul există, stabilim existența unui lucru și anume a omului Când spunem: Nu există om, atunci prin această negare eliminăm Prin urmare, prin cuvântul orane, ceva este semnificat ca un substantiv finit, cum ar fi un om, o piatră sau un copac Acolo unde s-au spus aceste lucruri, înțelegem în același timp că ele semnifică lucrurile care au fost Când numele unui bărbat este pus în afară de orice diferență, el denotă universalitatea oamenilor Piatra și lemnul îmbrățișează, de asemenea, generalitatea lor Prin urmare, nimic nu are legătură cu ceea ce înseamnă De asemenea, se demonstrează că ceva nu poate fi inexistent Inca ceva din nou Tot sensul este ceea ce este Dar nimic nu înseamnă ceva Prin urmare, nimic din semnificația sa nu este ceea ce este, adică existența unui lucru Id ρ Biblioteca "Runiverse" НВ ТЕ П Л О В Ъ luăm un lucru și anume o persoană Într-adevăr, natura cuvântului de ființă este de așa natură încât de îndată ce se îmbină cu orice subiect fără negație, ne dezvăluie ființa sa Prin urmare, spunând "Tenebrae étant super faciem abyssi" se stabilește un lucru pe care nicio negație nu îl separă de ființă Întunericul este subiectul, era - este ceea ce afectează (declarativum) Această setare a predicatului dezvăluie că întunericul este cumva Deci, autoritatea incontestabilă susținută de rațiune, rațiunea interpretând autoritatea, ambele stabilesc același lucru, și anume că există întuneric Dar nici Fredegis nu este mulțumit de asta El dorește ca "oponenții săi să nu aibă ocazia să se certe cu el" (ut nulla contradìcendi occasi o aemulis relìnqua tur) și, prin urmare, trece la noi dovezi El amintește de mărturia Sfintelor Scripturi despre întunericul care s-a abătut asupra Egiptului ca pedeapsă pentru copiii lui Israel și că acest întuneric era atât de gros încât putea fi simțit cu mâinile Fredegis și argumentează: "Ceea ce poate fi atins sau atins trebuie să fie necesar Ceea ce trebuie să fie, este imposibil să nu fie și, prin urmare, este imposibil ca întunericul să nu fie, din moment ce trebuie să fie, ceea ce se dovedește pe baza faptului că este tangibil Nu trebuie trecut cu

vederea faptul că, atunci când Domnul a separat lumina de întunericul, a numit lumina zi și întunericul noapte Dacă numele zilei înseamnă ceva, atunci nici numele nopții nu poate însemna nimic Şi până la urmă, lumina este ceva grozav Ce este întunericul, nu înseamnă cu adevărat nimic atunci când i se dă numele nopții de către același Creator care a dat numele zilei luminii și este cu adevărat necesar să corectăm autoritatea divină? În niciun caz Căci este mai ușor să treacă cerul și pământul, nu xx) Căci aşa zice: Şi întuneric era pe faţa adâncului (Gen) Și dacă nu au fost, prin ce consecință se spune că au fost? Cel care spune că este întuneric, pune problema în constanță Dar cel care nu există ia lucrul negându-l La fel ca atunci când spunem, Omul este, stabilim lucrul care este om Când spunem: Omul nu este, negând lucrul care este om, îl înlăturăm Căci cuvântul de substanță are aceasta în natura sa, că oricărui subiect i se alătură fără negație, el declară aceeași substanță Prin urmare, în ceea ce s-a spus, Întunericul era pe faţa abisului, s-a constituit un lucru, pe care nicio negaţie nu-l desparte sau desparte de fiinţă De asemenea, subiectul întunericului era declarativ Căci prin predicare, el declară că există întuneric într-un anumit fel Iată, autoritate invincibilă însoțită de rațiune, rațiune mărturisită și ei autorității, ei propovăduiesc unul și același lucru, adică întunericul Id p Biblioteca "Runiverse" SCOLARICA CA CULTURAL ŞI PSIHOLOG FENOMEN doresc să schimbe autoritatea divină Creatorul a pus nume pe toate lucrurile pe care le-a creat, astfel încât fiecare lucru numit după numele său să fie recunoscut El nu a creat un singur lucru fără nume și nici nu a stabilit un nume pentru ceva ce nu ar exista Dacă ar fi așa, ar fi complet redundant și este imposibil să spunem că Dumnezeu a făcut-o Dacă este imposibil să spunem că Dumnezeu a instituit ceva de prisos, atunci numele pe care Dumnezeu l-a dat întunericului nu poate fi în niciun caz de prisos Dacă nu este de prisos, atunci este destul de potrivit Dacă se cuvine, atunci este necesar, pentru că era necesar pentru cunoașterea lucrului pe care îl denotă" *) În cele din urmă, voi sublinia încă un loc interesant Fredegis citează textul evanghelic: Si lumen quod in te est, ipsae tene-brae quantae erunt (Deci, dacă lumina care este în voi este întuneric, atunci ce este întunericul Matei VI; Luca XI) și argumentează: "Cred că nimeni nu se îndoiește de faptul că cantitatea (adevărat este că în latină se spune: quantae - cât de mare) se referă la corpuri, care sunt toate repartizate după categoria de cantitate Iar cantitatea aparține corpurilor, ca semn accidental Semne aleatorii fie se găsesc în subiect (subjecto), fie îl afectează Prin urmare, prin însuși faptul că scrie "ipsae tenebrae quantae erant", cantitatea este indicată în subiect Căci tot ce poate fi atins și palpat trebuie să fie un picior Orice trebuie să fie, este imposibil să nu fie: și prin aceasta este imposibil să nu fii întuneric, pentru că este necesar să fie ceea ce trebuie dovedit din ceea ce este palpabil De asemenea, nu trebuie trecut cu vederea că, când a făcut o împărțire între stăpânii tuturor lucrurilor între lumină și întuneric, a numit lumina zi și întunericul noapte Dacă numele zilei înseamnă ceva, numele nopții nu poate să nu însemne ceva Acum ziua înseamnă lumină Dar lumina este ceva grozav Ce este, deci, întunericul, nu este semnificativ, întrucât cu ei cuvântul nopții este impresionat de același ctitor, care a impus zilei apelul luminii și autoritatea divină urmează să fie desființată? În nici un caz Este mai ușor pentru un pitic să traverseze cerul și pământul decât să schimbe autoritatea unei persoane divine din starea sa Într-adevăr, fondatorul a imprimat nume lucrurilor pe care le-a creat, astfel încât fiecare lucru numit după numele său să fie

recunoscut Și a făcut totul fără un cuvânt, și niciun cuvânt nu poate fi stabilit decât dacă a existat pentru cine a fost stabilit Și dacă ar fi așa, s-ar părea în toate privințele de prisos, că este greșit să spunem că Dumnezeu a făcut-o Dar dacă este greșit să spunem că Dumnezeu a numit ceva de prisos, numele pe care Dumnezeu l-a impus întunericului nu poate fi în niciun caz privit ca de prisos Iar dacă nu este de prisos, este după manieră Dacă, într-adevăr, după manieră, și necesar, pentru că era necesar să se cunoască lucrul care este semnificat prin ea Tată curs, finalizat T , p · Biblioteca "Runivers" HB TE P L O V b De unde pare probabil nu numai că există întuneric, ci și că este trupesc) Acum să trecem rapid la a doua jumătate a secolului al XIII-lea și să ne amintim de marea artă - Ars Magna - a lui Raymond Lull (-), marea artă prin care un om putea să înțeleagă tot felul de adevăruri fără nicio tensiune de gândire - aceasta este o mare invenție care ar face ca numele Lull să fie cel mai mare din istoria omenirii, dacă nu s-ar dovedi a fi atât de asemănător cu acele mari invenții și descoperiri, care se fac adesea în azilurile de nebuni Prantl îl numește pe jumătate prost - Halb-Narr *) și chiar Oreo, care acordă o importanță filosofică atât de serioasă mișcării scolastice, declară că și-a pierdut orice bun simț) Și totuși acest "prost pe jumătate" ocupă unul dintre cele mai proeminente și onorabile locuri printre colegii săi scolastici Stöckl remarcă pe bună dreptate că cel mai uimitor lucru nu este că un om ar putea inventa o asemenea absurditate, ci că au existat oameni care au luat-o drept o mare descoperire și, la urma urmei, nu au existat unul sau doi astfel de oameni, ci o întreagă școală filozofică a lullistilor, un întreg un curent care a fost dus nu timp de un an, sau doi, și nu de unul, doi ani, ci de o serie întreagă de secole - ecourile acestei mișcări pot fi urmărite până în secolul al XVII-lea O expunere detaliată a întregului sistem al lui Raymond Lull ar ocupa prea mult spaţiu), așa că voi da doar o idee generală despre acesta Lulliy ne oferă în primul rând sub numele "Alfavita" urmat de tabelul) *) Тамъ же, p S- : Cred că nimeni nu se îndoiește de (că) cantitatea este atribuită corpurilor care [pentru că] penele sunt distribuite în funcție de cantitate Iar cantitatea este într-adevăr conform accidentului corpurilor Accidentele sunt fie în subiect, fie sunt predicate de subiect Prin aceasta, prin urmare, despre care se spune că este însăși cantitatea întunericului, se arată cantitatea din subiect Prin urmare, este probabil ca întunericul să fie nu numai, ci și corporal) Prantl, Gesch d Logik, III, S , Anm) Raymond Lulle, ce génie superbe, audacieux, qui, méprisant la voie commuïie, alla si loin, sous la conduite de la logique' pure, dans les champs du possible, et finit par perdre tout-à-fait le sens comun Haureau De la philosophie scolastique, Paris , T II, p ') Cei interesaţi îl pot găsi în Prantl, Gesch d Logik, III, - , unde este detaliat) Ibid , S Biblioteca "Runivers" Biblioteca "Runiverse" V DEFGHIK Bonitas Magnitudo Aeternitas seu Duratio Potestas Sapientia Voluntas Virtus Veritas Gloria Diferență Con cord antia Con rari e tas Principiul Medium End Majority Equality Minority Dacă? Ce? Despre cine? De ce? Cât? Ce? Când? Unde? Cum? Cu cine? Dumnezeu Angel Coeluna Homo Imagination Sensitive Vegetative E le mentati va Instrumentati va Eram infometat Prudenţă Tărnicie Curăţare Credinţă Speranţă Caritate Răbdare Milă Avariţia Lăcomie Lux Mândrie Aciditate Invidie Mânie Minciuni Inconstanţă СХОЛАСТИКА КАКЪ КУЛТУРНО-ПСИХОLOGИЧ ЯВЛЕНИЕ, • НВ ТЕ П Л О В ъ Aici pe rânduri sunt în ordine predicate absolute (praedicata absoluta - bunătate, măreție, eternitate, putere, înțelepciune etc), apoi predicate relative (p relata - diferență, acord, opus, început,

mijloc, sfârșit, etc), întrebări (quaestiones-care dintre cele două? ce? despre ce? de ce? etc) subiecte (subiecta-Dumnezeu, înger, cer, om etc), urmate de virtuți (dreptate, înțelepciune, etc) și, în final, vicii (lacomie etc) Acest alfabet trebuie luat cu atenție pe de rost *), iar apoi Lull din elementele acestui alfabet alcătuiește o serie întreagă de tabele noi Unele dintre ele constau din cercuri concentrice în care aceste de concepte sunt plasate în compartimente speciale, "camere" Prin rotirea cercurilor exterioare în timp ce cel interior rămâne nemișcat, vom descoperi toate combinațiile care sunt posibile între aceste elemente și în acest fel putem obține răspunsuri la tot felul de întrebări Uneori, aceste cercuri sunt complicate și mai mult de triunghiuri, uneori figurile lui arată ca niște coloane cu toate permutările posibile ale literelor alfabetului său Voi cita ca exemplu, ca o a treia figură mai simplă, al cărei scop este de a învăța cum ar trebui să trecem de la general la particular, cu ajutorul ce concepte intermediare se pot trece de la subiect la predicat Aici este) SUN CDDEEFFGGHHIIK BD SEDFEGFHGIHK VE CFDGEHFIGK BF | CGDElFK BG snDIEK VN SIDK VI SK incl) Hoc vero alphabetum cordeteniis oportet scire; quod si son, artista minime poterit uti ista arte sive ipsam practicare Citez din Prantlio, ibid , S , : Anm) Ibid , S pentru Biblioteca "Runivers" SCOLARICA CA CULTURAL ŞI PSIHOLOG FENOMEN Deci, Lull ne oferă direct o mașină de scris prin care putem afla adevărul Lipește etichete, aranjează-le într-o anumită ordine și vei obține anumite formule verbale - și ce vrea mai mult un școlar! La urma urmei, doar îi caută Care este conținutul real al acestor formule verbale - înainte de asta, puțin îi pasă Dar acest fapt uimitor și chiar de neînțeles pentru o junglă școlară sobră și neexplorată a minții va înceta să ne surprindă dacă îl privim din punctul de vedere care a fost expus mai sus Vom vedea atunci în acest fapt doar una dintre cele mai izbitoare, evidente și, este adevărat, curioase, dar la acea vreme, dacă vreți, și expresii ingenioase ale acelei trăsături a gândirii medievale, care constituie cheia înțelegerii ei, iar în Lully vom vedea pe unul dintre cei mai buni exponenți ai metodei care a predominat în Evul Mediu, deși într-o formă atât de pură și extremă, așa cum s-a văzut rar Dacă ne uităm mai atent, vom vedea că lulismul nu reprezintă nimic nou în esență în istoria scolasticii - vom vedea că "dialectica" scolasticii primei perioade, în esență, este același lulism, doar nu sub formă de tabele de cercuri, triunghiuri și coloane, ci sub formă de instrucțiuni, sub forma unui set de reguli, cum să efectueze tot felul de operații pe formule verbale Atât lulismul, cât și dialectica sunt ambele arte mari, al căror scop este cunoașterea adevărului, iar mijlocul este combinarea mecanică a cuvintelor după anumite reguli În ceea ce privește influența cabalisticii, care, aparent, este neîndoielnică în sistemul lui Lull, mi se pare că ne poate explica în ce formă se inspiră cel mai direct forma în care a îmbrăcat metoda scolastică, dar urmărirea formulei în sine, și nu conținutul, această influență nu explică, deoarece caracterizează întreaga mișcare școlară de la început până la sfârșit x) În fine, marea controversă despre universale, în care unii văd esența întregii scolastici, ne va apărea într-o cu totul altă lumină, dacă privim întregul curent din punctul de vedere prezentat, acesta va apărea nu sub formă de o mare întrebare filozofică despre natura conceptelor generale, dar sub forma -) miercuri Haureau, Philos, scol , p, p treizeci Întrebări de filosofie, carte USD Biblioteca "Runivers" N V T E П L O V b mei, în primul rând, despre metoda - verbală sau subiectiv reală, sub forma unei reacții a minților mai sobre împotriva dominației complete a dialecticii care și-

au pierdut orice bun simț Trebuie remarcat faptul că disputa despre cuvinte și lucruri exista deja în secolul al IX-lea, dar apoi avea încă un cu totul alt caracter, neavând nimic în comun cu disputa despre universale În secolul IX este o dispută despre metodă, o dispută între admiratorii dialecticii și cei care o resping Scott Erigen, fără îndoială, una dintre cele mai puternice minți ale acestei epoci, argumentează nu împotriva realității universalelor, ci împotriva metodei, împotriva dialecticii El nu vrea să recunoască nici dialectica, nici retorica, "căci ei tratează nu despre natura lucrurilor, ci despre regulile limbajului uman" (Quia non de rerum natura tractare videntur, -sed vel de regulis humanae vocis) Și abia mult mai târziu, pe această bază, apare treptat o dispută care, sub influența autorităților antice, capătă o colorare filozofică generală Astfel, scolastic este; nu un pozitivist - un om de știință care nu face niciun pas fără referire la realitatea reală și nici un metafizician care este cufundat în analiza acelor idei complexe pe care le găsește gata în capul său - gata, ca rodul unei lungi, deși, poate, munca inconștientă asupra observațiilor care apar asupra realității vii, este un înțelept livresc, un cititor de cărți, care operează mecanic pe formule verbale gata făcute Și dacă analiza și sinteza ideilor gata făcute fără referire la realitate fac terenul de sub picioarele metafizicianului adesea instabil, dacă prea adesea sistemul său corespunde puțin relațiilor reale și prea des umple lumea cu creațiile sale propria fantezie, apoi totuși materialul din care se construiește, în mare măsură cules din aceeași realitate Iar grefierul a rupt aproape orice legătură cu s lumea relațiilor reale Tot materialul la care lucrează a ajuns l-a prin mâinile secunde și s-a transformat, din cauza inaccesibilității sale pentru mintea barbară, dintr-un sistem filosofic într-un set de formule verbale cu aplicarea regulilor de manipulare a acestora Aceasta determină natura activității sale Învățarea lui este adesea uimitoare, nu mai puțin Biblioteca "Runivers" SCOLARICA CA CULTURAL SI PSIHOLOGIC FENOMEN uimitoare sunt fertilitatea lui științifică și natura colosală a operei sale; dar toată această muncă, monstruoasă prin dimensiunea ei, se va risipi atunci când o persoană depășește această perioadă de asimilare verbală a culturii antice și bea apa vie a realității Atât de trezită de acest apel către lumea reală, mintea unui om al timpului nou renunță degeaba la aproape toată munca savantului Ev Mediu Și pentru gândul grecului antic, aceeași minte a noului timp va păstra pentru totdeauna respectul pentru marea și rodnică lucrare a primei generalizări schematice aproximative a întregii acelei materie primă nemăsurat de imensă care a fost acumulată de omenire în perioada copilăriei sale Din punctul de vedere de mai sus, vor deveni mai de înțeles și alte fenomene istorice, aflate într-un anumit contact cu scolastica, și în care de altfel multe rămân neclare Cum să împaci noțiunea de fascinație pentru antichitate, cu idealurile străvechi, ca una dintre cele mai caracteristice trăsături ale Renașterii, cu faptul incontestabil că tot Evul Mediu s-a înclinat în fața autorității antichității? Este într-adevăr toată diferența că umaniștii au început să-și cunoască lumea antică de prima mână? De ce există un asemenea antagonism între ei și scolastici? Sau totul ține de faptul că scolastica a fost dedicată intereselor religioase, iar umanismul a fost predat plăcerilor pământești? Dar o parte a umaniștilor nu și-a dedicat energiile în slujba Reformei? și, deci, ce creează o asemenea prăpastie între starea scolastică și cea reformatoare? În general, care este relația dintre scolastică, pe de o parte, și Renaștere și Reformă, pe de altă parte? Și, de asemenea, care

este relația dintre aceste trei curente, pe de o parte, și culturile antice și creștine, pe de altă parte S-a exprimat o idee fructuoasă că secolul al XIV-lea a continuat munca de îmbinare a elementelor culturale antice cu cele creștine, care s-a desfășurat în secolul al IV-lea şi care a fost întreruptă de invazia barbarilor din secolul al V-lea Dar nu s-a înclinat tot Evul Mediu înaintea antichității? nu au fost ei crescuți cu asta? Nu a fost principala lucrare a tuturor scolasticii de a îmbina cultura antică, sau cel puțin gândirea antică, cu cultura creștină? Mi se pare că toate aceste întrebări sunt foarte simple și naturale Biblioteca "Runivers" HB TE P L O V b ei ezită dacă privim scolastica din punctul de vedere expus mai sus, dacă vedem în epoca umanismului și a reformei momentul în care barbarul a încetat să mai fie barbar, când, după o mie de ani de muncă, a depășit perioada de asimilare sclavă a formei și, în cele din urmă, a ajuns la o înțelegere a realului, conținutul acelor formule verbale asupra cărora a studiat atât de mult timp; momentul în care a înțeles atât spiritul, cât și nu litera culturii creștine De îndată ce a crescut la asta, întreaga imagine s-a schimbat instantaneu Din școlar, s-a transformat în umanist și reformator Umanistul și reformatorul s-au întors din nou acolo unde a început scolasticul, cu admirația și studiul culturii antice și creștine care le-a fost lăsată moștenire, dar s-au apucat de asta deja de cu totul alți oameni Acum nu doar o formă le-a devenit disponibilă, ci și spiritul, conținutul Ei au crescut la acel nivel cultural la care au fost create culturile antice și creștine Prin urmare, este și de înțeles că momentul acestui extaz și admirație pentru antichitate a fost atât de scurt De îndată ce a crescut la același nivel cultural, omul noului timp a început să se creeze, a încetat să mai fie mâzgălitor și a început să-și tragă înțelepciunea din același loc în care antichitatea însăși a tras-o - din cunoașterea de sine , iar apoi din observarea lumii înconjurătoare Crescând până în antichitate, nu a putut să înghețe acest lucru - a început să depășească - Așa mi se pare că este relația dintre cultura creștină veche, scolastica medievală, epoca umanistă - reformă și, în sfârșit, noul timp în plină floare Nu știu dacă trebuie să repet încă o dată, pentru a evita acuzația de extremă unilateralitate, că viziunea scolastică prezentată este o schemă, și doar o schemă Și a pune în ea toate fenomenele vieții intelectuale fără excepție, toate fără excepție produsele gândirii filosofice de la sfârșitul secolului al VIII-lea până în secolul al XIV-lea- XV este imposibil, la fel de imposibil ca și a pune toate fenomenele de politică politică sau viața socială în aceeași perioadă în conceptul de feudalism Dar la fel ca feudalismul, tot așa este și scolastică un fenomen în curs de dezvoltare Mintea barbară nu a stat pe loc, ci s-a dezvoltat și, mai mult, sub influența vechii culturi creștine, rapid Pe măsură ce se dezvolta, atitudinea lui față de această cultură s-a schimbat inevitabil; aceasta Biblioteca "Runivers" SCOLARICA CA CULTURAL ŞI PSIHOLOG FENOMEN devenit din ce în ce mai puțin formal; a început, încetul cu încetul, să înțeleagă esența sistemelor filosofice pe care le-a studiat, dar când s-a maturizat pe deplin până la conținutul lor, a încetat să mai fie scolastic și s-a transformat în umanist - și asta ne dă dreptul să spunem că, din moment ce a crescut până la aceasta, întrucât a operat nu deasupra cuvântului, ci deasupra ideii, sau chiar a relației reale, în măsura în care a încetat să mai fie scolastic, în măsura în care a devenit metafizician sau pozitivist Deci marele Roger Bacon a fost, poate, nu mai puțin un pozitivist decât un scolastic, așa că, poate, cei mai mari dintre scolasticii secolului al XIII-lea au fost jumătate scolastici, jumătate

dialectică, metafizică, dar nu degeaba Roger Bacon a rămas fără influența asupra contemporanilor săi și a fost apreciat doar de vremurile moderne și nu fără motiv cei mai mari scolastici ai secolului al XIII-lea au fost în același timp ultimii mari scolastici Ca cifre mari, următorul secol al XIV-lea nu ne mai oferă scolastici, ci umaniști Astfel, cele trei trăsături caracteristice gândirii scolastice, cu care mi-am început expunerea, pot fi reduse la un singur lucru - la faptul că scolastica este produsul nu al creșterii organice a unei culturi, ci al amestecării mecanice a două culturi de un cu totul alt nivel - un creștin antic foarte înalt și, comparativ, un barbar de rang foarte scăzut Așa mi se pare formula simplă la care se poate reduce definiția scolasticii, definiție care cuprinde atât principalele trăsături, cât și explicația fenomenului Acesta este un fenomen cultural, și nu doar unul cultural, ci unul cultural-psihologic, deoarece incapacitatea unei minți neculte nu numai de a crea în mod independent, ci și de a înțelege un sistem filosofic complex gata făcut, în ciuda faptului că dedică mult timp studiului ei, își încordează toate forțele asupra înțelegerii ei și, prin imitație, scrie tratate filozofice, care, totuși, nu au altă valoare, decât în scopul autoeducației, disciplinei minții, aceasta este un fenomen pur psihologic, iar a traduce acest fenomen cultural-psihologic în limbajul oricăror alte relații ar însemna, mi se pare că nu a lămuri, ci a ascunde adevăratele sale cauze și sens N V Teplov Biblioteca "Runivers" Marxism și filozofie critică (Notă despre pamfletul lui Vorlander, "Kant und der Sozialis-mus unter besonderer Berücksichtigung der neuesten theoretischen Bewegung innerhalb des Marxismus " Berlin,) În momentul în care marea răsturnare socială de la mijlocul secolului al XIX-lea a făcut necesară reexaminarea vechilor concepte economice și sociologice din noi puncte de vedere, sistemul filozofic dominant era cel al lui Hegel Iar Marx, care era destinat să întreprindă această revizuire, a trebuit să pună la baza construcțiilor sale principiile hegeliene Adevărat, contribuția hegelismului a fost în principal formală; sub influența lui Feuerbach, schema dialectică hegeliană a fost umplută cu conținut materialist, iar apoi toate elementele metafizice în general au fost înlocuite cu unele pozitive Dar "capacul" dialectic a continuat să-și ia locul în sistem, iar marxismul oficial ortodox rămâne încă sub férula lui Hegel Engels, într-o mărturie cu autoritate, pe care trebuie să o credem foarte mult, remarcă pe bună dreptate că pentru geneza teoriei științifice a lui Marx au fost la fel de necesare atât dialectica germană, cât și gradul actual de dezvoltare a relațiilor economice și politice dintre Franța și Anglia Până de curând, în legătură cu alte încercări de a introduce schimbări în sistemul marxismului, s-a pus problema legăturii acestuia cu filosofia critică a lui R'Kant Această întorsătură este atât de interes filozofic, cât și social, ca un indiciu al "crizei" din marxism Întoarcerea după Kant este teoretic renunțarea la materialism și asimilarea idealului Biblioteca "Runivers" MARXISMUL ŞI FILOZOFIA CRITICĂ conceptul de dietă În apariția sa, marxismul, pornind de la hegelism, a trecut de elementele idealiste ale filozofiei hegeliene Acum dă mâna idealismului; dar acest idealism nu mai este dialectic, ci critic Recent, la Berlin a apărut un pamflet, al cărui titlu este scris mai sus Aparține tânărului filozof Karl Vorlender, mare cunoscător al lui Kant *) · Pamfletul a fost retipărit cu completări semnificative din revista Kantstu-dien Cu conștiinciozitate pur germană, autoarea culege manifestări literare ale convergenței filozofiei kantiene cu marxismul, iar din punct de vedere al completitățîi, pamfletul ridică

puține obiecții Forlender în unele cazuri chiar a exagerat și a înscris-o în registru care în esenţă nu i-a fost supus Opera sa este împărțită în trei părți: el examinează în principiu întrebarea dacă marxismul are un motiv să se întoarcă la Kant; apoi arată lucrările unora dintre neo-kantieni, care tratează chestiuni sociale și, la rândul lor, întind mâna către marxism; în cele din urmă, el spune povestea deja celebrului motto Zurück auf Kant, "înapoi la Kant" Vom adera în general la cadrul pamfletului lui Forelander și, deocamdată, nu vom atinge încercările sale neafectate de a concilia marxismul cu critica; în partea pozitivă, vom contura doar acel punct de vedere ieșitor, care ni se pare cel mai corect pentru rezolvarea problemei eu Dacă supunem sistemul lui Kant analizei din punctul de vedere al contactului său cu fundamentele marxismului, atunci acesta va fi în mare măsură inutil Compararea a două doctrine poate da rezultate fructuoase numai atunci când premisele istorice ale creării lor reprezintă o analogie semnificativă Nu există asemenea analogii, vorbind în general, în premisele istorice ale idealismului critic kantian și ale materialismului dialectic marxist Poate sa-) Apropo, deține ultima ediție a Criticii rațiunii pure Biblioteca "Runivers" A DZHIVELEGOV, Filosofia lui Tov este un copil al sfârșitului secolului al XVIII-lea, adică o epocă în care procesul istoric nu ajunsese încă la faptele care au dat naştere marxismului Kant credea, având în fața ochilor în principal fapte de natură socio-politică, Marx și-a creat viziunea asupra lumii pe baza unor fapte de natură socio-economică Kant a avut șansa să vadă doar aspirațiile de opoziție ale burgheziei; Marx a fost martor la spectacolul de pe scena clasei a IV-a Sub Kant, capitalul tocmai își începea mișcarea înainte; sub Marx, făcuseră deja cuceriri colosale Prin urmare, critica socio-politică a lui Kant a fost îndreptată împotriva statului polițienesc și a organizării de clasă a timpului său, iar rezultatul pozitiv al acesteia a fost liberalismul, lipsit de orice căptușeală socio-economică definită Care au fost rezultatele criticii lui Marx sunt de asemenea cunoscute bine pentru a cere explicații suplimentare Vorlender înțelege toate acestea și tocmai din această cauză, după cum se pare, caută temeiuri pentru a compara marxismul și filosofia critică în afara construcțiilor strâns legate de condițiile epocii El găsește acest temei în sfera etică și, așa cum vom vedea mai jos, o face cu destulă pricepere Etica lui Kant, spune el, în ciuda ținutei sale individualiste, este predominant etica socială (Gemein-chafts - Ethik); același lucru este valabil și pentru marxism, înțeles etic Pentru a confirma natura socială a eticii lui Kant, Vorlender se referă în principal la formula imperativului categoric, care în "Grundiegung der Meta-physik der Sitten" se află pe locul al treilea: "Acționează în așa fel încât umanitatea, atât în fața ta, cât și în fața ta în fața tuturor, y) celălalt, a fost folosit întotdeauna de tine ca scop, și niciodată ca mijloc exclusiv") Și mai departe: "orice ființă rațională", chiar și cel mai mizerabil zilier, există Cu greu se poate ridica în serios problema Manchesterismului lui Kant, așa cum face August Oncken (A Smith undi Kant,) Kant a murit mult mai devreme decât au apărut anumite condiții istorice care au dat naștere individualismului economic) Forlander italic) Forlander italic Biblioteca "Runivers" MARXISMUL ŞI FILOZOFIA CRITICĂ care este scopul în sine"; nu este o mașină, nu un mijloc "pe care orice voință îl poate folosi la discreția sa", nu este un "lucru", ci o "personalitate", în care umanitatea trebuie să fie sfântă pentru noi Acest principiu al umanității, ca scop în sine, ar trebui să servească "cea mai înaltă condiție limitativă a libertății de acțiune a fiecărui om" "Este

posibil să se exprime și să formuleze mai clar (verkün-det) ideea principală a ideii sociale (Gemeinschaftsgedanke), exclamă Vorlender, dar încă nu este mulțumit și caută confirmarea ulterioară a opiniilor sale în alte lucrări ale lui Kant Nu vom reproduce toate citatele pe care Vorlender le citează, etalându-și cunoștința cu operele marelui filozof Acest lucru nu este necesar, pentru că tocmai așa, un "descendent" zelos a citat multe în zadar Să ne oprim la principalul lucru În "Idee zu einer allgemeinen Geschiclite in weltbiirgerlicher Ansicht" ( ), Kant formulează cea mai mare sarcină și scopul ultim al rasei umane, ca realizarea unei ordini civile cu totul de drept, adică o astfel de ordine socială în care se afla libertatea fiecărui membru al societății! ar fi limitată doar de condiția compatibilității sale cu libertatea tuturor celorlalți, în care toate înclinațiile naturale ale omenirii s-ar putea dezvolta conform scopului lor, în care bucuria de binecuvântările vieții din partea unora nu ar duce la privarea din partea altora Kant indică și mijloacele pentru realizarea unui astfel de sistem, dar nu ascunde faptul că această problemă este cea mai dificilă și că omenirea o va rezolva "mai târziu decât altele" În Rechtslehre, care, potrivit lui Vorlender, nu este deloc impregnată de individualism și liberalism, Kant definește dreptul drept "posibilitatea unei constrângeri reciproce constante, combinată pe baza legilor generale cu libertatea fiecăruia" Antropologia vorbește despre educație al rasei umane la un astfel de sistem civil, care se va baza în egală măsură pe principiul libertăţii şi pe principiul constrângerii legale Ne-am limitat la aceste câteva indicații, nu doar pentru că sunt cele mai relevante, ci și dintr-un alt motiv, despre care Vorlender nu vorbește și despre care Biblioteca "Runivers" A DZHIVELEGOV spune mai jos Vorlender, în cele din urmă, el însuși admite că nu este o chestiune de analogii private, care un und für sich nu va dovedi nimic decât că idealurile politice ale lui Kant sunt determinate în primul rând de ideea de libertate El subliniază din nou că "legătura adevărată și reală dintre marxism și filosofia critică se află în domeniul pur eticului" Dacă colectivismul se străduiește deloc pentru o justificare etică, atunci trebuie să-și afirme construcțiile pe un fundament deasupra formulei citate a imperativului categoric Deci, potrivit autorului nostru, Kant a exprimat punctele de vedere călăuzitoare, care deschid calea convergenței sistemului său filozofic și a concepției sociale marxiste Înainte de a vorbi despre modul în care se realizează această apropiere, să ne uităm la ce au făcut adepții lui Kant pentru a-și muta cazul în direcția care ne interesează De pe vremea lui Kant, viața a făcut pași mari înainte Revoluția în sfera producției, dezvoltarea industriei pe scară largă, economia monetară și de credit și așa mai departe și așa mai departe - toate aceste relații complicate și ascuțite între clase Domeniul relațiilor sociale a dobândit o asemenea semnificație cum nu a mai avut-o până acum și solicită cu insistență atenție pentru sine Filosofia kantiană nu putea rămâne complet străină de această răsturnare, iar în mijlocul neo-kantianismului apare un curent care urmărește să aplice concluziile filosofice condițiilor contemporane Această tendință este unită de o trăsătură, înțelegerea importanței problemei sociale; reprezentanții săi individuali adoptă o abordare diferită a problemei, dar converg în mod decisiv în rezultatele analizei acesteia Vorlender încearcă din toate puterile să recruteze cât mai mulți neokantieni ai noului trend, dar are puțin succes Patru dintre cele opt nume ale sale sunt date în zadar pr A Lange, Otto Gerlach, Theodor Lipps și Masaryk, evident, nu fac decât să-i completeze colecția; cel dintâi, este adevărat, era și

kantian și era foarte interesat de chestiunea socială, dar nu a încercat niciodată să explice relațiile sociale prin principii kantiene; acesta din urmă, cel puțin în măsura în care apare în ultima sa lucrare despre marxism, nu i-a aparținut niciodată Biblioteca "Runivers" MARXISMUL ŞI FILOZOFIA CRITICĂ să-ți fie milă de neo-kantieni și aproape niciodată să li se alăture; în ceea ce îi priveşte pe Gerlach şi Lipps, ei sunt incluşi în Forlander din cauza unor detalii care nu le determină câtuşi de puţin atitudinea faţă de problema socială Au mai rămas încă patru, despre care Vorlender vorbește pe bună dreptate Aceștia sunt: Hermann Cohen, Paul Natorp, Rudolf Schtamler și Franz Schtaudinger Vom spune câteva cuvinte despre ei Să începem cu Shtamler, ca cel mai faimos public rus Acest lucru ne scutește de nevoia de a expune cartea lui capitală Amintim doar că opera sa aparține domeniului sociologiei și critică învățătura sociologică a marxismului, materialismul istoric Kant datorează această critică premiselor epistemologice care l-au determinat pe Shtamler să recunoască, alături de regularitatea cauzală a fenomenelor sociale, regularitatea teleologică; aceasta, la rândul său, a condus la stabilirea idealului de dezvoltare socială, pe care Stamler îl vede într-o societate de oameni liberi, în care fiecare recunoaște drept scopuri obiectivele legitime ale altora Cohen, primul kantian care a cerut atenție de la filozofie la relațiile sociale, vorbește cel mai pe deplin despre chestiunea care ne interesează în introducerea la cea de-a șasea ediție a Istoriei materialismului a lui Lange În primul rând, el constată un uriaș pas înainte (Riesenfortschritt) în recunoașterea drepturilor economice și juridice ale socialismului, care se dezvăluie în perioada de timp de după moartea lui Lange; doar egoismul ostil idealurilor, spune el, neagă credința în acest "adevăr al conștiinței publice" și face apel la privilegiile de clasă sancționate legal Potrivit lui Cohen însuși, colectivismul este un fenomen legitim în măsura în care își găsește justificarea în idealismul etic; · idealismul etic îi conferă dreptul de a exista Recunoscând în acest fel socialismul în principiu, Cohen este puțin dispus să suporte formele sale existente Socialismul său trebuie să respingă fundamentul materialist, trebuie să-și asimileze, ca și etica, credința în puterea binelui; alaturi de conceptul pur realist de societate si alaturi de asocierea economica materiala, dreptul si statul, ca idei, trebuie sa isi gaseasca recunoastere; cu un cosmopolit Biblioteca "Runivers" A JIVE L EGOV ideea de umanitate trebuie să unească ideea naționalistă oameni Nu este greu de văzut din ce se inspiră toate aceste amendamente: bunătatea critic-idealistă este prea evidentă în ele Nu fără motiv, stabilind o legătură fundamentală inextricabilă între socialism și idealismul etic, Cohen îl declară pe Kant "strămoșul adevărat și real (Urhe-ber) al socialismului german Natorp x) este ocupat cu o sarcină specială, după cum arată titlul cărții sale; dar există în el idei care sunt strâns legate se referă la întrebările noastre Natorp distinge trei domenii de activitate socială: economic, guvernamental (regierende) și educațional (bildende); fiecare are scopuri speciale, dar in urmarirea lor se iau in considerare si scopurile celorlalti doi Economia și dreptul, în special, servesc unui scop superior al educației omenirii, care, la rândul său, înnobilează moral munca economică și activitatea politică În construirea legii de bază a dezvoltării sociale, Natorp v / respinge explicația cauzală, întrucât, în opinia sa, starea actuală a științei nu permite acest lucru; social legea nu este legea naturii, cunoscută prin experiență, ci legea reglementară a ideii, deși se află în strânsă legătură cu

generalul legile experienței Seria socială este construită de Natorp din următoarele categorii: cunoașterea naturii - tehnologia - reglarea socială (Regelung) - formarea rezonabilă a vieții sociale Legătura dintre primele trei categorii este recunoscută și de materialismul istoric Neajunsurile celor din urmă provin din atenția insuficientă acordată criticii cunoașterii Așa cum nu există nicio lege a naturii în afara noastră, tot așa regularitatea socială este o regularitate a conștiinței și nu poate fi dedusă serios din "materia" socială "Pornind de la cele mai joase condiții materiale și până la cea mai înaltă lege a conștiinței, legea ideii, există o legătură constantă, neîntreruptă " Pentru a crea o nouă ordine socială este necesar, desigur, un plan tehnic (social-tehnic) superior; dar nu oz|ț$dagogik Théorie der Willenserziehung auf der Grundlage der Ge-f&emschaft ' Biblioteca "Runivers" MARXISMUL ŞI FILOZOFIA CRITICĂ mai puțin necesară, ca punct de vedere călăuzitor al acestuia din urmă, este ideea celui mai bun regat posibil al scopurilor și trebuie să fie într-o legătură regulată și continuă cu materia socială Toată această analiză critic-cognitivă tinde să asigure că cele trei etape ale evoluției sociale: natura-tehnologia nika-societate, adăugați un al patrulea, etic Iar idealul dezvoltării sociale așa cum îl înțelege Natorp este pur etic: un singur tărâm al scopurilor, în care toate forțele personalității umane primesc oportunitatea unei dezvoltări cuprinzătoare, armonioase Cum să atingă sau măcar să abordezi acest ideal, Natorpov predă pedagogia socială În esență, idealul lui Natorp este același cu cel al lui Stamler Societatea oamenilor liberi, cu alte cuvinte, exprimă același concept ca și tărâmul scopurilor Ambele sunt parțial directe, parțial potențial conținute în învățătura kantiană însăși Și Staudinger înțelege chestiunea în același mod Adevărat, cartea sa) are un caracter mai practic; dar ideea de bază și modul de a o demonstra sunt aceleași Aceleaşi premise etice duc la la fel: concept sociologic; acelaşi ideal social etic completează partea teoretică a construcţiilor Dar Staudinger nu se oprește aici ■ Potrivit lui Staudinger, toată etica socială trebuie să aibă rădăcini în acest ideal Dimpotrivă, ignorarea ei este sursa unei etici a violenței (Gewaltethic), care pune mijloacele înaintea scopului, ca și spiritul fanatic al sectarismului și al altor fenomene omogene Idealul social și etic ar trebui, de asemenea, să ghideze politica morală; sarcina sa este dezvoltarea rațională (în sens subiectiv - Fortbildung) a ordinii date istoric către idealul social și etic stabilit (desigur, în sens kantian) Mijloacele sale sunt cunoașterea și organizarea Conștiința întunecată a maselor, străduința lor oarbă pentru scopuri mai mult sau mai puțin fantastice, trebuie purificată într-o cunoaștere clară (Erkennen), dorință intenționată și acțiune organizată Desigur, nicio etică nu va ajuta cauza dacă nu există suficiente condiții istorice pentru reînnoirea morală a societății Este necesar ca principiile etice să fie în ro) Ethik und Politik, Biblioteca "Runivers" A DZHIVELEGOV fie că arcuri vii ale mișcării de masă Mișcarea muncitorească modernă din Germania, potrivit lui Staudinger, îndeplinește această condiție Sistemul capitalist transformă vechile forme personale de dominație în forme noi, impersonale, iar în comparație cu acesta, socialismul reprezintă cea mai înaltă moralitate, deși nu s-a eliberat complet de rămășițele eticii violenței Atitudinea lui Staudinger față de marxism este aceeași cu cea a lui Stamler sau Natorp; ia doar o pozitie putin la stanga Comparând metodele lui Kant și Marx, el afirmă analogia dintre ele, care constă în faptul că nici unul, nici celălalt nu se angajează în cercetări psihologice, ci încearcă să prezinte o analiză

obiectivă a datului Iar în metoda lui Marx, potrivit lui Staudinger, "nu există nicio greșeală, există doar un gol care trebuie umplut" Constă în faptul că Marx nu intră în considerare raporturile dintre economia politică și etica Marx vrea doar să arate ce legi prevalează în economia națională modernă și refuză să ia în considerare întrebarea dacă este corect sau greșit Metoda cauzală nu poate da rezultate pozitive; nu poate ajuta la transformarea planificată conștientă a ordinii sociale Și dacă aceasta din urmă trebuie să fie recunoscută ca sarcina reală a științei sociale, va trebui inevitabil să asimilezi punctul de vedere kantian Și invers, atâta timp cât idealul social și etic rămâne străin de legile naturale ale vieții reale, până atunci va fi o singură schemă goală Astfel, Staudinger, mai decisiv decât alții, cere o convergență a punctelor de vedere kantian și marxist, recunoscându-le importanța egală atât în scopuri teoretice cât și practice Vorlender încheie această secțiune declarându-se printre susținătorii lui Natorp, Stamler și Staudinger Această nouă tendință în literatura neo-kantiană este un fenomen curios și semnificativ În general vorbind, / neokantianismul nu a aparținut încă lui k numărul școlilor filozofice populare, a fost mult ridiculizat, iar reprezentanţii săi au primit porecla malefică de filologi, anefi-ç losofov Între timp, ideile unora dintre reprezentanții săi tocmai luati în considerare arată că există Biblioteca "Runivers" MARXISMUL ŞI FILOZOFIA CRITICĂ un bob sănătos și că tendința, care a respins deja dogmele lui Kant, folosește metodele sale pentru a investiga cele mai arzătoare întrebări ale realității Indiferent de viziunea pe care am avea-o asupra rezultatelor analizei, în general vorbind, a vieții sociale cu ajutorul metodelor filozofiei critice, un lucru este cert: neo-kantienii enumerați sunt departe de a fi limitați la cercul speculațiilor pur filozofice și admite posibilitatea cercetării cauzale ca mijloc auxiliar Și, în plus, întrebările abordate de Natorp, Stamler și Staudinger sunt atât de interesante încât orice încercare de a arunca puțină lumină asupra lor va fi acceptată cu simpatie Există, desigur, deficiențe în metoda lor și le vom sublinia parțial, dar, cred, este mai bine să cădem în eroare atunci când lucrăm la studiul unui fenomen social, unde, pe lângă speculații , pot fi aplicate și alte metode decât să ne dedicăm speculațiilor pur metafizice, adâncind în natura diverselor "lucruri în sine" Acum, când schema sociologică a marxismului, ca toate schemele sociologice în general, se bazează intens pe construcțiile, metodele și concluziile teoriei cunoașterii pentru nevoile lor, când fecunditatea tuturor acestor lucruri a fost deja dezvăluită în lucrările lui Stamler, Simmel și alții, ajutorul filozofilor puri va fi cât se poate de esențial II Acum să vedem dacă există și în ce măsură o contra-mișcare; dacă marxiştii fac încercări de a înrola principiile criticii Atât fondatorii marxismului, Marx, cât și Engels, au fost complet străini de acest lucru Din scrisorile lui Marx către tatăl său, publicate în urmă cu doi ani, știm că în tinerețe a fost interesat de Kant, dar interesul său pentru critică a dispărut foarte curând, iar Hegel și Feuerbach au devenit inspiratorii săi filozofici Iar Engels nu era interesat de Kant Unele pasaje din Antidüring și mai ales critica lui asupra doctrinei lucrurilor în sine (la Feuerbach) arată cât de puțină gândire) Neue Zeit, XVI, Biblioteca "Runivers" A DZHIVELEGOV alter-ego-ul lui Marx în filosofia kantiană Dacă în înțelegerea materialismului istoric Engels a fost primul care a dat exemplul criticii, atunci în sfera filozofică a rămas fidel lui Hegel și Feuerbach până la capăt "Zurück auf Kant" este o nouă tendință Forlender are dreptate când își începe istoria cu disertația de latină

a lui Jaurès Liderul socialismului francez, după cum se știe, înainte de a intra în arena politică a fost profesor la Toulouse, iar în a publicat o teză "De primis sociaEsmi Germanici lineamentis apud Lutherum, Kant, Fichte et Hegel" Jaurès declară că adevăratele surse ale german/socialismului trebuie căutate nu în materialismul hegelianismului de stânga, ci în idealismul lui Luther, Kant, Fichte și Hegel Iar faptul că a trebuit să acționeze sub auspiciile materialismului este mai caracteristic situației militare moderne decât lumii viitoare "În adâncul socialismului trăiește spiritul idealismului german" Momentan, ne interesează doar considerațiile lui Jaurès cu privire la Kant, ele sunt cu atât mai interesante cu cât Jaurès completează în multe privințe considerațiile lui Forlender, pe care le-am citat la început El pleacă de la ideea că ideile socio-politice ale lui Kant sunt o reconciliere a ideologiei politice a Revoluției Franceze și a ideii de stat prusac Justificarea etică a vieții sociale este împrumutată în mare măsură de la Rousseau, iar ideea statului ca un fel de voință rațională internă a poporului (interna quaedam et rationaEs popuE voluntas), în care cea mai înaltă putere trăiește cu drept deplin, care nu tolerează indignarea împotriva sa - aceasta este o idee prusacă Părerile lui Kant asupra posesiei îi dau dreptul de a-i ridica izvoarele socialismului doar indirect Kant a luat în considerare! posibila existență a libertății și egalității între oameni fără egalitate economică și fără rezerve a acceptat împărțirea cetățenilor în activi și pasivi; dar scrie pe steagul statului: libertate, egalitate, independență economică, iar acest motto, interpretat larg, duce la socialism Concluzia la care ajunge Jaurès este următoarea: Liapidevski - Genul XII Carte de aprilie scoasă EDUCAȚIA VESTNIKA CONŢINUT: I Articole originale și traduse Dezvoltarea viziunii științifice asupra lumii Pr -Conf univ Nikolai Ivantsova - Despre influenta profesorului -Fundarii sociologice ale stiintei educatiei L Sizova -Montesquieu despre educaţie E Kovicha - Auzul copiilor noștri și succesul lucrărilor lor școlare Dr E B Chlenova - Spre reforma instituţiilor spirituale şi de învăţământ A S-ova -II Critică și bibliografie -III Rezumate și comunicări mici -IV* Cronica-V Aplicații -VI Anunturi Abonamentul pentru continuă Prețul abonamentului: pentru un an fără acces - ruble, cu acces si pes - r ? în jumătate de an - r ; cu retrans în străinătate - p k Pentru studenți și persoane insuficiente, prețul se reduce cu I p Se acceptă abonamente la redacția: Moscova, Arbat, Staro-Konyushenny per , Mikhailova, și în toate librăriile importante din ambele capitale Editor-editor Dr N F Mikhailov Biblioteca "Runivers " ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE ȘI PSIHOLOGIE ABONAMENTUL ESTE DESCHIS PENTRU la ziarul săptămânal publicată fără cenzură prealabilă sub redacţia Pr -Conf univ V M Gessen și N I Lazarevsky, cu participarea strânsă a lui I V Gessen, O O Gruzenberg, pr -docent A I Kaminka, V D Nabokova, prof L I Petra-zhitsky și alții - Conf univ V M Ustinov, conform programului anterior Abonații anuali vor primi ca anexă: Culegere de hotărâri ale secțiilor de casație și adunării generale a secțiilor de casație I și departamentelor de casație ale Senatului de Guvernare și Buletinul Legislativ, în care vor fi plasate toate publicate în d legalizări generale la să fie incluse în Codul de legi, precum și acele decrete ale guvernatorului Senatului și ordine administrative, care sunt esențiale pentru clarificarea sensului legilor Redacția oferă abonaților anuali ai Prava răspunsuri gratuite (în valoare de cel mult) la întrebările juridice În perioada și au fost publicate articole și note în ziarul Pravo, următoarele persoane: K K Arseniev, M Beilin, V L Binshtok, A L Borovikovsky, V I

Bortkevich, A Bugaevsky, G A Belkovsky, Pr -Profesor asociat F A Walter, G L Verblovskiy, M M Vinaver, Al N Volsky, prof A K Vulfert, L V Gantover, M I Ganfman, V L Glinka, M S Goldenweiser, prof A H Holmsten, prof univ M B Gorenberg, Ya K Gorodysky, Dr Hans Gross, M Gruzenberg, prof univ N V Davydov, I S Dnisiev, Gr A Janshiev, I Druzina, prof N L Duvernoix, B B Elyashevich, prof univ A A Jizhelenko, K P Zmirlov, prof J A Ivanovsky, B Ketrits, prof V D Kuzmin-Karavaev, D A Levin, D D Lobanov, M A Lozina-Lozinsky, V O Lyustin, A N Mandelshtam, M S Margulies, II G Mironov, I V Mihailovski, V Mihailevici, E M Morgulis, prof S A Muromtsev, M I Mysh, V A Myakotin, prof univ S P Pikonov, Dr Oertmann, F I Osetsky, M G Osinsky, P E Pankratiev, Pr -Assoc M Ya Pergament, Ya Pergament, Pr -Conf A A Pilenko, S F Platonov, P A Potekhin, I M Rabinovici, θ I Rodichev, Pr -Conf univ H N Rozin, M I Sveshnikov, V I Semegsky, V D Spasovich, E N Tarnovsky, P A Tulub, G Tumanov, I M Tyutryumov, I O Fesenko, prof I Ya Foinitsky, V V Hhizhnyakov, prof P P Citivici, prof N M Citovici, I D Chistyakov, K V Shavrov, L V Pialland, G Shatrov, prof G F Shzhrshenevici, Vl Schlesinger, Gr I Schrader Punând printre sarcinile sale cunoașterea cititorilor cu practica judiciară și judiciar-administrativă existentă, precum și dezvoltarea acesteia din urmă, Pravo acordă un loc larg rapoartelor judiciare, precum și analizei deciziilor, sentințelor și hotărârilor administrative de interes fundamental şi, de altfel, Începând din toamna anului , în "Pravda" s-au plasat rapoarte asupra tuturor cauzelor avute în vedere în direcţiile de casare ale Senatului de Guvernare Prețul abonamentului: pentru un an cu livrare și expediere - ruble, pentru o jumătate de an - ruble Rata este permisa: la abonament r și până la mai, p În străinătate timp de un an - ruble Camerele individuale se vând cu N C Sediul central: Sankt Petersburg, Dmitrovsky per , nr Biblioteca "Runivers" ANUNTURI ABONAMENTUL ESTE DESCHIS PENTRU la noua revistă VESTPGI LITERARĂ Publicația Societății Bibliologice Ruse Revista este publicată fără cenzură prealabilă de ori pe an în ultimele zile ale fiecărei luni (cu excepția lunilor de vară) în cărți de la la coli tipărite · Revista publică: articole și materiale științifice, o cronică a vieții științifice și literare, recenzii de literatură străină despre Rusia, recenzii și recenzii de cărți și articole, în principal în domeniul istoriei literaturii ruse și istoriei ruse; știri, note și comunicări pe aceleași probleme, indexuri și lucrări bibliografice, rapoarte despre activitățile Societății Bibliologice Ruse, anunțuri Editori: M N Mazaev, A I Lyashchenko Preț abonament>pentru: rub pe an (cu livrare si expediere) Se acceptă abonament:) pentru abonații urbani în librăria "Timp Nou";) pentru nerezidenți - în redacția Buletinului literar, Sankt Petersburg, str Podolskaya, , ap martie, va începe să apară în orașul Kerci zilnic, cu excepția zilei de luni și după sărbători, Ziarul literar-politic, public și comercial "CURIERUL SUD", dedicat discuției despre nevoile administrației orașului Kerci-Yenikalsk, provincia Tauride și zonele Mării Negre și Mării Azov cele mai apropiate de Kerci Peste tot în raionul ziarului există corespondenți constanti O cronică detaliată a vieții rusești și străine Program complet al ziarelor mari Telegrame de la Agenția Telegrafică Rusă și proprii corespondenți PREȚUL DE ABONAMENT pentru "South Courier" până la sfârșitul anului: cu livrare la Kerci ruble; cu redirecționare non rezident p Pentru alți termeni, abonamentul este acceptat din prima până în prima zi Cu livrare la Kerch: $ Cu expediere către nerezidenți: timp de luna -r k (r) timp de lună r -k " luni "-"§" " " " " " " "ηθ "···· "" Un plan larg de rate

este permis cu prima tranșă de la -xx Redacția și sediul principal al "Curierului de Sud": Kerci, strada Dvoryanskaya, casa Makridi, nr - Cei care doresc să obțină un număr de ziar pentru revizuire sunt rugați să indice adresa Editura B Khariton Editor-editor D T Ovsenko Biblioteca "Runivers" ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE ȘI PSIHOLOGIE ANUL PUBLICĂRII Al cincilea ABONAMENTUL DESCHIS la ziarul cotidian VEDERE DE SUD, publicată la Odesa în format de mari ziare metropolitane cu ilustraţii în text Desene ale evenimentelor zilei, portrete ale unor persoane publice, artiști, vederi ale localităților etc , care apar pe foi separate de cel puțin două ori pe săptămână Din ianuarie , în foi ilustrate, va fi tipărită o traducere completă a ultimului roman "Munca" al lui Emile Zola Prețul abonamentului pentru ziarul "Southern Review": în Odesa cu livrare la domiciliu timp de un an - ruble, luni - ruble copeici, luni - rublă copeici, lună - copeici Pentru orașe (cu expediere) pt pe an - ruble, luni - ruble, luni - ruble, lună - de copeici Plata în rate este permisă Abonamentele sunt acceptate în Odesa la sediul principal al ziarului "Southern Review", la tipografia Isakovich și Beilenson, str Gavannaya, casă proprie Relakgong N* *aRakuev gedakgoras p canniEditura G M Beleison Abonații anuali ai Southern Review au dreptul să cumpere următoarele ediții ilustrate recent publicate în la prețuri foarte reduse: ed prof A N Derevitsky și P T Gertso-Vinogradsky La "Almanahul femeilor" participă: A E Bogrova, A Vengerova, P I Weinberg, M L Volkova, I A Grinevskaya, L Ya Gurevich, S P Dal, V Kamenskaya, prof A I Kirpichnikov, E T M P tvi Salty, E T , O N Chyumina, O A Shapir și alții; A N Derevitsky Va rog domnilor abonații anuali să-și prezinte cerințele pentru "Almanahul femeilor" cel târziu la februarie Tshgosy, sudul i Velsk ioayaistv sVorik, ed ing G M Wolfenzon și V II Zuev Va rog domnilor abonaților să-și depună cerințele la "Colecția tehnică" până la februarie ABONAMENTUL ESTE DESCHIS CASE DIOCEAEA GRODNO în Prețul cu livrare și expediere este de cinci ruble Buletinele eparhiale sunt publicate la Grodno Adresa: Grodno, casa catedralei Editor St N DIKOVSKY Biblioteca "Runivers " ANUNTURI Comisia pentru organizarea lecturii la domiciliu, formată din Departamentul Educaţional R T la Moscova Scopul Comisiei este de a veni în ajutorul celor care doresc să completeze prin lectură lacunele din educația generală Comisia publică o colecție de programe de lectură acasă, în care publică toate instrucțiunile pentru cursurile sub supravegherea sa Toate instructiunile Comisiei sunt facute in asa fel incat sa poata fi folosite de catre persoane din trei categorii:) persoane care nu au avut deloc posibilitatea de a dobandi studii medii corecte, dar sunt mai mult sau mai putin obisnuite sa citeasca carti serioase de conținut științific popular;) persoanele care au absolvit studiile gimnaziale, dar nu au primit studii superioare și) persoanele care au absolvit studiile superioare, care ar dori, cu ajutorul Comisiei, să reîmprospăteze cunoștințele uitate, să completeze lacune sau să dobândească noi informații din ramuri necunoscute ale științei Programele publicate de Comisie sunt de natură educațională generală Conținutul programelor corespunde în cea mai mare parte programelor de învățământ superior Utilizarea instrucțiunilor și îndrumărilor Comisiei este plătită cu ruble pentru fiecare curs anual de citire sistematică pentru fiecare departament și rub pentru a citi despre o anumită știință sau subiect Conducerea Comisiei constă în indicarea (în programe) a cărților și manualelor necesare studiilor, în formularea întrebărilor de verificare, în clarificarea neînțelegerilor întâlnite la citirea cărților recomandate, în verificarea răspunsurilor la întrebările de verificare puse de Comisie și revizuind mai mult sau mai

multe lucrările ei scrise extinse Cărțile importante de citit, desemnate de Comisie, pot fi livrate cititorilor prin intermediul Comisiei în condiții preferențiale, care sunt indicate în fiecare ediție a programelor Regulile detaliate ale Comisiei sunt trimise gratuit Programe de lectură la domiciliu pentru anul I al cursului sistematic Ediția a cincea, corectată și mărită Conţinut: Prefaţă I Matematică:) curs de învăţământ general (geometrie analitică),) curs special (matematică elementară) II Științe fizico-chimice:) fizică (catedra mecanică, studiul căldurii, sunetului și luminii),) chimie (introducere și chimie anorganică) III Științe biologice (introducere) IV Științe Filosofice: Programul Unu (Psihologie și Logică) Programul doi (logica) * V Științe sociale și juridice:) istoria și structura Societății,) economia politică VI Istorie:) cultura primitivă,) Orientul antic,) Grecia,) Roma VII Istoria literaturii) greacă,) romană Teme separate Pret k , cu transport - k , ramburs - k Programe de lectură acasă pentru anul al cursului sistematic Ediția a doua corectată și mărită Conţinut: Prefaţă I Matematică:) curs de învăţământ general (calcul diferenţial şi integral),) curs special (geometrie analitică) II Științe fizice și chimice:) fizică (știința electricității și magnetismului),) chimie organică, chimie teoretică și fizică II Științe biologice) anatomie plantelor,) plante spori,) anatomie comparată a animalelor,) histologie și embriologie animale IV Științe Filosofice: Programul Unu (Istoria Filosofiei) Al doilea program (psihologie cu pedagogie) Biblioteca "Runivers " ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE ȘI PSIHOLOGIE V Științe sociale și juridice:) doctrina generală a dreptului,) dreptul de stat (puterile comune occidentale și ruse),) istoria economică a Angliei VI Istorie:) generală (Evul Mediu),) rusă până la vremea necazurilor • VII Istoria literaturii:) literatura generală (Evul Mediu și Renașterea),) Literatura rusă (până în secolul al XVII-lea) Program de lectură despre etnografie (populația străină a Rusiei) Teme separate Pret k , cu transport - k , ramburs - k Programe de lectură acasă pentru anul al cursului sistematic Conţinut: Prefaţă I Matematică: curs special (calcul infinitezimal) II Științe fizice și chimice:) astronomie,) meteorologie și climatologie III Științe biologice:) filozofie generală,) fiziologia plantelor,) fiziologia animalelor IV Științe filozofice: Primul program (teoria cunoașterii și metafizica) Al doilea program (istoria filosofiei antice și medievale) V Științe sociale și juridice:) istoria economică a Rusiei,) economia agriculturii,) economia industriei,) economia comerțului,) dreptul civil,) dreptul penal VI Istorie:) istoria generală a secolelor al XVI-lea, al XVII-lea și al XVIII-lea,) Istoria Rusiei din secolele al XII-lea și al XIII-lea VII Istoria literaturii:) literatura generală (drama spaniolă din secolele al XVII-lea și al XVII-lea; literatura engleză din secolele al XVII-lea și al XVIII-lea; literatura italiană din secolele al XVII-lea și al XVII-lea; perioada falsului clasicism în Franța; literatura franceză a secolului al XVIII-lea; ; literatura germană din secolele al XVII-lea și al XVIII-lea ;) Literatura rusă din secolul al XVIII-lea Programul de lectură de etnografie Teme separate Pret k , cu transport k , ramburs - k Programe de lectură acasă pentru anul al cursului sistematic Conţinut: Prefaţă I Matematică; curs special (mecanica) II Științe fizice și chimice: geologie dinamică și petrografie III Științe biologice:) paleontologie,) biogeografie,) teoria evoluției și darwinism IV Științe filozofice: Programul Unu (Etică) Programul doi (istoria filosofiei) V Științe sociale și juridice: ^drept internațional,) politică socială,) știință financiară VI Istorie:

istorie recentă, începând cu Revoluția Franceză Istoria Rusiei a secolului XIX VII Istoria literaturii:) literatura generală (de la sfârșitul secolului al XVIII-lea până în timpurile moderne),) literatura rusă a secolului al XIX-lea până în anii Programul de lectură de etnografie Pret k , cu transport - k , ramburs - k Ediţia a treia a programelor este tipărită ca a doua ediție, care va fi publicată la sfârșitul lunii septembrie J? D Spasovici Noi corecții în știința dreptului penal Prețul este de de copeici, cu transport - de copeici, colet recomandat - de copeici, ramburs - de copeici Depozitul de publicații în biroul Comisiei pentru organizarea lecturii acasă: Moscova, Bolshaya Nikitskaya, , apt Concesiunea librarilor Biblioteca "Runivers" ANUNTURI Cartea (a cincea) mai lansată revistă lunară literară și politică "GÂNDIREA RUSĂ" CUPRINS: I) Crud (rom în părţi) P D Boborykin A continuat II) Invidia Povestea lui Erneet von Wildenbruch Pe cu el Makea Lee III) Norocos Evgenia Lovetskaya IV) Poezie V Mirovici V) Amabil (Povestea unui marinar Din trecutul îndepărtat) K M Staniukovici VI) Sternsteinhof Povestea satului de Ludwig Anzengruber Transl cu germana L I K-n Sfârşit VII) Poezie de V Poltavtsev VIII) La întrebarea universitară K P IX) Din jurnalul unui vechi critic A M Skabichevsky X) Cât costă pacea armată și prin ce mijloace poate fi oprită V L Biniptoka XI) Vederi biologice și întrebări despre viață Școala secolului al XIX-lea Vladimir Wagner XII) Salariile zilnice pentru muncitorii de picioare din agricultura Rusiei europene A N Chelintseva XIII) Scrisori despre Occident (A doua scrisoare) P S Kogan XIV) Zemstvo şi economia ţărănească Lupta zemstvelor împotriva penuriei de pământ L S Zaka XV) Dincolo de Pirinei (Impresii de călătorie) P M Golovaciov XVI) Accidente de operă la spectacole tragice IV Ivanova XVII) Revizuire interioară XVIII) Revista străină V A G XIX) Departamentul bibliografic XX) Anunturi Abonamentul pentru continuă Prețul abonamentului de la - tarif si expediere m m m m m în toate locurile din Rusia: ruble ruble ruble ruble rub În străinătate: ruble, ruble k p p k p k Rata este permisa: la abonament, pe aprilie, iulie, octombrie pentru ruble la contactul direct cu biroul sau filiala acestuia Pretul unei camere separate cu transfer p cop Librăriile primesc o concesiune în valoare de de copeici dintr-o copie anuală integrală Abonamentele în rate de la librarii nu sunt acceptate Se acceptă abonament: la Moscova: în biroul revistei, B Nikitskaya, Sheremetevskiy per , d gr Sheremetev, ap treizeci; în S -Pb : în carte mag H P Karbasnikov; la Kiev: în carte mag N Ya Ogloblina; la Varşovia: în carte mag H P Karbasnikov; la Vilna: în carte mag H P Karbasnikov La redacție există un magazin rusesc și străin cărți (colțul B Nikitskaya și Leontevsky per , satul Khalatova) cu abonament la toate revistele, ziarele și dicționarele Brockhaus și Granat Carte mag acceptă postor pentru comision publicații și trimite, la cerere, toate cărțile și notițele aflate la vânzare, își ia asupra sa compilarea de muzică populară si alte biblioteci cu orice suma, da informatii despre deschiderea oamenilor si scoala biblioteci și depozite pentru vânzarea de cărți Editor-editor V M Lavrov Biblioteca "Runivers "